

**ASSERTIONUM
DIALECTICARU
M LIBRI SEX, IN
SEM...**

Pietro Mocenigo, B.B.L.,
Giovanni Merlo

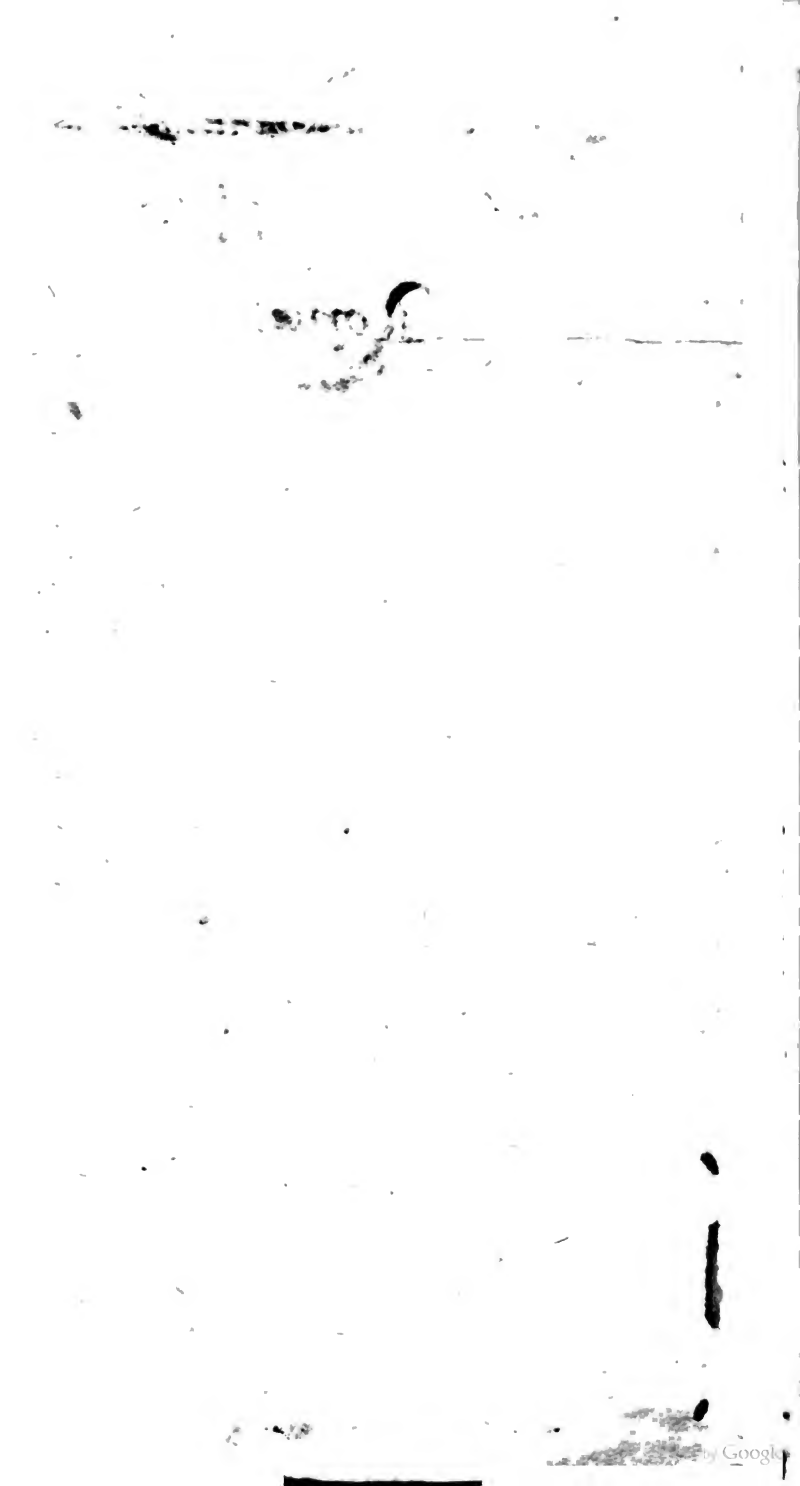
NAZIONALE
12
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
20 B
17M

~~17M~~
17M - 16.00.17M

~~Donna Paulina~~

Genoy St.

Rome

E. 10. Merlo
Handwritten signature and text at the bottom of the page.

ASSERTIONVM DIALECTICARVM

Libri sex,

*IN SEM. PATRIARCHALI
Venetiarum*

Publicæ discussioni propositi

A' PETRO MOCENICO

Præside

*R. P. D. PAVLO GREGORIO
De Ferrarijs*

Cler. Regul. Congr. de Somafcha

*Philosophia, ac Sacra Theologia
Professore.*

LIBRISTECA NAZ
ROMA
S. EMANUELE

LIBRISTECA NAZ
ROMA
S. EMANUELE

*Ex libris
S. Sebastiani
S. ad Carit.*

29

VENETIIS, M. DC. LI.

Typis Matthei Leni.

SVPERIOR. PERMISSV

3. B. L.

1777

1778

1779

1780

1781

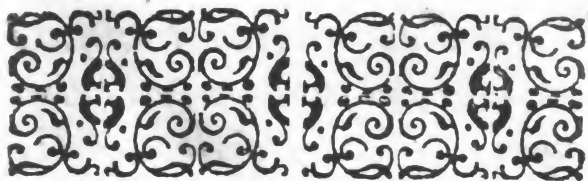
1782

1783

1784

38

1785

ILLVSTRISS.

Et Excellentiss. D. D.

HIERONYMO

IUSTINIANO

EQUITI,

Et ad Maiestatem Cæsaream

VENETO ORATORI.

V Num erat, quod
præcipuè animum
tangeret, Illu-
striss. atq; Excel-
lentiss. Eques, & Orator, quan-
do Logicalia hæc Asserta, pri-
mitias quidem satis rudes, si
ingenium; servatos verò ex in-
dustria fructus, si genium spe-
ctes, Augustissimo nomini tuo
desti-

destinabam; videlicet auocari
Te à rerum summis, ad Prin-
cipum Aulas pergentem sisti,
& cui Cæsareus iam Ales in
occurso est, literaria mora mo-
lestissimè hic figi. Sed non dif-
ficile viam flexeris ad Lyceæ,
& rebus iam publicis, quibus
præes, in iucundissimo Peripa-
to breue otium feceris, quando
æqua tibi Aulæ, & Musarum
lex diuidit diem, & Gentilitie
Aquilæ ministerio equè cala-
mo es potens, ac fulmine. Id sa-
piè auspiciò accidit obseruan-
tiæ meæ, ut dum illustrem pro-
fectionem propediem medita-
ris, datum sit publico obsequio
abeuntem consalutare, & præ-
cario saltem munusculo in fa-
mulitium viarum ire, quando
Iustinianæ Aquilæ incitatissi-
ma

ma vis imparem prouocat ad
volandum. Ibis spectante me
de longinquo socialem gloriam,
& qui triplici iam Legatione
modo Gallica Lilia suauissime
afflasti Flos Principum; modo
Hispanicam Regiam excitasti
ad miracula aureę linguę; mo-
do Hollandiam ingressus unus
ipse animorum Arbiter, ipse
prima lex omnium difficilli-
mis Populis fuisti satis, noua
hinc ad Cæsarem fama dela-
tus, facundia presentis experi-
mento Fama ipsa iam maior
mirum est, quanto felice re-
ditu fortunaturus sis in me-
iterum adultum obsequium.
Ibis mirante Orbe uniuerso
quotquot domi, forisq; Sapien-
tia, Consilio, Dexteritate asse-
cutus es laudatissima Vitę or-
namen-

*namenta, qua vel leuiter deli-
bata volumen implerent, nec
fusiozem hic illis apparatus
faceret Dialectica parca adeo
verborum. Ibis demum cum
Pallade ipsa, quam totus spi-
ras, & nisi vanus viarum co-
mes, aut inutilis negotiorum
pars liber tantillus, cum Dia-
lectica etiam mea, habitura
inde omnem plausum, quia in
manibus tuis, omne tutamen,
quia iuxta Aquilam Fulmi-
natricem. Vale.*

Muriani in Seminario Patriar-
chali Kal. Iunijs. M. DC. LI.

Dominationi Tuæ
Illustris. atque Excellentis.

Addictis. & Obsequentis.
Petrus Mocenicus Nicolai F.

A S-

ASSERTIONVM DIALECTICARVM

Liber Primus.

DE LOGICA

Secundùm se.

Antiquissimam hanc
differendi artem, &
D. Augustini testi-
monio disciplinarum omnium
disciplinam ex communi homi-
num iudicio supponimus dari.
Nam sicuti ad corrigenda vitia
sermonis, dirigendasque alias
potentias, ne in suis operationi-
bus errarent, Liberales artes, ac

A

Mos

Mechanicæ inuentæ sunt, ita peropportunè datus est locus Dialecticæ, vt industriam omnem cognitionis humanæ citrà omne periculum errandi seriò dirigeret. Eius initium aliquod à Natura fuit: videlicet discursus informes, & nescio quæ Syllogismorum species: quos vi inditi luminis efformare solent, vel homines rudes. Sed artificij, ac præceptorum labor Naturam perfecit; vndè illa Aristotelico organo non antea melius disposita, frequentibus Lyceis ac deinceps tot voluminibus laudata dignitati, vtilitatique suæ satis fidei iam fecit. Naturalem igitur, & acquisitam, seu artificialem Logicam principio agnoscimus. Illa est naturalis vis intellectus humani ad syllogizandum. Hæc (nostri potissimum instituti) est collectio præ-

præceptorum ad hoc, ut mens hominum sine errore, & imperturbabiliter discurrat.

2 Non est necessaria ad comparandas ceteras scientias; Habet enim earum quælibet suas definitiones, diuisiones, & argumentationes iam factas à Sapientibus antiquis, quæ posita sufficienti terminorum explicatione nulla indigent Logica, ut, quantum satis est ad acquirendam simpliciter talem scientiã, rectè ediscantur. Idq; præcipuè experiuntur Mathematici, quorum definitiones, diuisiones, ac demonstrationes per se clarissimæ, & euidentés absq; vlla forma, aut examine Logico explicatis solum terminis, & descripta figura constantissimè euincunt ingenia.

3 Nec obstat, quòd sciens debeat scire se scire, quippè qui

imperturbabilis esse debet, nec dubium admittere de sua scientia: Siquidem ad sciendum simpliciter, & imperturbabiliter non est necesse, ut sciens reflexè, & in actu signato agnoscat, se scire actualiter considerando regulas sui sciti: sed satis est, si directè, & in actu exercito id faciat, penetrando actualiter ipsam entitatem obiecti, quod positis principijs cuiuslibet scientiæ, & sufficienti eorumdem explicatione satis lucis habet, ut scientificè percipiatur.

4 Verum quidem est, ad imperturbabilitatem scientis requiri, ut habeat evidentiam aliquam suæ deductionis: non tamen extrinsecam, & accidentalem, quæ consistit in dispositione medijs termini, & præmissarum iuxta regulas Logicæ; sed sufficit, si habeat evidentiam intrin-

trin.

trinsecam, & essentialem, quæ tota sita est in claritate intrinseca, seu in connexionereali, quam habet vnum obiectum cum alio: quæ claritas, & connexio penetrari potest absq; vlla Logica in ipsis principijs particularium scientiarum, quæ eo ipso, quòd scientiæ sunt, tota claritate explicant proprium obiectum, & quidquid cum illo habet aliquam connexionem.

5 Diuidi solet communiter in Docentem, & Utentem: quæ tamen diuisio non ponit duos habitus realiter distinctos, sed vnicum tantum. Ratio est, quia cum habitus dentur vel ad facilius, vel ad simpliciter posse, pro actuali vsu præceptorū alicuius Artis non erit ponendus distinctus habitus, nisi in duplici casu. Primò, quando talis vsus, seu actualis applicatio præceptorū

fit per potentiam executiuam distinctam à potentia regulatiua; vt patet in Cytharedo, qui licèt peritissimus suæ artis, licèt optimas fides eligat, si tamen manus officio destinata crassitie, aut alio impedimento laboret, difficultatem experitur in actuali pulsatione, tollendam proindè distincto habitu. Secundò quando, etiamsi vna, & eadem sit potentia regulatiua, & executiua; nihilominùs in actuali exercitio noua difficultas adest. Ita habitus Prudentiæ dirigens hominem ad credendum, & habitus Fidei, quo is actualiter credit, licèt pertineāt ad vnā, & eandem potentiam intellectiuam, realiter tamen inter se distinguuntur, quia posito etiā actu clarissimo Prudentiæ dictantis bonum esse credere, adhuc iuuandus est intelle-

De Logica secundam se. 7

tellectus noua facilitate in actuali exercitio actus Fidei, quæ utpotè obscura, secum affert nouam difficultatem.

6 Verùm neutrum horum in Logica accidit. Non primum; quia per vnã, & eãdem potentiam intellectiuam suas regulas tradit, & ijsdem vtitur. Neq; secundum, quia positis regulis, & cognitione Materiæ particularis aliundè parta non est assignabilis noua difficultas intellectus in ijs applicandis: ergò non est necesse distinguere nouum habitum. Neque ex eo quòd traditio præceptorum Logicalium sit actus specie distinctus ab eorundem vsu, putà à syllogismo Physico, vel Metaphysico inferri potest distinctio realis duorum habituum in Logica. Indè enim potius arguitur, quòd sicut plures traditio-

nes præceptorum sunt actus effectiuè pendentes ab ipsa Logica, ideòque constituunt peculiarem habitum, qui dicitur Logica Docens: ita quia plures applicationes actuales eorundem præceptorum, hoc est plures syllogismi facti in materia Physica, vel Metaphysica, sunt actus effectiuè pendentes ab ijs scientijs, in quibus fiunt: non verò à Logica, à qua tantummodò regulantur: ideò ex vi illorum non constituitur distinctus habitus Logicæ Utentis; sed solùm particulares habitus illarum scientiarum, putà Physicæ, vel Metaphysicæ, qui vtrum dicendi sint Logica Utentes, an verò Logica Utens res est parui momenti.

7. Quòd si quis ex syllogismis, qui sũt in materia Logica euincere velit distinctionem horum habituum; eo quia saltem respe-
ctu

De Logica secundum se. 9

Et talium syllogismorum, & traditio præceptorum, & eorumdem usus sint actus effectivè pendentes à Logica; Dicendum est in materia Logica non distingui specie formaliter traditionem præceptorum, & eorumdem usum propter essentialem subordinationem, quam habent ad invicem; quatenus in scientia formaliter practica cognitio præceptorum ex natura sua ordinatur ad usum operis.

8 Est propriè, & in omni rigore scientia; quippè quæ inclinat intellectum ad plures, & plures cognitiones evidētissimas, quibus ex nullo capite deesse potest ratio scientifici. Procedit demonstrativè in explicanda natura sui obiecti, illudq; considerat tamquam aliquid omninò immutabile, æternum, ac necessarium, non quidem quò ad

A 5 actua-

actualem existentiam, ratione cuiusmodò est, modò non est: sed quoad essentiam, & prædicata intrinseca, quæ sicut ab initio nõ fuerunt inuentum libertatis humanæ iuxtà illud D. Augustini 2. de Doctrin. Christ. *Præcepta Logicalia non constituta fuerunt; sed solùm animaduersa ab hominibus:* ita modò non possunt aliter se habere, nec ex hominũ beneplacito variè constitui, ad differentiam operis arte facti, quod ratione suæ contingentiaẽ tam sæpè variatur.

9 Quod si ad arguendum, Logicam non esse scientiam, afferantur in mediũ syllogismi Topicus, ac Sophisticus tamquam res certè non necessaria; ille, quia generat opinionẽ; hic, quia errorem: dicendum est hos syllogismos nõ esse quidem res necessarias, hoc est, necessariò veras,

Do Logica secundum se. 11

ras, & scientificas : esse tamen res necessarias, hoc est, necessario inferentes suas conclusiones, quæcumq; deindè illæ sint, siuè probabiles, siuè sophisticæ. Neq; dictum illud ex Aristotele 2. Metaph. c. 3. t. 15. *Absurdum est simul quærere scientiam, & modum sciendi*, excludit à Logica rationem sciëntiæ. Ibi enim Philosophus nomine scientiæ non intelligit particularem rationem scientificam; quæ utpotè essentialiter imbibita in modo sciendi, & cum illo realiter identificata optimè potest simul cum illo quæri, & identicè comparari; sed intelligit per Antonomasiam alias scientias totales; quas benè asserit absurdum esse simul cum Logica quærere, ne confundatur intellectus ex applicatione simultanea, ad tam diuersa.

10 Habet multos actus verè,

A 6 &

& propriè speculatiuos sistētes in sola contemplatione sui Obiecti; quales sunt; *Definitio explicat naturam rei; Demonstratio generat scientiam; syllogismus Topicus opinionem; Sophisticus errorem:* & alij plures, qui nullo modo sunt principium, aut regula conficiendi operis, sed puræ speculationes. Dicunt hos, & similes actus non esse speculatiuos, sed practicos, quia ordinantur ad opus ab ipsa Logica, ijs alioquin nullatenùs vsura, nisi re ipsa conferrent ad operandum. Verùm ad hoc, vt aliquis actus sit formaliter, & ab intrinseco practicus, non sufficit, si quomodocumq; & extrinsecè ordinetur ad opus, vt patet in speculatione actus visui; quam licèt aliquis ordinare possit ad eliciendum alium actum visiuum: non proindè dicitur actus practicus; sed

sed

sed necesse est, ut talis actus ex natura sua respiciat aliquam operationem, & explicitè dicat modum conficiendi operis; cuiusmodi certè nō sunt suprapositi actus.

II Dicunt etiam hos actus, si sint speculativi non esse actus Logicæ, sed Animasticæ, cuius munus est considerare naturam, & proprietates nostrorū actuum. Sed sciant considerationem naturæ, ac proprietatum nostrorū actuum æquè benè pertinere ad Logicam, & Animasticam: ad hanc, quatenus sunt passiones Animæ, actus vitales, productivi specierum, spirituales, & cetera. Ad illam verò, quatenus sunt instrumenta, & modi sciendi, sub qua ratione etiam habent propriam naturam, & proprietates considerabiles per se ab ipsa Logica. Ad auctoritates Philosophi, quæ videntur facere contra nos,

nos, respondendum, illas procedere de Logica inadæquatè sumpta, secundùm aliquam sui partem; quo sensu verissimum est dari in Logica actus practicos; & non esse adæquatè speculatiuam. Quòd si idem Philosophus I I. Metaph. c. I. enumerans scientias speculatiuas Logicam prætermittit, dùm ait; *Patet igitur tria genera speculatiuarum esse scientiarum; Naturalem, Mathematicam, Theologiam*: dicendum est, eam diuisionem comprehendere scientias adæquatè speculatiuas, vel eas tantùm, quæ *inter se diuiserunt omne ens extra animam*, ideòq; Logicã, quæ considerat *ens intra animã*, hoc est, actus nostri intellectus, reponendam ibi non fuisse. Ceterùm Logica plures actus admittit formaliter speculatiuos, quippè qui non sunt ex obiecto suo.

suo

suo intrinsecè regulatiui alicuius operis, nec concurrunt per modum regulæ explicitè dictantis, quomodò fieri debeat; licèt alioquin possint esse regulatiui extrinsecè, & ex effectu, si fiat opus ad eorum similitudinem, & cum omnimoda adæquatione. Porro hæc regulatio subsequens ipsum opus non arguit concursum practicum necessariò afferendum antè, nec tollit ab actu hoc modo regulante rationem speculatiui.

12 Habet etiam multos actus, formaliter, & ab intrinseco practicos: quales sunt, *Definitio constare debet Genere, & Differentia; Demonstratio debet componi ex propositionibus veris, primis, immediatis, & cætera; medius terminus debet ita disponi in præmissis: Hoc modo fit conuersio propositionum, reductio syllogismorum: &*
om-

omnes aliæ regulæ Logicales, quæ ex intrinseca ordinatione sua tendunt ad opus. Neq; audiendus est Scotus in eo, quòd actibus nostri intellectus deneget rationem praxis; Nam sicuti intellectus noster dirigere potest actiones voluntatis; ut in Ethicis fusè probabimus; ita bene potest regulare actus proprios; & fieri extensione etiam practicus; non quia semper se extendere debeat ad actus aliarum potentiarum; sed quia ab vno suo actu transeat ad alium, & à præcipuo suo fine, qui est veritas, progrediatur ad opus.

13 Nec sanè aliquid obstat, quominus actus nostri intellectus sint intrinsecè regulabiles; non quidem quòad prædicata radicalia, & fundaméntalia, quatenus sunt vitales actiones, passionibus animæ, spiritualia acci-
den-

dentia, & id genus; sed solum quoad prædicata proxima, & immediata, quatenus sunt modi sciendi, & instrumenta Logica ex natura sua ordinata ad discursum humanum; Siquidem hac ratione sunt capaces rectitudinis, & irrectitudinis saltem intellectualis; ijs applicari potest *ratio iucundi, vel molisti prosecutionis, vel fugæ* in ordine ad bonam, vel malam Definitionem, v. g. Non sequitur etiam scientias speculativas fore practicas: quia si *operatio* intellectus idem est, ac actus vitalis eiusdem, etiã scientiæ speculatiuæ possunt dici *acquisitæ per operationem intellectualem*. Demùm licet intellectus sit *potentia Naturalis*; adhuc potest habere plures effectus *diuersæ rationis* ex diuersitate modi tendendi; vt patet in intellectu ædificatoris, qui habet

bet actus de modo fabricandi, & sunt practici; & actus purè contemplātes materiam, & sunt speculatiui, ac proindè *diuerse rationis*. His tamen non obstantibus Pater Ioannes Burlus Cōgregationis de Somascha acutissimus ex recentioribus in suis manuscriptis ingeniosissimè conatur tollere rationem practici ab omni actu Logico.

¶ 14 Et primò quidem ita discurrit. Notitia practica debet dirigere potentiam medio imperio volūtatis; propterea enim cognitio, quam habet Philosophus de Nutritione; quamquam illum mouere possit ad manducandum, non est practica; quia Nutritio sequitur ex suis causis naturalibus independenter ab hac cognitione Philosophi, & absq; vlllo imperio volūtatis; sed actus Logici non dirigunt

in-

De Logica secundum se. 19

tellectum medio imperio voluntatis, ergò actus Logici non sunt practici. Minor probatur, quia Imperium volùtatis requiritur tantùm ad actus obscuros, ad quos non satis determinatus sit intellectus ab euidètia obiecti; vt patet in Mysterijs nostræ Fidei, quib. vtpotè obscuris intellectus noster assentitur ex voluntatis imperio; sed actus Logici sunt clarissimi, euidentes, scientifici, vt patet in definitione, demonstratione, & id genus, ergò actus Logici non dirigunt intellectum medio Imperio voluntatis, & à primo ad vltimũ nõ sunt practici. Ad hoc argumentum pace tanti Viri respondeamus primò, maiorẽ propositionem in tanta sua vniuersalitate esse incertissimam; nam si per impossibile Deus operaretur necessariò (vt falsò putauit Aristot.)

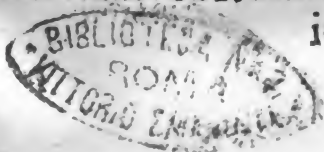
stoteles) adhuc scientia , quam haberet de creaturis , esset practica , illiq; deseruiret tamquam exemplar rerum fabricandarū : & tamē eo casu impossibili nulum adesset imperium voluntatis in Deo . Exemplum Nutritionis non est ad rem : quia eius cognitio ex alio capite non est practica ; nimirum quia non representat modum , quo debeat nutritio procurari ; sed simpliciter explicat eius naturam .

15 Nihilominus admissa etiā illa maiore respondemus secundo , Imperium voluntatis requiri etiam ad actus clarissimos , & evidentes : dummodò talis claritas , & euidencia formalis tantum sit ; non motiua . Vbi aduertendum est , dupliciter posse dici actum eudentem , & clarum , vel propter claritatem , & euidenciam motiuam , vel propter clari-

rita-

ritatem, & eidentiam formalem. Primo modo actus dicitur evidens, & clarus, quando non modo est clara representatio sui obiecti; sed etiam antequam fiat, præsupponit suum obiectum adeò eidenter propositum, vt intellectus ad illum eliciendum omninò impellatur; ex.g. actus conclusionis in quocumq; syllogismo est actus evidens eidentia motiua, quia supponit suum obiectum adeò clarè propositum per præmissas, vt ab earum eidentia rapiatur, & determinetur intellectus ad conclusionem deducendam. Hic actus, quia supponit intellectum omninò determinatum ab eidentia motiua, non indiget imperio voluntatis determinantis. Secundo modo actus dicitur evidens, & clarus, quando explicat suum obiectum ma-

iori

iori claritate, quam fieri possit: ut est definitio, quæ est quidem actus clarus, quia explicat naturam sui obiecti clariùs, quàm conceptus definiti: sed non habet euidentiã motiuã, quia nihil supponit antecedenter illuminans intellectum, eiq; proponens Genus, & Differentiam obiecti, tamquam partes necessarias definitionis. Ideòq; stante etiam hac claritate formali intellectus nondum perfectè determinatus indigebit imperio voluntatis; sicut re vera indiget ad eliciendos plures actus Logicos, qui euidentiã motiuã carent, ut visum est in definitione.

16 Sed dicet, definitionẽ supponere ante se apprehensionem euidentem sui obiecti; ac proinde in omni actu Logico esse euidentiã motiuã. Responde-

demus euidentiã illius apprehensionis esse admixtam cum obscuritate notabili, ideòq; non impellere ad actum, nec dici posse motiuam: quamvis enim euidentiſſimè apprehendatur obiectum definiendum: adhuc tamen stat incertitudo, & obscuritas mentis de modo, quo construenda est definitio. Instabit: actus Logici sequuntur ex suis causis naturalibus: ergò non indigent regulis dictantibus modum, quo fieri debeant. Respõdemus actus Logicos secundum aliqua sequi ex suis causis naturalibus; nõ verò secundum omnia, ex. g. quod definitio sit actus vitalis, spiritualis, & cætera id prouenit ex naturali causalitate animæ: quod sit actus verus, vel falsus, oritur ab existẽtia, vel non existẽtia naturali obiecti; at verò quod sit definitio

tio recta, & perfecta sine ullo vitio, non sequitur ex causis naturalibus talis actus, sed ab illustratione Logica mediantibus regulis.

17 Secundò ita discurrit prædictus Auctor. Obiectum cognitionis practicæ, antequam fiat debet præcognosci in particulari faciendum. Ita ædificator, prius quàm ædificet, habet in animo Idæam domus, & Deus antequam creaturas producat, eas singulariter præcognoscit, sed definitio, diuisio, & demonstratio, v.g., non possunt præcognosci in particulari antequàm fiant; alioquin essent factæ antequàm fierent, quia haberent existentiam in intellectu eas præcognoscente: sicut de facto existentiam habent in intellectu, dùm actu fiunt, ergò definitio, diuisio, ac demonstratio nō sunt

sunt obiectum cognitionis practicae, ac proinde in Logica nullus actus est formaliter practicus. Respondemus primò in sententia eorum, qui existimant essentiam definitionis saluari non posse in simplici apprehensione, sed necessariò debere esse orationem predicantem vnum de alio, & explicantem *quid sit res*, argumento nihil probari; nã antequam intellectus definiat v.g., debet quidẽ præcognoscere vtrumq; gradum ponendum in definitione; at hæc præcognitio, vtpotè simplex apprehensio, non habet rationem definitionis claræ, & explicitæ; & per consequens definitio non est in intellectu, antequam fiat. Verùm quia à nonnullis cū P. Ariaga constituitur tota essentia definitionis etiã in simplici apprehensione Generis, & Diffe-

B

ren-

rentiæ: ideò pro quacumq; sententia.

18 Respõdemus 2. obiectum cognitionis practicæ debere præcognosci antequàm fiat in particulari faciendum, vel quòad substantiam, vel quòad modum; non verò semper quòad substantiam; vt patet ex ea regula Poëtica, *Carmen exametrum constare debet sex pedibus*, quæ certè practica est, & tamen nulum carmen in indiuiduo representat: alioquin non esset necessarius tantus labor in constructione carminis, si antè oculos haberetur simul cum sua regula carmen ipsum pangendum. Idem dicendum de Definitione Hominis v. g., quæ antequàm fiat, præcognosci nõ debet quòad suam substantiam, alioquin esset facta, antequàm fieret, vt benè probat argumentum: sed

solùm quòad modum, quo fieri debet; ex. g. *Ad hoc, ut fiat definitio Homini debet assumi Genus, & Differentia tantùm ipsius Homini, reiectis alijs conceptibus.*

19 Sed dicet: intellectus motus ea regula ad retinendum Genus, & Differentiam tantùm, vel ipsum Genus, & ipsam Differentiam in individuo præcognoscit, vel non. Si primum ergò iam in mente habet hoc particulare Genus, & hanc particularem Differentiam, ac proindè integram Definitionem, antequàm illam faciat: si secundum, ergò ex vi illius regulæ mouetur duntaxat intellectus ad tentandos cæco modo plures cõceptus, donec naturaliter, & casu incidat in conceptum Generis, & Differentiæ, quod poterat etiam contingere independentè ab earegula, quæ proindè est omninò

rentiæ: ideò pro quacumq; sententia.

18 Respõdemus 2. obiectum cognitionis practicæ debere præcognosci antequàm fiat in particulari faciendum, vel quò ad substantiam; vel quò ad modum; non verò semper quò ad substantiam; vt patet ex ea regula Poëtica, *Carmen exametrum constare debet sex pedibus*; quæ certè practica est, & tamen nulum carmen in indiuiduo representat: alioquin non esset necessarius tantus labor in constructione carminis, si antè oculos haberetur simul cum sua regula carmen ipsum pangendum. Idem dicendum de Definitione Hominis v. g., quæ antequàm fiat, præcognosci nõ debet quò ad suam substantiam, alioquin esset facta, antequàm fieret, vt benè probat argumentum: sed

so-

solùm quòad modum, quo fieri debet; ex. g. *Ad hoc, ut fiat definitio Hominis debet assumi Genus, & Differentia tantùm ipsius Hominis, reiectis alijs conceptibus.*

19 Sed dicet: intellectus motus ea regula ad retinendum Genus, & Differentiam tantùm, vel ipsum Genus, & ipsam Differentiam in indiuiduo præcognoscit, vel non. Si primum ergò iam in mente habet hoc particulare Genus, & hanc particularem Differentiam, ac proindè integram Definitionem, antequàm illam faciat: si secundum, ergò ex vi illius regulæ mouetur duntaxat intellectus ad tentandos cæco modo plures cõceptus, donec naturaliter, & casu incidat in conceptum Generis, & Differentiæ, quod poterat etiam contingere independenter ab earegula, quæ proindè est omninò

inutilis, & quia per se non influit in opus nullo modo dicenda est formaliter practica. Respondemus intellectum ex vi illius regulæ non præcognoscere Genus, & Differentiam in individuo; sed solùm moueri, & dirigi ad eos conceptus inuestigandos, non quidem cæco modo, & casuali: sed maximè per se, & infallibili ductu: idq; probat utilitatem maximam, ac necessitatè illius regulæ; qua destitutus intellectus, esto, independenter ab illa casu incidere posset in conceptum Generis, & Differentiæ, nihilominus vel eos haberet admistos alijs conceptibus, vel si incideret in eos tantùm, nullam haberet infallibilitatem, quod ij retinendi sint, ac proindè eos posset reijcere, & numquam ex arte definire: Quod si intellectus instructus sit ea regula; *Ad*

de

definiendū Hominē v.g., ex plurib.
conceptibus, qui de illo formari
possunt, retineri debet solum genus,
& differentia, reiectis omnibus alijs:
statim ille ex vi huius regulæ,
quæ partim positiua est, partim
remotiua applicatur ad formā-
dos plures conceptus de homi-
ne, v.g. quod sit Substantia, Vi-
uens, Animal, Rationalis, Bipes,
Mortalis, &c. Ideòq; cum aliun-
dè sciat, quid sit Genus, quid
Differentia facile sistit se in cō-
ceptibus, quibus conuenire vi-
det definitionem Generis, &
Differentiæ, & remouendo alios
inutiles, prudentissimè definit,
non cæco modo.

20 Instabit: inter illos plures
conceptus erant etiam concep-
tus Generis, & Differentiæ, ergò
erat definitio facta, antequàm
fieret. Respondemus conceptus
Generis, & Differentiæ intermi-

stos alijs conceptibus esse definitionem confusam, obscuram, & omninò vitiosam, non verò Definitionem bonam, claram, distinctam, qualis deindè fit ex vi regulæ. Hanc autem, esto, illa præcedat sicut Embrio perfectã de organizationem corporis, ex hoc nihil sequitur intra nos.

21 Infertur ex his, Logicam esse aggregatum ex duplici partiali habitu; pratico nempe, & speculatiuo; sicut re vera exit in consimiles actus. Neq; indè sequitur nobiliorem esse cæteris scientijs, aut practicis tantum (si sint) aut tantum speculatiuis, quæ de facto dantur, nobiliore inquam, nobilitate essentiali, intrinseca, & simpliciter, quæ desumitur ex dignitate obiecti formalis: sed solum nobilitate, quadam extrinseca, accidentali, & secundum quid ratione suæ

Vni-

Vniuersalitatatis. Quando autem aliqui dicunt, posse intellectum inclinari ad actus practicos, & speculatiuos vnico tantum habitu continente in se eminenter vtramq; rationem; sicut possunt diuersi effectus produci ab vnica causa, quæ eminenter in se contineat eorum virtutes; vt patet in Sole, Anima nostra, & Deo; apertissimè respōdendum est talem habitum esse impossibilem: quia cum habitus generetur ab actibus, habitus inclinans ad actus formaliter diuersos non potest supponi productus, nisi ab actibus formaliter diuersis sub ratione formali diuersa: implicat autem à diuersis causis, quatenus diuersæ sunt eundem numero effectum produci. Potrò hæc implicantiā non sequitur ex eo, quòd vna causa producat diuersos effe-

B 4 ctus,

Etus, quia causa non supponitur producta ab effectibus similibus ijs, quos producit, sicut habitus supponitur produci ab actibus similibus ijs, ad quos inclinat: sed vel producit ab alia causa, vel si à pluribus, non procedit ab ijs, quatenus diuersę sunt: sed quatenus conueniunt in aliquo vno.

22 Verum licet Logica sit aggregatum ex eo duplici habitu, simpliciter tamen, & absolute dicenda est scientia practica: quia eundemet habitum speculatiuum per se ordinat ad habitum practicum. Nempè ex fine suo intrinseco respicit opus, & siquid speculatur, id non facit ex principali intento, fine, & obiecto suo, sed quia alio modo perficere nequit directionē operis, quod principaliter intendit. Id, quod egregiè innuit Phi-

loso-

Philosophus 2. Metaph. c. 1. t. 3. ubi ait: *Speculatiuæ finis veritas; practicæ autem opus: etenim si quomodo se habent considerant, non causam per se, sed ad aliquid, & eo in tempore practici speculantur.* Et suaderi etiam potest exemplo Picturæ, quæ admittit plures actus formaliter speculatiuos, quippè qui explicitè non tradunt regulas colorandæ tabulæ, sed ex natura sua habent considerare naturas colorum: penicilli, ac telarum aptitudinem, & huiusmodi: & tamen dicitur simpliciter practica, nec eam quisquam hactenus appellauit partim practicam, partim speculatiuam. Eodem prorsus modo Dialectica, quamquam nihil aliud sit, nisi aggregatum ex suis habitibus, quia tamen nec ab his, neque ab actibus suam unitatem habet, ideò illam de-

sumit à fine intrinseco, quod est opus; & ratione huius dicitur vna scientia simpliciter practica. Quod autem ordinet potiùs habitum speculatiuum ad habitum practicum, quam è contra, hæc est maior ratio, quia habitus practicus nihil per se conducit ad speculandũ; ad hoc enim, vt quis simpliciter speculetur obiectum, quid quæso conferunt regulæ de eo conficiendo? E contra verò speculatio rerum non nihil cõducit ad confectio- nem earumdem, & fortè neces- saria est, ad hoc, vt cognita na- tura operis, rectiùs indè fiat.

23 Voces non sunt obiectum Logicæ; quamvis ita dicatur à nomine, *Logos*, quod *sermonem* importat: principaliter enim, & primariò considerat sermonem internum, de externo in tantum sollicita, in quantum est signum

locutionis internæ; Simili modo, quo Architectus habens pro obiecto domum, considerat secundariò tantùm, & per accidès ligneum exemplar eiusdem; lutor pro nūmis attentissimè enumerat lapillos, vel fabas: & ipse Aristoteles frequentissimè utitur literis Alphabeticis loco rerum, vel Propositionum, de quibus principaliter intendit dare præcepta. Verum quidèm est, omnia, quæ traduntur in Logica definiri per voces; dicitur .n. syllogismus est Oratio, Definitio est oratio, & similia: imò in his Definitionib. voces ipsæ ponuntur in recto, ac si primariò, & principaliter considerarètur: Nihilominùs etiam hoc stante rationem obiecti proprii, ac primarij numquam attingunt: quia in Definitionibus Logicis non ponuntur in recto ipsæ voces, vt

fic reduplicatiuè, & nudè sumptæ: sed prout stant pro operationibus Intellectus, quarû sunt signa: ideòq; cum dicitur syllogismus est oratio faciens scire, id non verificatur de voce, nisi fortè secundariò, & per accidens in ordine ad intentionem Logicam, eiusque intrinsecum finem.

24 Similiter res omnes non sunt obiectum Logicæ: quia cû fit sciëntia absolutè practica debet illi assignari pro obiecto aliquid per se operabile, & capax Dialectici artificij, cuius etiam principia, definitionem, ac species principaliter edoceat: At res omnes secundùm se consideratæ non sunt huiusmodi, neque enim cum fit syllogismus de Equo, Cane, Boue, & similibus, ipsum Equum, Canem, aut Bouem secundùm se intendit dirigere,

gère, & cōformare in opus; alioquin esset potius Præfecta stabuli, quam scientia directiua operationum mentalium, quarū proindè Definitiones, Principia, & species per se solūm edocet, de principijs, Definitionibus, ac speciebus Canis v.g. Leonis, aut Bouis nihil sollicita; ergò res omnes nō sunt eius obiectum. Dicunt res omnes saltem prout substant secundis intentionibus Logicis definiti, diuisi, generis, & huiusmodi poterunt assignari pro obiecto Logicæ. Respondemus negatiuè, quia res omnes etiam, vt sic consideratæ, seu quatenus definitæ, diuisæ, &c. sunt quædam complexa, non secundum omnia, quæ includunt, sed inadæquatè tantum considerabilia à Logica, quæ in illis per se respiciunt artificia præcisè definiendi, diuidendi,

di,

di, &c. quod verò talia artificia cadant supra has, vel illas materias per se nō curat; ideò res definitæ, diuisæ, &c. etiam reduplicatiuè, vt tales, quia substant definitionibus, ac diuisionibus particularium scientiarum, ad illas spectare debent per se, non ad Logicam, quæ solam artem definiendi in communi in illis considerat.

25 Similiter dùm considerat Genus, Species, & alias secundas intentiones, non est imaginandum quod illa proximè, & per se curet de rebus ipsis, seu naturis, quæ abstrahuntur: sed solùm de actibus nostri intellectus, quibus formaliter fit talis abstractio. Aliud enim est dicere, quod res ipsæ sint obiecta Logicorum actuum, ad quæ necessariò Logicus debet respicere in cōstructione suorum operum

rum, eo modo, quo pictor necessariò debet respicere ad Cæsarē viuum, eiusq; lineamenta, vt rectè illum pingat; Aliud verò, quod res ipsæ sint principale intentum, & spectent ad finem intrinsecum ipsius Logicæ. Primū absq; vllò periculo concedi potest: secundum constantissimè negandum est; quia sicuti Cæsar viuus, eiusq; lineamenta nō sunt obiectum Pictoris, licèt illa attentissimè consideret in actu pingendi: ita licet omnis syllogismus constet ex rebus nō quidem tamquam ex partibus intrinsecè componentibus, sed solum tamquam ex partibus per eosdem expressis: eo modo, quo Virgilij opera, & Statiana Thebais constant tot bellis, & euerfionibus, quia tamen non res ipsas, sed modum rectè eas exprimendi per conceptus formales

Lo. :

Logica primariò curat, ideò dici non possunt eius obiectum.

26 Eodem modo excludendum est ab obiecto Logicæ omne ens rationis. In primis, quia hoc ens rationis adæquatè distinctum ab actibus Logicis nō tam facile admittimus. Ratio enim definiti, v.g. præter rem ipsam, quæ definitur, & actum realem definiētis nullam includit relationem rationis definiti ad definitionem, alioquin etiā ratio cogniti, visi, amati, odorati, & huiusmodi includerēt talem fictionem, cū nihil plus obiectivè reperiat in esse definito, quàm in his omnibus, & eodem prorsus modo res definita respiciat definitionem, ac res cognita cognitionem, res amata amorem, &c. vndè sequeretur, quòd Deus etiam eam relationem fingeret in omni ente
rea-

reali, ut potè respiciēte Diuinam cognitionem, à qua constituitur in esse cognito: iustus amaretur à Deo medio aliquo figmento, & flos odoraretur ex vi alicuius fictionis, quæ certè sunt valdè ridicula.

27 Præterquam quod istud ens rationis vel resultat ex eo quòd iam res sit definita, vel antequàm sit definita. Si primùm ergò prius res est definita, quàm resultet hæc relatio; proindè rem esse definitam non includit hanc relationem: Si secundum ergò res est definita antè definitionem: quia antè definitionem habet relationem rationis, quæ est forma faciens rem definitam; ideò, &c. Demùm si omnia opera Logica includerent hoc ens rationis, redderentur falsa plurima eius principia; nam cum dicit, v.g. *Definitio, & definitum inter se iden-*

identificantur, fieret sensus, quod relatio rationis essentialiter inclusa in Definitione identificaretur cum definito, quod est falsissimum. Respondent, Logicam ibi nō loqui de definito formaliter, vt definitum est; sed materialiter sumēdo illud pro re, cui adiacet relatio definiti: qua ratione verissimum est, definitionem identificari cum re definita. Sed contra: ergō numquam Logica agit de hac relatione. Patet consequentia quia, quamcumq; cognitionem afferat Logica de definito, eam explicabimus de definito materialiter sumpto, imō necessario ita explicāda erit; vndē inferimus rem prorsus ridiculam; Logicā nempe agere de hoc ente rationis, & tamen in nullo suo actu de eo loqui, vt consideranti patebit.

28 Dicunt; non potest intelli-
gi.

gi definitum sine ordine quodam ad definitionem, sed hic ordo non est realis, ergò rationis, ergò opera Logica includunt essentialiter Ens rationis. Pro responsione aduertendum inter cognitiones, alias esse absolutas, quæ tendunt in suum obiectum modo absoluto ab omni ordine, vt quæ dicit Petrum existere, Paulum produci, &c. quæ respiciunt Paulum tantum absolutè, & sine ordine ad aliud; alias esse comparatiuas, quæ conferunt suum obiectum cū aliquo alio; vt quæ dicit Deus est Creator rerum, quæ nō cognoscit Deum absolutè; sed in comparatione ad creaturas; hoc est, formaliter comparat Deum cum creaturis. Quando ergò intellectus concipit rem esse definitam; non cognoscit illam conceptu absoluto; quia non sistit in ipsa re definita,

nita, sed eam concipit conceptu comparatiuo, qui eam comparat cum definitione; & ratio à priori est, quia cum intellectus in re ipsa nihil inueniat, quod faciat illi scire, rem esse definitam, debet recurrere ad id, per quod est definita. Porrò est definita per definitionem formalem, quæ sola eam realiter definit: ideò debet cognoscere rem comparatiuè ad definitionem formalem. Quare ad argumentum dicimus; non posse quidem intelligi rem esse definitam sine ordine formali ad definitionem: posse tamen intelligi sine ordine obiectiuo: quod ita explicamus. Res definita absolutè considerata in se nullum habet ordinem ad definitionem; proindè sic considerata non potest cognosci vt definita. Quando ergò intellectus
eam

eam, ut definitam cognoscit, comparat cum Definitione, ut cuius comparationis formaliter refert rem definitam ordine quodam ad definitionem: non obiectiuo, sed formali. Porro hic ordo formalis est ipsa cognitio, quæ formaliter comparans rem definitam cum definitione ex suo modo cognoscendi refert illam ad definitionem.

29 Vrgent: non potest cognosci res, ut definita, nisi comparatiuè ad definitionem: ergò includit aliquid, ratione cuius comparari debet cum definitione, ergò includit aliquam relationem rationis, quæ sola petit comparari. Respondemus negando primam consequentiam: necessitas enim cognitionis comparatiuæ non nascitur ex aliquo ordine obiectiuo, quod habeat res definita ad definitionem, sed
ex

ex defectu cognoscibilitatis propriæ; quia res non potest esse medium sufficiens ad faciendū, ut intellectus sciat, se esse definitam; cum nihil habet in se acquisitum à definitione; ex quo est, quod intellectus, ut cognoscat eam esse definitam, debet recurrere ad definitionem, per quam formaliter fit definita: & sic debet eam cognoscere cognitione comparatiua ad definitionem. Sicuti, Sanctos esse prædestinatos, nō potest cognosci, nisi in ordine ad prædestinationem Diuinam, non quia esse prædestinatum sit aliquod Ens rationis, referens prædestinatum ad prædestinationem: sed quia intellectus non inuenit in prædestinato sufficiens fundamentum cognoscendi eum esse prædestinatum, nisi recurrat ad Prædestinationem, per quam forma-

ma-

maliter fit prædestinatus. Multa
alia exempla occurrunt in esse
amato, esse viso, esse cognito,
&c. quæ non possunt concipi, ni-
si in ordine ad amorem, visio-
nem, &c. neq; tamen includunt
ens rationis factum ab amore,
& visione.

30. Instant: res est intrinsecè
definita; sed nihil reale intrinse-
cum æquirit per definitionem,
ergò acquirit aliquam relatio-
nem rationis intrinsecam. Re-
torquemus primò argumētum;
res est realiter definita, ergò ac-
quirit aliquam formam realem,
per quam fit definita: Deindè
respondemus, rem esse intrinse-
cè definitam, hoc est, esse partē
intrinsecā denominationis defi-
niti, non verò esse intrinsecè de-
finitam, hoc est, habere intrin-
secè formam, à qua reddatur de-
finita intrinsecè. Quemadmo-
dum

dum etiam res est realiter intrinsecè cognita, amata, &c. & tamen non habet formam realem intrinsecam cognitionis, amoris, &c.

31. Instant etiam: obiectum definitionis dicit relationem ad definitionem, at res definita est intrinsecè obiectum definitionis, ergò res definita includit intrinsecè relationem rationis. Respondemus obiectum definitionis non dicere relationem obiectivam ad definitionem, sed tantum formalem, quatenus non potest cognosci esse obiectum definitionis, nisi notitia comparativa, quæ est essentialiter relativa: conferendo enim vnum cum alio cognoscit vnum in ordine ad aliud formaliter. Quare obiectum definitionis cognitum, ut obiectum definitionis includit relationem formalem ad defini-

ni-

nitionem : quia includit cognitionem comparatiuam, qua refertur ad definitionem, ideò, &c.

32 Sed etiam si vltro admit-
tamus hoc ens rationis, adhuc
nullo modo assignari potest pro
obiecto logicę; tum quia per ac-
cidens omninò ab illa confi-
deratur, & præter intentionem
eius intermiscet sese operatio-
nib. métalib.: eo modo, quo per
accidens, & præter intentionem
peccantis adnascitur malitia
moralis furto delectationi illi-
citæ, alijsve actibus per se voli-
tis: tum quia nihil vtilitatis con-
fert ad constructionem menta-
lium operum, cum ipsa non an-
tecedat, sed potiùs per reful-
tantiam suam subsequatur; tum
deniq; quia quælibet sciētia de-
bet explicare, naturā, principia,
passiones, & partes sui obiecti.

C

De

De ente rationis autem in Aristotelis Logica nihil agitur, non definitur, nō demonstratur eius quidditas, & natura, non assignantur principia, & partes eius: ideò, &c.

33 Quod si plures eiusdem auctoritates pro sententia opposita afferantur, vel intelligenda sunt de cōsideratione secundaria, & per accidens; vel de ente rationis, prout significat ens intellectus, qui etiam dicitur Ratio, sicut & Logica rationalis: Idem dicimus ad testimonia Sanctissimi Doctoris Angelici, cuius aurea verba, quamquam luce sua eximiè nitida, ac Divinæ propemodum illustrationis à nobis ceteroqui addictissimis inter disputandum explicabuntur. Ait ille inter alia: quæcumq; considerat Logica non esse in rebus; Esto: ergò considerantur

in

in Logica sola Entia Rationis ?
nequaquam. Iy *in rebus* : læpissi-
mè sumit S. Doctor pro *extra*
Intellectum, quo sensu actus om-
nes intelligendi reales licèt , &
Physici possunt dici non esse *in*
rebus : quia non sunt *extra men-*
tem : De his ergò Logica per se
agit, non de Ente Rationis .

34 Sed obijciunt. Illud est
obiectum formale Logicæ , sub
quo Logica considerat omnia,
de quibus agit; ita enim etiam
obiectum formale Physicæ est
illa ratio , sub qua Physica con-
siderat corpus naturale: sed Lo-
gica considerat omnia, etiã mo-
dum sciendi, sub ratione Entis
rationis, ergò ens rationis est o-
biectum formale Logicę . Pro-
batur Minor, quia Logica confi-
derat definitionem , vt stat sub
Genere , & Differentia; sed ge-
nus, ac differentia sunt secundæ

intentiones obiectiuæ, ac proinde includunt etiam entia rationis Logica, ergò considerat definitionem, vt stat sub ente rationis. Respondemus distinguendo Maiorem: illud est obiectum formale Logicæ, sub quo Logica considerat omnia tamquam sub forma per se intenta, concedimus, tamquam sub forma accidentalitèr, & præter intentionem Logicæ sese obijciente, negamus. Porrò forma, quam per se intendit ponere Logica non est istud Ens rationis: sed bona Definitio, Diuisio, & Demonstratio: ac proinde non ens rationis, sed hæc sunt obiectū formale Logicæ: quod enim ens rationis sequatur ex definitione, vel non sequatur, de hoc parum curat Logica. Quemadmodum Faber Ferrarius per se intendit diuersas figuras Ferri; sed

non

De Logica secundum se . 53

non rubiginem, quam ferrum induit, statim ac figuratum est; quia illa videt rodi sua opera præter intentionem suam. Pari ratione Logicus per se intendit facere Definitionem; at quod ex illa necessariò sequatur Ens rationis, id parum curat: nam si sequitur, necessariò sequitur, & præter intentionem ipsius; quia aliàs inutile est ad construendã definitionem, cum ex ipsa iam constructa sequatur.

35 Instant: Logica considerat rationem generis, Prædicati, subiecti, &c. sed hæc conceditis includere ens rationis: ergò Logica considerat ens rationis. Respondemus distinguendo Maiorem; Logica considerat rationem generis, prædicati, &c. secundum quod sunt vtilis ad formando modos sciendi, concedimus, secundum quod sunt inu-

C 3 tiles

tiles negamus. Porro in definitione Generis includuntur tria: conceptus formalis, obiectū illius, & relatio rationis in sententia Thomistarum. Inter hæc relatio rationis est inutilis, quia non magis facit scire definire obiectum definitionis, quàm si non esset tale ens rationis; ideo Logica non considerat per se villo modo ens rationis; sed de eo parum curat.

36 Exemplo sit ipsa Physica, quæ dicitur considerare corpus naturale, vt naturale, inter corpus autem naturale, & vt naturale adest aliqua distinctio rationis; & tamen Physica non dicitur habere pro obiecto formali hanc distinctionem rationis. Et ratio vnica est: quia ad hoc vt Physica assequatur suum intentū, non est vtile scire hanc distinctionem rationis; sed tantum

tum penetrare rationem ipsam naturalitatis; quæ proindè sola ponitur pro obiecto formali illius. Eodem modo Logica considerat Prædicatum, ut Prædicatum, quod includit relationem rationis ad subiectum; sed illam non considerat Logica. Ratio à priori est, quia parum confert ad intentionem Logicæ assequendam illa relatio; nam Logicus intendit facere bonam definitionem, & syllogismum, ad quod faciendum scientia illius relationis est inutilis; nam æquè benè definiemus sine illa scientia, dummodò utamur cōceptu Generis, & differentia.

37 Instant secundò: scire distinctionem, relationes, unitates, & cōparationes rationis est expetibile, & pertinet ad aliquam scientiam, non nisi ad Logicam, ergò Logica habet pro obiecto

tiles negamus. Porro in definitione Generis includuntur tria: conceptus formalis, obiectū illius, & relatio rationis in sententia Thomistarum. Inter hæc relatio rationis est inutilis, quia non magis facit scire definire obiectum definitionis, quàm si non esset tale ens rationis; ideo Logica non considerat per se yllō modo ens rationis; sed de eo parum curat.

36 Exemplo sit ipsa Physica, quæ dicitur considerare corpus naturale, vt naturale, inter corpus autem naturale, & vt naturale adest aliqua distinctio rationis; & tamen Physica non dicitur habere pro obiecto formali hanc distinctionem rationis. Et ratio vnica est: quia ad hoc vt Physica assequatur suum intentū, non est vtile scire hanc distinctionem rationis; sed tantum

tūm

tum penetrare rationem ipsam naturalitatis; quæ proinde sola ponitur pro obiecto formali illius. Eodem modo Logica considerat Prædicatum, ut Prædicatum, quod includit relationem rationis ad subiectum; sed illam non considerat Logica. Ratio à priori est, quia parum confert ad intentionem Logicæ assequendam illa relatio; nam Logicus intendit facere bonam definitionem, & syllogismum, ad quod faciendum scientia illius relationis est inutilis; nam æquè benè definiemus sine illa scientia, dummodò utamur cōceptu Generis, & differentia.

37 Instant secundò: scire distinctionem, relationes, unitates, & cōparationes rationis est expetibile, & pertinet ad aliquam scientiam, non nisi ad Logicam, ergò Logica habet pro obiecto

hoc ens rationis Logicum. Respondemus primò hæc omnia pertinere ad Metaphysicã; quia ipsius officium est considerare unitatem, & distinctionem, & relationem realem; proindè etiã debet cõsiderare oppositas illis unitates rationis. Respondemus secūdò: etiam si Logica hæc omnia consideraret; proindè non essent eius obiectum, quia non consideraret illa primariò, & per se: sed in ordine ad aliud; ut diximus.

38. Instant ultimò: subiectum Logicè sumptum, non est Prædicatum; sed realiter subiectum est Prædicatum, ergò Logica nõ considerat prædicatum, & subiectum realiter, ergò secundum quod habent distinctionem rationis. Hoc argumentum est cavillosum; sed contra nos nihil facit. Ratio à priori est, quia
cum

tum Logica consideret prædicatum obiectiuum ex vi prædicati formalis, & subiectum obiectiuum ex vi subiecti formalis: prædicatum autem formale, & subiectum formale non sunt idè; sed distincta realiter; sequitur, quòd prædicatum obiectiuum, & subiectum obiectiuum in consideratione Logica includit prædicatum formale, quod non includit aliud; ideò prædicatum, & subiectum in consideratione Logica non sunt idem; sicut animal, & rationale sunt indiuisibiliter ex parte obiecti; & tamen vnum non est aliud in sua consideratione; cognitio enim animalis non est cognitio rationalis; cognitio enim animalis cognoscit idem in ordine ad solas sensationes; quod cognoscit cognitio rationalis in ordine ad solos discursus. Hinc est, quòd

Logica tradit suas definitiones de ipsis, scilicèt de prædicato, & subiecto, & in nullo ipsorum facit mentionem de relatione rationis.

39 Quod si querant, an ens rationis sit obiectum Logicæ saltem terminatiuum. Respondendum affirmatiuè; quia cum ens rationis possit definiri, diuidi, & demonstrari, sicut aliæ res reales, erit obiectum terminatiuum eo modo, quo sunt aliæ res; In hoc autem minus consequenter loquitur Arriaga, qui ponens pro obiecto Materiali Logicæ omnia definibilia excludit ens rationis, quod ipse non modò facit definibile; sed actu definit.

40 Proprium igitur, & adequatū obiectum Logicæ est syllogismus, cuius mirabile artificium per se primò considerat, &

in

in ordine ad id cetera omnia, de quib. agit, mirè disponit. Comprehendit sub se æquè primò tamquam species obiecti Demonstratiuum, Topicum, & Sophisticum, quippè qui licet in materia differant: in forma tamen, quæ in Logica principaliter attenditur, & secundùm quã dici possunt æqualiter perfecti omninò conueniunt. Ad hos quæcumq; Logica tradit, siue termini sint, siue definitio, diuisio, propositiones, & alia ex intentione propria ordinãtur; ipsi verò in se vltimatè sistunt, & sunt finis intrinsecus omnium præceptorum Logicalium. Quare falsum est id, quod multi supponunt, videlicèt intellectum nostrum sola demonstratione satiari, & in ea tantùm vltimò conuiuere; Siquidem non aliundè illi oritur satietas, &

quies, nisi ex mirabili opere formæ syllogisticæ, quæ cum æqualis sit in omnib. syllogismis, quocumque ex illis obtento perfectissimè conquiescit. Simili modo, quo aurifex habet pro ultimo fine suo: tribuere formam artificialem Vasis, vel statuis; quod autem illam tribuat materiæ argenteæ, quando aurea vel non suppetit, vel non est necessaria, non facit quin verè confectio vase consecutus sit suum ultimum finem.

41. Dicunt intellectum nō satiari, & quiescere in syllogismis Topico, & Sophistico; quia non sunt modi sciendi. Sed contra. Duplex est modus sciendi. Primus dicitur modus sciendi ex effectu, qui nempe ex vi dispositionis præmissarum certò, & infallibiliter generat scientiã, hoc est, actum formaliter scientificum.

De Logica secundum se. 61.

cum. Secundus dicitur modus sciendi simpliciter, & præcisè quòad modum procedēdi, quatenus ex vi dispositionis præmissarum gignitur actus nō quidem necessariò scientificus; sed quicumq; ille sit ita gignitur; vt ex vi talis dispositionis ex necessitate sequatur, & non potuerit non sequi. Modus sciendi primo modo sumptus conuenit quidem soli demonstrationi; at per se proximè, & formaliter nō consideratur à Logica, quippè qui vt sic formaliter pendet per se à materia. Secundo verò modo sumptus communis est omnibus syllogismis Demonstratiuo, Topico, & Sophistico; & quia acquiritur ex vi formæ per se proximè spectat ad Logicam.

42 Instant: saltem syllogismus Sophisticus excludendus est ab obiecto Logicæ; quia si semel
in-

includat vocē æquiuocam iam
 constabit quatuor terminis, &
 peccabit ex parte formæ. Re-
 spondemus syllogismum Sophi-
 sticum peccantem ex parte for-
 mæ non spectare ad obiectum
 Logicæ, quia simpliciter, & ab-
 solutè non est syllogismus: Non
 tamen omne sophisma esse hu-
 iusmodi, præsertim verò, quod
 includit vocem æquiuocam, li-
 cèt enim possit dici constare
 quatuor terminis materialiter,
 & ex parte rerum, quæ assumū-
 tur; quia vt sic vox æquiuoca ha-
 bet rationem duplicis termini;
 formaliter tamen, & ex vi con-
 nexionis eiusdem vocis æquiuo-
 cæ cum alio termino, verificari
 id non potest; quia vt sic vox æ-
 quiuoca cum suo duplici sensu
 sumitur per modum vnius, &
 vnitur alteri, vt quid formaliter
 simplex. Ceterùm si duplex sen-
 sus

sus

ius vocabuli vitium faceret in forma syllogistica, nullus ferè daretur syllogismus bonus, quia omnis ferè vox in multiplici sensu accipi potest, & de facto id accidit in terminis distributis, non distributis, restrictis, ampliatis, &c.

43 Ex his infertur obiectum formale Logicę esse formam syllogisticam, seu dispositionem medij termini cum extremis ad aliquid concludendum: per hęc enim syllogismus essentialiter constituitur in ratione operis à Logica principaliter intenti, & distinguitur non modò ab obiectis aliarum scientiarum: sed etiam à se ipso, quatenus sub alia ratione formali potest considerari à Phisica, & cæteris scientijs. Infertur etiam obiectum materiale proximum Logicę esse ipsas Propositiones: quia ex
ipsis

ipsis tali, vel tali modo dispositis ultimò conficit syllogismū, eo modo, quo ex ferreis rotulis componit tandem artifex suum Horologium.

44 Neque dicant obiectum materiale scientiæ practicæ esse illud, in quod ipsa inducere nititur perfectionem aliquam per modum formæ, id, quod propositionibus conuenire non potest, quippè quibus nulla perfectio de nouo attribui potest ab earū entitate distincta. Respondemus enim hoc argumentum valere de obiecto materiali, quod præexistit ante formale; nō verò de eo, quod non præexistit; Nam inter facultates operatiuas, aliquę habent materiã præexistentem, quam expolire debent, & artificiosè disponere, vt patet in Lignaria. Aliquę verò non habent materiã præexisten-

stentem, sed ex pluribus partibus suæ materiæ successiue aduenientibus moliuntur, & fabricant opus aliquod artificiosum; quo pacto ars canendi habet pro obiecto Materiali vocem, non tamen præexistentem antè cantum, cum non possit vox iam edita eleuari, deprimi, aut suavius inflecti; sed habet pro obiecto eandem omninò vocē, quæ successiue profertur cum eleuatione, depressione, inflexione suavi, & similibus: Logica ergò; quia non est ex numero earum facultatum, quæ præsupponunt materiam antè formā, eius proindè intentio non est perfectionem aliquam inducere in ipsas Propositiones: sed ex ijs potiùs entitatiue perfectis immediatè fabricat sua opera.

45 Superest ad complementū
Libri de Logica secundum se,
eius-

eiusdem effectus inuestigare: ex
 his enim, quàm facilè, ac certò
 dignoscantur essentia, ac pro-
 prietates rerum, nemo non vi-
 det. Primus igitur effectus Lo-
 gicę est còcurrere ad actus alia-
 rum scientiarum, non quidem
 elicitivè, immediatè producen-
 do actum Physicum v. g., vel
 Metaphysicum; sed solùm dire-
 ctivè, & regulativè docèdo mo-
 dum, quo fieri debent; quo pa-
 tẽto viatori digito ostẽditur via.
 Ratio autem huius rei est, quia
 alia scientia de se sufficiunt ad
 eliciendos proprios actus, quo-
 rum sunt vera principia, si præ-
 fertim adfit directio Logica, er-
 gò, cum non sint multiplicandæ
 causa sine necessitate, non est
 cur Logica effectivè concurrere
 debeat ad tales actus.

46 Neq; dicant primò in acti-
 bus aliarum scientiarũ esse for-
 mam

nam syllogisticam, quæ utpotè eadem in omnibus scientiis essentialiter diuersis, non potest effectiuè produci ab iisdem; quia idem effectus nō potest produci à diuersis causis: ac proindè Logicam necessariò requiri, ut eodem elicitiuè producat. Respōdemus enim à diuersis causis; quatenus diuersæ sunt, non posse quidem produci eundem effectum, benè tamen quatenus in aliquo communi conueniunt: ut patet in actu videndi, qui produçitur ab homine, & à Leone, quamvis differant specie, quia saltem in ratione animalis sunt similes. Scientiæ ergò, quamvis secundum proprias rationes ad inuicem differāt, omnes tamen conueniunt in hoc, quod sunt habitus intellectus essentialiter discursiui, ac proindè benè possunt effectiuè produ-

ducere in suis actibus vnam, & eandem syllogisticam dispositionem, secundum quam uniformiter substant directioni Logicae.

47. Neq; dicant secundò formam syllogisticam non posse attingi ab alijs scientijs, vtpotè quid proprium Logicae, ad quam proindè ipsa debet elicitivè concurrere. Respōdemus enim formam syllogisticam posse à quocumq; habitu elicitivè produci, dummodò adsit directio Logica, quæ doceat modum, quo fieri debet, idque præsertim in materijs particularibus aliarum scientiarum, in quibus Logica nil iuris habet in ratione causæ efficientis, eo quòd ad salvandū omne eius adminiculum, ministerium, imò, & necessitatem (si adesset) sola ratio dirigentis, & regulantis secluso quocumque alio

alio sit satis .

48 Secundus effectus Logicæ est disponere naturalem potentiam intellectus nostri ad perfectam eiusdem operationem, quo sensu Logica propriissimè dicitur virtus intellectualis. Ratio est, quia Virtus intellectualis est dispositio perfecti ad optimum, seu habitus non natura; sed studio nostro acquisitus, vi cuius intellectus noster ita dirigitur, ut perfectissimè semper operetur iuxta regulas, & inclinationem talis habitus, sed Logica est huiusmodi, quippè quæ intellectum disponit ad perfectissimam operationem syllogisticam, de qua ipsa infallibiles regulas tradit, ergò Logica est virtus intellectualis reddens Hominem laude dignum.

49 Neq; dicant ex Aristotele Virtutem esse *Habitu*, qui, &

bonum ipsum Hominem efficit, & opus ipsius reddit bonum, ac proinde cum Logica nō sit huiusmodi, quia potest aliquis perfectissimus Logicus in se esse malus, & malè operari, propriè uō posse dici virtutem. Respondemus etiam duplex esse genus Virtutum. Alia intellectuales sunt, alia morales: illae inclinant intellectum ad actus perfectos secundum regulas cognoscendi; istae acquiruntur; in ordine ad actiones humanas secundum regulas honestatis rectè exercendas. Discrimen autem esse inter Virtutes morales, & intellectuales, quòd primae denominant possessorem sui bonū simpliciter sine ullo addito, quare tunc bonos eos dicimus, qui sanctè, & honestè vivunt. Secundae verò denominant possessorem sui bonum dumtaxat se-

cun-

cundum quid, & in determinato genere bonitatis v.g., bonum Logicum, bonum pictorem, &c. Logica ergò cum sit virtus intellectualis denominat secundo modo, nò primo, seu quod idem est, dat bonitatem intellectualem, non verò moralem: quare qui Logicam perfectissimè caller, potest esse malus in genere moris; non malus Logicus; idè, &c.

50 Tertius effectus Logicæ est multarum conclusionum principia, & causas investigare, eademque demonstratiuè cognoscere, quo sensu Logica verè dici potest pars Philosophiæ. Si enim ex doctrina Aristotelis 1. Metaph. c. 1. *Ex admiratione effectuum, quorum cause ignorabantur ceperunt homines philosophari* hoc est perquirere multas causas: propriissimè nil aliud erit
Phi-

Philosophia, nisi inuestigatio
causarum, sed Logica inuestigat
occultas causas multarum con-
clusionum, circa quas etiam de-
monstratiuè procedit, ergò Lo-
gica est propriissimè pars Philo-
sophiæ. Addimus, antiquissimã
esse eam diuisionem vniuersæ
Philosophiæ in Logicam, Physi-
cam, Metaphysicam, & Mora-
lem. Imò Aristoteles 1. Top. c. 2.
& alibi diuidit *Questionem in na-
turalem, Moralem, & rationalem,*
seu Logicam; subditq; *de his om-
nibus Philosopho agendum esse,* er-
gò ex Aristotele Philosophus a-
git de quæstione Logica; ergò
Logica est pars Philosophiæ.

51. Neq; dicant primò instru-
mentum non posse esse partem
eius, cuius est instrumentum: cū
ergò Logica sit instrumentum
Philosophiæ non poterit esse
eiusdem pars. Respondemus
enim

enim Logicam non esse instrumentum Philosophiæ intrinsecè, & formalitèr eo modo, quo brachium est instrumentū Hominis; sed extrinsecè, & obiectivè, quatenus obiectum, circa quod ipsa versatur, est instrumentum, seu modus cognoscendi. Ceterùm potest etiam aliquid esse simul instrumentum, & pars ut patet in brachio respectu hominis. Neque dicant secundò Aristotelem sæpè distinguere Dialecticam à Philosophia. Respondemus enim Dialecticam ab Aristotele distingui à Philosophia Antonomasticè sumpta. Non verò à Philosophia Universalitèr sumpta, quæ Rationalem quoque sub se comprehendit.

52 Ex hætenus dictis eruitur optima definitio Logicæ per suum Genus, & Differentiam

D

hoc

hoc pacto : Logica est scientia
operatiua syllogismi. Per qua-
tuor verò causarum genera sic ;
Logica est habitus scientificus
in intellectu receptus ab eodem
per proprios actus effectiue ac-
quisitus, productiuis ex na-
tura sua syllogistici ope-
ris in ordine ad
deducen-
da
ex notis
igno-
ta.

ASSERTIONVM DIALECTICARVM

Liber Secundus.

DE ENTE RATIONIS.

53 **L**OGICA, quæ se ip-
sam hætenus cõ-
templata est, mo-
dò ad sui operis
structuram descendit. Et pri-
mò quidem apparatus facit
terminorum, ac vocum de mo-
re cuiuscumq; habitus operati-
ui sollicitè præexaminantis ma-
teriam. Præmittit illa Entia ra-
tionis, vt falsos conceptus præ-

D 2 ca-

cauere discat, & per ipsos errores accedat ad veritatem.

54 Ens rationis igitur (vt eius naturam statim inuestigemus) non est id, quod habet tantum esse obiectiuè in intellectu: seu nescio quod Ens productum à cognitione, ab ea, & ab omni Ente reali adæquatè distinctum, habens suum esse obiectiuum intrinsecum, per quod formaliter cōstituatur in ratione Obiecti Impossibilis; v. g. dùm cognoscitur alius Deus, Hircocernus, &c. obiectum istarum cognitionum non est Ens quoddam Impossibile distinctum à D.O.M. cum attributis Diuinitatis: neq; est Monstrum quoddam fictum intrinsecè, & essentialiter constans ex natura Hir-ci, & natura Cerui.

55 Et ratio est primò, quia essentia Entis rationis debet for-

formaliter consistere in aliquo, quod saltem sit in intellectu cognoscentis, sed huiusmodi monstra impossibilia non sunt in intellectu cognoscentis, tamquam aliquid distinctum à cognitione, ergò in his monstris non consistit formaliter essentia Entis rationis. Minor probatur, quia in tantum huiusmodi monstra dicuntur esse in intellectu cognoscentis, in quantum actualiter cognoscuntur; sed quantumvis actualiter cognoscantur, nihil dicunt in intellectu adæquatè distinctum à cognitione; quia rem cognosci nihil aliud est, nisi exprimi formalitèr, & repræsentari per cognitionem, sicut rem pingi nihil aliud est, nisi repræsentari, & formaliter exprimi per colores, ergò sicut Cæsar malè pictus v. g., præter Cæsarem viuum, & ipsam picturam

non dicit alium quemdam Cæsarem dissimilem Cæsari viuo; & ab ipsa pictura distinctum, ita Ens rationis, quod est mala quædam, & falsa pictura obiectorū realium, præter obiecta realia, & ipsam cognitionem non dicit tertiam quamdam entitatem ab intellectu confictam.

56. Secundò, quia si ens rationis est monstrum aliquod impossibile, vel includit in sua essentia ficta duo prædicata contradictoria, vel non. Si hoc secundum iam non est monstrum essentialiter impossibile; sed est res quædam ficta possibilis, & producibilis à parte rei, qualis esset Chimera materialiter, & quòad externam figurationem apparens. Si primum accipiamus Hircoceruum fictum verificantem in sua essentia ficta hæc duo contradictoria esse Hir-

NON

E

CUM,

cum, & *non esse Hircum*: tum sic argumentor. Tam sunt contradictoria *esse Hircum verum*, & *non esse Hircum verum*, quàm *esse Hircum fictum*, & *non esse Hircum fictum*; sed propter primam contradictionē repugnat dari Hircoceruum verum existentem à parte rei, ergò propter eandem repugnabit dari Hircoceruum fictum existentem extra cognitionem. Confirmatur hoc argumentum, quia si intellectus apprehenderet hoc monstrum impossibile apprehenderet illud, & non apprehenderet, sed hoc implicat; ergò. Sequela probatur, quia hoc monstrum includeret in se formaliter *esse Hircum*, & *non esse Hircum*, ergò *esse cognitum*, & *non esse cognitum*, quia cognosci sequitur ad esse; ergò intellectus cognosceret, & nō cognosceret Hircum; quia esset, &

D 4 non

non esset Hircus, cognosceret, & non cognosceret Ceruum, quia esset, & non esset Ceruus.

57 Tertio, quia ex D. Thoma p. p. q. 25. art. 3. *Id, quod implicat contradictionem, non potest ab ullo intellectu concipi*: quia nulla potest dari species representatiua eius: species enim representatiua talis monstri deberet esse distincta ab omnibus speciebus obiectorum realium; sicut res per ipsam representata distincta est ab omni ente reali, sed species distincta ab omnibus speciebus obiectorum realium omninò repugnat; esset enim species ficta, & Chimerica, & extra latitudinem specierum realium; quæ necessariò alicuius veri entis sunt species; ergò, &c. Verum quidem est, quod intellectus potest abuti speciebus realibus eas pro libito suo permiscendo; ex quo

quo tamen non sequitur, quod tales species permittæ possint representare aliquid distinctum ab omni ente reali; sicut enim stante etiam hac permissione nihil amittunt Entitatis, à qua habent, vt sint species obiectorum realium; ita semper repræsentant obiecta realia, & ex vi talis permissionis id solùm habent, vt repræsentent obiecta realia permisso, ac opposito modo, ac sunt in se.

58. Obijciunt; Quando intellectus concipit Hircoceruū præter naturam Hirci, & naturam Cerui concipit nescio quid idētificans vtramq; naturam; sed hoc est nescio quid implicans, & constituens illas naturas alioquin reales in ratione monstrū impossibilis, ergo ens rationis formaliter consistit in hoc monstrō impossibili. Respondemus

D 5 in-

inter naturam Hirci, & naturam Cerui non intercedere identitatem aliquam, aut unionem obiectiuam: sed solum formalem quatenus cognitio ipsa intrinsecè falsa repræsentatis duas naturas reales ad modum vnius dicitur illas formaliter vnire in se ipsa. Ceterùm ex hac vnione formali non sequitur aliquod tertium distinctum à naturis realibus, quas vnit, & ab ipsa cognitione formaliter vniente; sicut ex eo quòd pictor in eodem corpore delineet diuersas naturas, non dicitur efficere tertium aliquid distinctum ab ipsis naturis realibus, & ab ipsa pictura.

59. Instant: Quando intellectus dicit *Chimera est impossibilis Chimera est nihil*, vel nomine *Chimeræ*, apprehendit omnia realia, vel non omnia realia. Si hoc secundum: ergò apprehendit

dit

dit aliquod non reale, ac proinde aliquod monstrum impossibile fictum. Si primum; ergo illæ Propositiones sunt falsæ; quia falsum est Entitates reales, quæ componunt Chimerã esse quid impossibile, & esse nihil. Respondemus in his Propositionibus ex parte subiecti apprehendi omnia realia; Neq; inde sequitur eas Propositiones esse falsas: quia possunt plures nature reales secundum diuersos respectus esse quid possibile, & quid impossibile, esse aliquid, & esse nihil. Sunt aliquid, sunt quid possibile intrinsecè, & secundum se, si seorsim considerentur. Sunt nihil, sunt quid impossibile, ut unite formaliter in cognitione: non quia sint tertia quædam Entitas ficta; sed quia verè impossibile est, quòd ponantur extra cognitionem, eo modo, quo in illa re-

præsentantur. Quare explicandus erit sensus illarum Propositionum hoc pacto; *Plures nature, quæ concipiuntur nomine Chimerae, non possunt realiter identificari: Chimera non est unum ens, non est aliquid unum, &c.* ex quo patet illas Propositiones, & si videantur affirmatiue, reuera esse negatiuas.

60 Instant. Quando Intellectus determinatè affirmat *Hircus est Cervus, Deus est Albus, &c.* inter has naturas non affirmat unionem realem: ergò identitatem aliquam fictam, & impossibilem constituentem formaliter Monstrum rationis. Respondemus affirmationi, vel negationi falsæ nullo modo correspondere ex parte obiecti identitatem fictam, & impossibilem. Ratio est primò, quia, quando dico *Homo est animal*, affirmo identi-

ta-

tatem veram inter Hominem,
& Animal: ergò quando dico
Homo non est animal, nego prorsus
eamdem identitatem verã,
non fictam; alioquin hæ duæ
Propositiones contradictoriæ
Homo est animal, *Homo non est
animal*, non haberent idem indi-
uisibile obiectum, ac proindè
non essent verè contradictoriæ.
Secundò, quia si intellectus quã-
do dicit *Equus est Homo* affir-
maret identitatem fictam inter
Equum, & Hominem illa Pro-
positio esset vera: Siquidem pro-
positio est vera, vel falsa, ex eo
quòd eius obiectum est, vel non
est eo modo, quo affirmatur: sed
quando affirmatur Hominẽ esse
Equum verè inter Hominem, &
Equum est unio ficta; quia in-
ter Hominem, & Equum non
potest esse unio vera; ergò si illa
Propositio affirmaret unionem
fictam,

fictam, quæ verè adest, esset Propositio boninò vera. *61.* Neq; valet responsio Ariagæ dicentis affirmari quidem unionem fictam; sed tanquam realem, ac proindè cum in se realis non sit falsificare Propositionem. Contra enim est, quia tam factum est Equum esse Hominem, quam illam idètitatem fictam esse veram, sed intellectus affirmando eam idètitatè fictam tanquam veram, nò fingit aliam idètitatem inter idètitatem veram, & fictam; alioquin abiretur in infinitum; Si enim fingeret aliam idètitatè fictam inter veram, & fictam idètitatem, affirmaret iterum tanquam veram eam, quæ vera non esset, ergò inter ipsam, & veram fingeret aliam idètitatem, & sic in infinitum; ergò ne incidamus in hoc absurdum, di-

cen-

cédum est Intellectum nec primò fingere identitatem inter Equum, & Hominem, & solùm affirmare vnionem formalem, quæ verè est inter hæc duo.

62 Instant denique. Vos negatis tale monstrum impossibile, ergò verè datur in vestro intellectu. Respondemus primò retorquendo argumentum, quia aliqui negant dari verbum mētis, & tamen velint, nolint iam illud habent in mēte: si id, quod negant, agnoscunt. Respondemus secundò dupliciter aliquid posse affirmari, vel negari. Primo Iudicio incomplexo affirmante, vel negante totum aliquod obiectum indiuisibilitèr sumptum: vt cum dicitur *Antichristus non est*. Secundo. Iudicio complexo tendente in plura obiecta, quorum vnum negetur de alio: vt cum dicitur *Homo, est*
an:-

fictam, quæ verè adest, esset. Propositio boni in ò vera. *61.* Neq; valet responsio Ariagæ dicentis affirmari quidem unionem fictam; sed tamquam realem, ac proinde cum in se realis non sit falsificare Propositionem. Contra enim est, quia tam falsum est Equum esse Hominem, quam illam idètitatem fictam esse veram, sed intellectus affirmando eam idètitatē fictam tamquam veram, nō fugit aliam idètitatem inter idètitatem veram, & fictam; alioquin abiretur in infinitum; Si enim fingeret aliam idètitatē fictam inter veram, & fictam idètitatem, affirmaret iterum tamquam veram eam, quæ vera non esset, ergò inter ipsam, & veram fingeret aliam idètitatem, & sic in infinitum; ergò ne incidamus in hoc absurdum, di-

cen-

cédum est Intellectum nec primò fingere identitatem inter Equum, & Hominem, & solum affirmare unionem formalem, quæ verè est inter hæc duo.

62 Instant denique. Vos negatis tale monstrum impossibile, ergò verè datur in vestro intellectu. Respondemus primò retorquendo argumentum, quia aliqui negant dari verbum mētis, & tamen velint, nolint iam illud habent in mēte: si id, quod negant, agnoscunt. Respondemus secundò dupliciter aliquid posse affirmari, vel negari. Primo Iudicio incomplexo affirmante, vel negante totum aliquod obiectum indiuisibilitèr sumptum: vt cum dicitur *Antichristus non est*. Secundo. Iudicio complexo tendente in plura obiecta, quorum vnum negetur de alio: vt cum dicitur *Homo est*
an:-

animal, Hircus est Ceruus. Quando ergo nos negamus hoc monstrum impossibile, non utimur Iudicio incomplexo tollentes è medio vnā aliquam Entitatē indiuisibilem; quia hanc non possumus apprehendere, sed utimur Iudicio complexo negantes vnū de alio, hoc est, de obiecto cognitionis falsæ, quod sit aliquid fictum, & impossibile, seu quod natura Hirci sit natura Cerui.

63 Quod si vltèrius contendat Aduersarij debere etiam à nobis apprehendi monstrum illud per modum vnus indiuisibilis entitatis: quia negamus tale monstrum esse vnā indiuisibilem Entitatem, in Iudicijs autem necessariò requiritur apprehensio vtriusq; extremi. Respondemus in Iudicijs debere apprehendi vtrumque extremū,

si

si vtrumque sit de re perceptibili. Quod si imperceptibilis omninò sit res expressa alterutro extremo, satis erit apprehendere illam secundum materialem significationem Termini; ex. g. si sit negandum Petrum currere, & non currere, apprehendi non poterit cursus, & non cursus, utpotè quid imperceptibile, ac proindè impotens terminare apprehensionem nostram; sed sufficiet penetrare vim externarum vocum, & rem tamquam imperceptibilem omninò negare. Quando itaq; nos negamus de obiecto cognitionis falsæ monstrum illud impossibile non formamus vllum interiorè conceptum de tali monstro, tamquam de re aliqua à cognitione distincta: sed scimus tantum aduersarios externis illis vocibus velle explicare aliquid prorsus im-

imperceptibile, illudq; hac de causa negamus. Quod si quis iactet apprehendere se tale monstrum, dicimus id esse omninò impossibile: aliquãdo enim existimamus habere in mente id, quod re vera non est, nec semper externis vocibus correspondet interior conceptus, vt patet in omni errore circa apprehensiones, & clarissimè in ipsis mendacijs.

64 His reiectis firmissimè cõcludi potest Ens rationis nihil aliud esse, nisi *ipsum ens reale conceptum opposito modo, ac in se sit cum virtuali saltem contradictione ad se ipsum*. Quare eius essentia adæquatè, & propriissimè consistit in quodam complexo denominationis intrinsecè, & formaliter includente cognitionem falsam, & Ens reale. Ita Hircoceruus intrinsecè, & realiter constituitur.

tuitur in ratione Entis ficti, & Chimerici per naturas ipsas reales Hirci, & Cerui inter se realiter discretas, quatenus cognitione falsa, ceu quodam vinculo alligatae concipiuntur à nobis per modum vnius, & sibi iam virtualiter contradicunt. Ratio huius rei est, quia nomine Entis rationis communiter intelligitur Ens impossibile implicans contradictionem, &c. sed hoc totum benè saluatur posito illo complexo, & quocumq; alio secluso: ergò, &c. Minor probatur, quia posito illo complexo, & quocumq; alio secluso statim concipitur res cum modo essendi essentialiter opposito illi, quæ de facto habet, & cum virtuali contradictione ad se ipsam, vt patet ex natura talis complexi: sed res concepta cum hoc modo essendi essentialiter apposi-

to

ro est ens impossibile, & implicans contradictionem; ergo, &c. Confirmatur, quia eo ipso, quòd intelligitur Ens aliquod fictum, & falsum intelligitur Ens rationis; sed ratio ficti, & falsi, seu falsitas, & fictio ex D. Thoma p. p. q. 17. art. 1. est denominatio formalis proueniens à cognitione fingente, & falsa, ergo sicut denominatio est quoddam complexum intrinsecè, & formaliter con surgens ex re ipsa, & forma denominante; ita Ens rationis, &c.

65 Obijciunt. Obiectum cognitionis debet distingui ab ipsa cognitione; sed Hircocerus est obiectum cognitionis falsæ, ergo Hircocerus distinguitur à cognitione falsa, ac proinde illam formaliter non includit. Respondemus obiectum cognitionis posse sumi dupliciter: primò materialiter, & specificati-
uè,

uè, quatenus est id, quod subiacet cognitioni veluti materia, & subiectum, circa quod ipsa versatur, vel cui ipsa est conformis, aut difformis, vel per cuius speciem producitur. Secundò formaliter, & reduplicatiuè, quatenus est res ipsa in esse obiecti, hoc est, secundum illam rationem, quam habet in cognoscēte, & secundum quam formaliter repræsentatur. Ad argumentum igitur respondemus distinguendo Maiorem: Obiectū cognitionis materialiter, & specificatiuè sumptum distinguendum debet ab ipsa cognitione concedimus: formaliter, & reduplicatiuè sumptū negamus, quia obiectum vt obiectum essentialiter includit ipsam cognitionem; quando autem dicitur Hirco-ceruus est obiectum cognitionis falsæ distinguimus pariter:

ma-

materialiter, & specificatiuè secundum naturas concedimus, formaliter, & reduplicatiuè, quatenus includit rationem formalem cogniti, & repræsentati subdistinguiamus; Est obiectum formale, & reduplicatiuum concedimus materiale, & specificatiuè negamus: cognitio autem non debet distingui ab obiecto formaliter, & reduplicatiuè sumpto: sed solum materialiter, & specificatiuè, vt mille exemplis explicari posset.

66 Instant. Si Ens rationis non esset aliquid adæquatè distinctum à cognitione fingente, iam cognitio nostra, quæ cognoscit Ens rationis, cognosceret se ipsam, sed hoc est falsum; ergo, &c. Respondemus per cognitionem directè factiuam Entis rationis nō attingi illud formaliter, & reduplicatiuè, quatenus

nus Ens rationis est : ad hoc enim requiritur actus reflexus attingens id , quod per priorem actum cognitum est ; sed attingi tantum materialiter , & specificatiuè secundum naturas reales , quæ ex vi talis cognitionis directè fiunt Ens rationis , quavis id eodem actu non cognoscatur . Simili modo , quo dum nutritur viuens directè fit ipsa nutritio , nec tamen percipitur eodem exercitio vitæ , quo fit , & dum aspicitur albedo in pariete ex vi illius actus materialiter tantum attingitur , non formaliter , & reduplicatiuè quatenus visa . Addimus , licet cognitio non possit cognoscere se ipsam vt quod , tamquam obiectum materiale , in quod feratur , posse tamen cognoscere se ipsam , vt quo tamquam obiectum formale , quod cum sit ratio formalis

lis

lis representans alia, eo ipso etiam representat se ipsam: vt à simili dici potest de lumine, & alijs.

67. Instant etiam; Ens rationis est aliquid impossibile; sed complexum ex cognitione falsa, & Ente reali non est aliquid impossibile, ergo Ens rationis non consistit formaliter in hoc complexo. Respondemus Ens rationis non esse aliquid impossibile intrinsecè, & obiectiuè extra cognitionem, quasi dicat constitutionem, & unionem intrinsecam Prædicatorum contradicentium, quæ se inuicè destruant; hoc enim est prorsùs intelligibile; vt probatum est; sed solum esse aliquid impossibile formaliter, & representatiuè in cognitione, quatenus Ens aliòquin reale ex vi representationis falsæ coniungitur cū alio

Ente

Ente reali sibi contradictorio; ex quo non sequitur impossibilitas aliqua intrinseca, & obiectiua: sed solum denominatio obiecti falsi, ficti, & impossibilis ab ipso actu formali componente contradictoria: Simili modo, quo Cæsar falsò repræsentatus in sua imagine non est quid distinctum ab ipsa imagine; sed est ipsamet imago formaliter denominans Cæsarem verum male repræsentatum. Ceterum Ens rationis est quid impossibile tantum secundo modo, non primo.

68 Porrò hoc Ens rationis nec ab oculo, nec ab vlllo alio sensu effici potest. Ratio est, quia obiectum sensuum debet esse quid naturaliter sensibile, & præsens, cuiusmodi certè non est Ens rationis, quod omninò implicat dari. Neq; existiman-
E dum

dum est sensus aliquando falli per se, & formaliter: nam visio v.g. quæ est sensibilis imago obiecti, vel repræsentat hoc obiectum, vel non. Si primum: ergo non fallitur. Si secundum, ergo repræsentat aliud obiectum, quod cum verè attingat, vtpote sensibile, & existens iam neque respectu huius decipitur. Solum ergo sensus dici possunt falli occasionaliter, quatenus haurientes species confusas ab obiectis dant occasionem intellectui, vt decipiatur.

69 Similiter non est existimandum tenebras percipi ab oculo, quatenus sunt priuatio lucis: quia in hoc sensu *tenebrosum* dicitur *inuisibile*; sed solum quatenus attinguntur corpora externa, in quibus nulla sit lux. Denique colores in collo columbæ, & Iride, quamvis percipi-

pian-

piantur ab oculo, dici non possunt Entia ab eodem ficta; quia reales sunt; vt enim in Physicis docent multi, & pro nunc libet supponere color nullo modo distinguitur à luce admitta perspicuitati, vel opacitati obiectorū, atque adeò secundum quod diuersimodè lux terminat oculū representat diuersos colores, qui realiter nihil plus sunt, nisi diuersa permistio lucis. Idem dicendum est ad varias experientias, quæ fiunt vitris coloratis, vel trigonis. Circa quæ

70 Aduertendum ab oculo immediatè solùm attingi colores, & lumen; cætera, quæ sunt in obiectis externis attingi solùm per accidens, & vi alterius: vt sunt magnitudo, quantitas, locus, & situs, quæ non immediatè ratione sui, sed mediatè ex varia dispositione ipsius lucis

dum est sensus aliquando falli per se, & formaliter: nam visio v. g. quæ est sensibilis imago obiecti, vel repræsentat hoc obiectum, vel non. Si primum: ergo non fallitur. Si secundum, ergo repræsentat aliud obiectum, quod cum verè attingat, utpote sensibile, & existens iam neque respectu huius decipitur. Solum ergo sensus dici possunt falli occasionaliter, quatenus haurientes species confusas ab obiectis dant occasionem intellectui, ut decipiatur.

69 ~~Similiter non est existimandum~~ tenebras percipi ab oculo, quatenus sunt priuatio lucis: quia in hoc sensu *tenebrosum* dicitur *inuisibile*; sed solum quatenus attinguntur corpora externa, in quibus nulla sit lux. Denique colores in collo *columbæ*, & *Iride*, quamvis percipian-

piantur ab oculo, dici non possunt Entia ab eodem ficta; quia reales sunt; vt enim in Physicis docent multi, & pro nunc libet supponere color nullo modo distinguitur à luce admittita perspicuitati, vel opacitati obiectorū, atque adeò secundum quod diuersimodè lux terminat oculū representat diuersos colores, qui realiter nihil plus sunt, nisi diuersa permistio lucis. Idem dicendum est ad varias experientias, quæ fiunt vitris coloratis, vel trigonis. Circa quæ

70 Aduertendum ab oculo immediatè solùm attingi colores, & lumen; cætera, quæ sunt in obiectis externis attingi solùm per accidens, & vi alterius: vt sunt magnitudo, quantitas, locus, & situs, quæ non immediatè ratione sui, sed mediatè ex varia dispositione ipsius lucis

veniunt ad oculum. Eatenus .n. v.g. videt aliquis Regem, quatenus in Rege sunt tales colores, & lux, quæ si non adessent, esset illi Rex penitus invisibilis: ut sunt Angeli, & Deus. Quod autem eum videat sedentem hinc id non provenit, quia videat ipsum esse hinc, & ipsum locum immediate in se ipso; sed quia videt corpus Regis per lumen reflexum ab hoc loco: quod lumen in oculo aspicientis Regem servat dispositionem tum corporis, tum loci, in quo est Rex, eo quod eodem prorsus modo dispositum sit, ac terminatum in eius oculo, quo dispositum, ac terminatum est in Rege, & in loco Regis; Et hoc modo dicitur ille videre Regem sedentem in loco.

71 Aduertendum etiam sæpè contingere, ut lumen veniens
ad

ad oculum non seruet debitam
terminationem, & dispositionem,
cum qua recedit ab obiecto:
nam refrangitur in aliquo me-
dio denso, & ibi confundit di-
spositionem, & terminationem
sui, quam portabat ad oculum
cum dispositione, & termina-
tione illius medij. Quo casu
semper sequitur aliqua appare-
tia rei in loco, vbi non est: vt
quando nummus existens in fun-
do vasis pleni aquæ videtur esse
in superficie eiusdem, id nasci-
tur, quia ille nummus transfun-
dit suum lumen, quod necessa-
riò refrangitur in superficie aque:
ideoq; cum dispositio, & termi-
natio huius luminis confunda-
tur cum dispositione, ac termi-
natione superficie aquæ, ita
cernitur, ac si esset in superficie
aquæ; ex quibus patet responsio
ad omnes experientias, quæ fie-

rent vitris artificiosis; oculus enim, vtpotè non percipiens locum, non coniungeret colores illos cum loco, sed solùm aspiceret lumen, eiusq; terminationem, ac dispositionem cōfusam cum dispositione, ac terminatione alieni loci, quod totum, cùm reale sit, & sensibiliter præfens, non facit intellectum errare, dùm videt colores vbi non sunt.

72 Maior difficultas est de colore essentialiter alligato alicui spatio, quod per speculum in altero loco aspici posset. Nihilominus vel dicendum est huiusmodi colorem non posse esse obiectum huius potentię visivę, quæ de facto datur; quia hæc nō fertur nisi in colores secundum exigentiam corporum, quib. inhaerent, indifferentes ad essendū in hoc, vel in illo loco: vel ad-

misso

misso etiam tali colore directè respondendum, oculum cernentem talem colorem in speculo videre simul etiam locum illum, cui esset essentialiter alligatus; lumen enim talis coloris, quod refrangitur in speculo, non solum portat ad oculum dispositionem, ac terminationem sui; sed etiam dispositionem, ac terminationem loci, in quo est talis color; vt patet ex eo, quia si ille color per essentialem alligationem esset positus in aliquo vase cerneretur in speculo color simul, & vas.

73 Addimus talem colorem quantumvis essentialiter alligatum alicui loco posse videri in alio; esset enim ibi alligatus quòad entitatem tantum, non verò quòad speciem repræsentatiuam sui, quam certè posset

E 4 alio

alio transmittere, sicut quilibet alius color de facto existens per refractionem speculi non fert secum suam Entitatem, sed solā speciem, qua stante posset cerni ille color, etiamsi Deus eius Entitatem, vel destrueret, vel aliò transferret. Præterquamquod oculus videndo eum colorem alibi, quia nihil sciret de illa al-
 ligatione essentiali, utpotè so-
 lius intellectus, nullo modo er-
 raret.

74 A solo igitur intellectu fit
 Ens rationis: quia solus actus
 intellectivus potest formaliter
 unire prædicata essentialia con-
 tradictoria; & habere pro obie-
 cto nō quidem motivo; sed ter-
 minatiuo saltem alium Deum,
 Hircoceruum, Chimeras, &c.
 Id, quod nullo modo potest cō-
 petere voluntati, quæ cum non
 habeat actus formaliter cogno-
 sci-

scituios, vtpotè ex suo modo tēdendi cęca, non potest statuere sibi pręsentia obiecta ficta, quorum totum esse consistit in formali repręsentatione.

74 Et quamvis possit aliquis desiderare se esse Deum, ac proindè per actum desiderij vnire se impossibiliter cum Deo; dicendum est talem vnionem non sufficere ad faciendum Ens rationis; debet enim esse talis vnio per modum formalis imaginis repręsentantis obiectum, & constituentis illud in ratione cognoscibilis, quod actui desiderij conuenire non potest. Si quis autem desideraret Hircum esse Ceruum, atq; adeò videretur vnire impossibiliter naturā Hirci cum natura Cerui, nullo modo is faceret Ens rationis: quia ille actus non esset formalis vnio naturarum impossibili-

bilium; sed esset actus desiderans talem unionem; Sicut si quis actu reflexo cognosceret suum Ens rationis nullo modo diceretur illud facere, quia hic actus reflexus non esset formalis connexio naturarum impossibilium: sed actus purè cognoscitivus talis connexionis.

75 Verùm per omnes tres operationes Intellectus Ens rationis effici potest. Ratio est, quia potest apprehensio etiam simpliciter simplex repræsentare formaliter quartam personam Trinitatis, alium Deum, Hircoceruum, &c. Iudicium potest determinatè, hæc omnia affirmare, vel negare dicendo *Chimera non datur, non est alius Deus, & similia.* Discursus denique potest illa omnia ex alijs inferre dicendo, *Deus est intrinsecè multiplicabilis; ergò possibilis est alius Deus:*
er-

ergo, &c. Neque excludenda est Apprehensio simpliciter simplex; eo quòd quamcumque naturam apprehendat v.g. Chimeram, semper apprehendat complexum ex pluribus naturis, ac proindè amplius non sit apprehensio simpliciter simplex, quæ in rem omninò indiuisibilem ferri debet; Respondemus enim Chimeram formaliter esse quid vnũ indiuisibile quatenus repræsentatur intellectui per plurimum identitatem sub vno nomine; licèt materialiter coalescat ex pluribus. Hoc autem non officit apprehensioni simpliciter simplici, cuius obiectum potest esse Petrus, & tamen Petrus non est vna simplex Entitas: sed plures partes tum Physicas, tum integrales includit.

76. Neque dicant disparitatẽ esse, quia in Petro sunt plura

E 6 par-

partialia, in Chimera verò plures nature totales; dicimus enim naturas totales eo ipso quod formaliter vniuntur in vna Chimera acquirere hinc, & nunc esse **partiale**, quatenus concipiuntur tamquam partes vnius, & eiusdem Chimerae. Addimus maiorem vnitatem concipi in Chimera, quam in Petro; in Chimera enim concipiuntur partes identificatae inter se: in Petro verò tantummodo vt vnitae, vel Physicè, vel integraliter. Similiter non est excludendum Iudicium eo quod habeat idem indiuisibile obiectum, ac simplex apprehensio: verè enim etiam Iudicium facit Ens rationis, non quidem illud idem, quod facit prima operatio: sed aliud formaliter diuersum diuersitate desumpta ab ipsis actibus, quos in nostra sententia ens rationis
for-

formaliter includit.

77 Porro etiam in actu dissensus reperitur fictio Entis rationis: nam cum dicitur v.g. *Chimera non datur* subiectum huius propositionis est omnino repugnans & impossibile, & non solum intellectus habet pro obiecto repugnantiam Chimerae, seu non esse eiusdem: sed etiam immediatè fertur in ipsam Chimeram, de qua negat tale esse: ergo ex vitalis actus verè concipitur aliquid impossibile, & fit Ens rationis. Quod si dicant per hunc actum destrui potius Chimeram, & eius existentiam; Respondeamus destrui extra intellectum, secundum rationem Entis realis producibilis à parte rei: non verò secundum rationem fictam Entis rationis, quam certè ex vi illius actus non amittit. Si verò instent illa *Propositio Chimera non*

non datur est vera; ergo non facit
 Ens rationis. Respondemus
 quamcumque Propositionem,
 & Iudicium mentale duo dice-
 re, nempe rationem attingentiæ,
 seu puræ cognitionis intelle-
 ctualis repræsentantis formaliter
 obiectum, & rationem Pro-
 positionis affirmantis, vel ne-
 gantis vnum de alio. Ille actus
 sub ratione Propositionis, qua-
 tenus verè negat existentiam Chi-
 meræ est verissimus; quia Pro-
 positio, quæ talis desumit suam
 veritatem non à subiecto, aut
 Prædicato; sed ab vnione, quam
 ponit, vel negat inter vtrumq;:
 sub ratione verò attingentiæ, &
 cognitionis intellectualis ille
 actus est falsus, quia est formalis
 repræsentatio Chimæræ impos-
 sibilis, & hæc secunda falsitas
 sufficit ad faciendum Ens ratio-
 nis.

78 A Deo Optimo Maximo fieri non potest: quia Ens rationis non fit, nisi per actum, qui fit formalis connexio naturarum impossibilium per modum formalis imaginis repræsentantis illas opposito modo, ac in se sint; vt patet ex ipsa natura Entis rationis; sed huiusmodi actus repugnat Deo, est enim essentialiter falsus, & difformis obiecto suo, ac proinde omnino oppositus, ac discōueniens summæ veritati Diuinæ, eiusq; actibus essentialiter intuitiuis, ergo, &c. Verùm quidem est, ab illo perfectissime cognosci omnia Entia rationis, non quidem directè in se ipsis, independenter à cognitione creata, quasi actu suo immediatè feratur in non Ens, seu naturam aliquam impossibilem, eamq; intellectui suo ad modum Entis obijciat; hoc enim

enim dicit maximam imperfectionem, secum fert positivam falsitatem, ac Diuinis actibus essentialiter veris, & intuitiuis omninò repugnat. Solùm ergo indirectè, & in intellectu creato cognoscit Deus omnia Entia rationis, quatenus omnes nostras cognitiones fingētes actu suo verissimo attingens, in ijs videt omnia figmenta rationis, quibus nos continuò ludimus tam difficiles nugas. Verùm hoc non est facere Ens rationis; sed contemplari tantummodò iam factum ab alio.

79. Obijciunt. Potest Deus independenter ab omni intellectu creato habere hæc Iudicia *Hircocerus non datur, alius Deus est impossibilis, & id genus; ergo potest efficere Ens rationis.* Respondemus non tam facilè admittendum esse in Deo actum

Iudi-

Iudicij affirmantis, vel negantis
vnum de alio : tum propter ra-
tiones Theologicas. tum etiam
ad rem, quia si Deus potest hoc
modo dicere *Hircocervus est ni-*
hil, vel loco illius vocis *Hirco-*
cervus concipit purum nihil, vel
aliquid. Si purum nihil, ergo di-
cit *nihil est nihil*: Si aliquid; vel
hoc aliquid est quid distinctum
à cognitione, vel non; non pri-
mum; alioquin Deus statueret
præsens intellectui suo Monstrū
illud impossibile, quod supra
impugnauimus: neq; secundū
quia, cū Ens rationis sit ali-
quid fictum, & falsum iam fal-
sam redderet cognitionem Di-
uinam, ac verè fingentem vtpo-
te indistinctum ab illa. Dicen-
dum est igitur, quod quando
Deus negat Hircocervum, aliū
Deum, & similia non repræsen-
tat sibi Hircocervum, & aliū
Deum

Deum per modum primæ intē-
tionis, & tamquam subiectum
aliquod, de quo neget entitatē :
sed eatenus iudicat, Hircoceruū
repugnare, quatenus vno simpli-
cissimo intuitu cognoscit ne-
cessitatem essentialem, secun-
dum quam Hircus, & Ceruus
sunt essentialiter id, quod sunt,
& eatenus iudicat repugnare
alium Deum, quatenus simpli-
cissimo actu repræsentat sibi
Deitatem suam essentialiter sin-
gularem, vnā, ac proindē im-
multiplicabilem, & à nullo o-
bictō possibili videt posse il-
lam participari.

80 Instant. De facto Deus
concurrit cum Intellectu nostro
ad efformandum Ens rationis;
nihil enim potest fieri à creatu-
ra sine actuali concursu Dei; er-
go actio productiua entis ratio-
nis indiuisibiliter pendet à Deo.

&

& à Creatura, ergo si Creatura facit ens rationis, etiam Deus necessariò illud facit. Respondemus primò retorquendo argumentum, quia Deus concurret nobiscum ad omnem actum peccaminosum, & tamen non dicitur nobiscum peccare. Respondemus secundò directè distinguendo antecedens. Deus concurret cum intellectu nostro ad efformandum ens rationis in genere causæ efficientis concedimus; in genere causæ materialis negamus. Quando Deus concurret nobiscum ad efformanda entia rationis concurret in genere causæ efficientis producendo simul cum intellectu nostro cognitionem illam, quæ est ratio formalis constitutiua entis rationis in eo; in quo subiectatur talis cognitio; non verò in genere causæ materialis, quasi
ita

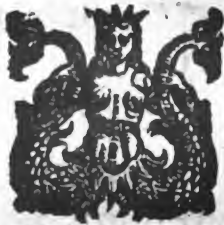
ita concurrat ad eum actum, ut ipsum in se recipiat, aut ab eo denominetur intelligens, & cognoscens; alioquin sicut Creatura decipitur, deciperetur & ipse Deus, & sicut Homo errat, erraret & Deus. Cæterum ad faciendum ens rationis non solum requiritur concursus in genere causæ efficientis, sed etiam in genere causæ materialis: ita ut cognitio denominatura formaliter subiectum suum falsum, & fingens, in eo necessariò recipiatur.

81 Præter ens rationis Chimericum datur etiam ens rationis Logicum in quacumq; Propositione, syllogismo, &c. quatenus hæc omnia, cum attingant obiecta sua aliter, ac sunt in se verè aliquid fingunt. Porrò dupliciter credi potest, hæc fictio contingat. Primò positivè: ita ut
in

intellectus per cognitionē falsam positiuè iudicet, vel apprehendat aliquod esse, quod non est, ex.g. *Deus est albus, Hircus est Ceruus, &c.* Secundò præcisiuè; itavt intellectus non concipiat positiuè, & veluti per assensum rem esse aliquid, quod non est; sed solùm præcisiuè non concipiat rem eo modo, quo est in se, & quomodo postulat concipi, ex.g. quando intellectus actus Logico facit Genus non concipit positiuè, quod *animal* in se ipso sit aliquod verum prædicabile de pluribus, & participabile ab ijs; hoc enim videt esse falsum; quia *animal* in se realiter non est quid vnum, sed multiplex. Verum quidem est, quod nec concipit *animal* esse distinctum in plures naturas, sicut re vera est, & petit concipi; sed illud dumtaxat ita concipit, vt ex

vi talis cognitionis eas plures naturas quodammodo adunet, & concipiat ad modum vnius. Hoc autem secundo modo fiet ens rationis Logicum, quatenus per definitionem, diuisionem, &c. concipiuntur obiecta modo præcisiuè diuerso ab eo, quo sunt in se ipsis; Neq; est aliquid adæquatè distinctum ab actibus Logicis; sed quemadmodû positis naturis realibus Hirci, & cerui, & posita cognitione falsa attingente illas opposito modo, ac sunt in se, & quocumq; alio monstro obiectiuo secluso statim intelligitur fictio Hircocerui, & ipsum ens rationis Chimericum, vt vidimus; ita posito obiecto reali, & cognitione præcisiua attingente illud diuerso modo, ac est in se, & quocumq; alio secluso intelligitur statim fictio mentalis, difformitas præcisi-

cisua actus ad obiectum, ac
proindè ens rationis Logicum.
Diuiditur id communiter in
Vnitatem, Distinctionem, Com-
positionem, ac Relationem ra-
tionis, quæ omnia nihil
fictum dicere ex par-
te obiecti suis
locis
probabimus.
(. . .)

ASSERTIONVM DIALECTICARVM

Liber Tertius.

DE VNIVERSALIBVS, ET PRÆDICABILIBVS.

82

Parte rei nullum
datur Vniuersale
à singularibus se-
paratum, quod sit
natura communis ab omnibus
indiuuiduis auulsa per se subsi-
stens, ingenerabilis, incorrupti-
bilis, ad cuius similitudinem, &
per cuius participationem pro-
ducantur quęcumq; sunt. Ra-
tio

tio est, tum quia quod essentialiter prædicatur de alio, non potest esse realiter separatum ab illo, cum sit eius ipsissima essentia, quæ certè separari non potest; sed natura Vniuersalis prædicatur essentialiter de indiuiduis, ergo non potest esse ab illis realiter separata; tum etiam quia, si natura humana esset quid separatum ab omnibus hominibus, non posset dici *Petrus est Homo*, quia ad verificandam hanc propositionem debet Prædicatum esse idem cum subiecto: non esset autem idem, si ab illo separaretur. Tum denique quia hæc natura separata vel est quid creatum, vel increatum; nõ secundum, quia solus Deus talis est, neq; primum, quia quidquid creatur singulare est, vtpote terminus actionis creatiæ, determinatæ, ac singularis; ideo, &c.

F

Quod

Quod si Aristoteles, ac D. Thomas afferantur ab aliquibus pro contraria sententia dicendum est, quoties videntur admittere Vniuersalia, eos loqui de Vniuersalibus in Intellectu, non verò in rebus. Vel si in rebus de Vniuersalibus fundamentaliter solum, non formaliter acceptis. Si verò urgeant scientias esse de ijs, quæ dantur à parte rei; ac proinde cum scientiæ sint de Vniuersalibus, Vniuersalia ponenda esse à parte rei. Respondemus, scientias esse de ijs, quæ dantur à parte rei aliquo modo; ut patet exemplo nihili, Entis rationis, &c. non verò omni modo excogitabili. Quare etiam Vniuersalia erunt obiectū scientiæ: quia licet formaliter repugnent in rebus; fundamentaliter tamen de facto dantur.

83 Neq; concedenda est extra

tra intellectum aliqua vnitas formalis communis plurib.; ita vt natura ipsa communis sit quidem realiter inclusa in singularibus numericè distinctis: hac tamen distinctione numerica non obstante seruet in se vritatem formalem essentia, ex. g. Petrus, & Paulus ita sunt duo, realiter distincta, vt nullo modo sint quid vnum formaliter in essentia, quasi vna, & eadem natura humana indiuisibiliter ab vtroq; participetur. Ratio est, tum quia si in omnibus inferioribus esset eadem essentia communis realiter vna iam in Christo, & Iuda esset vna, & eadem natura sancta in illo, in hoc proditrix, in vno amica, in altero inimica Dei, in vno Beata, & in altero damnata. Tum etiam quia in cōsecratione Hostia non posset substantia panis

conuerti in substantiam Christi, cum nihil possit conuerti in se ipsum; & per Aduersarios substantia panis, & substantia corporis Christi sit vna, & eadem essentia. Tum deniq; ratione à priori, quia vnitas formalis naturæ nihil est aliud quàm ipsa natura prout est talis, & nō alia, humana videlicèt, & non equina; sed à parte rei non dantur nisi plures naturæ, & essentiæ, sicut plura sunt indiuidua; ergo à parte rei non dantur, nisi plures entitates; ergo non datur vnitas naturæ communis. Minor probatur, quia essentia Petri, & essentia Pauli non sunt formaliter vna essentia; sed duæ essentiæ; neq; enim Petrus, & Paulus sunt vnus Homo, sed sicut sunt duo indiuidua: ita sunt duo Homines, duo corpora, duę substantię, duo entia, ergo, &c.

84 Respondent aduersarij Petrum, & Paulum diuisos esse numericè tantùm, per differentias indiuiduales, ac proinde si considerentur in natura, & essentia esse quid vnum formaliter. Verùm hoc firmissimè tenendum est in Petro, & Paulo non solùm esse plures differentias numericas, & indiuiduales; sed etiam plures differentias essentielles, & specificas. Ratio est, quia quoties differentia indiuiduales sunt realiter inter se diuisæ, diuiduntur etiam per illas omnia prædicata, supra quæ cadunt tales differentia indiuiduales; quia differentia est alicuius differentia, & diuisio est alicuius diuisio, nõ sui ipsius tantùm, ergo, & alterius: sed hoc alterum nihil aliud est, nisi ipsa entitas, & omnia prædicata superiora, supra quæ cadunt tales differentia; ergo

F 3 hæc

Hæc omnia in indiuiduis realiter diuiduntur ex vi differentiarum indiuidualium, ac proinde multiplicantur, ex.g. Petreitas dicitur differentia indiuidualis Petri à Paulo, non quia diuidatur ipsa differentia tantùm; sed quia Entitas, Substantia, Animalitas, & Rationalitas, quæ vocatur, hoc nomen Petrus diuiditur ab Entitate, Substantia, Animalitate, Rationalitate, quæ vocatur hoc nomē Paulus: Vndè in *Metaphysica* efficaciter probabimus differentias indiuiduales nullo modo distingui à parte rei, ab essentijs, quorum sunt differentię; & per consequens multiplicatis differentijs indiuidualibus, multiplicari etiam ipsas essentias.

85 Dicunt. Petrus, & Paulus non diuiduntur essentialiter, sicut Petrus, & Equus; quia vterq; est

est Homo ; & in ijs est negatio diuisionis formalis, quia non possunt diuidi in Equum, Leonem, & alias naturas dissimiles ; sed negatio diuisionis formalis est vnitas formalis ; ergo Petrus, & Paulus re vera habent vnitatem formalem. Respondemus Petrum essentialiter, & formaliter diuidi à Paulo ; quia entitas, & prædicata Petri, re vera non sunt entitas, & prædicata Pauli. Verum quidem est, quod Petrus non differt à Paulo, hoc est, non habet essentialem diuersitatem ab illo, sicut habet ab Equo. Cæterū aliud est esse diuersum ; aliud essentialiter diuidi rigorosè loquendo, quamvis extra hanc materiam vsu loquendi pro eodem accipiantur. Diuidi est vnā essentiam non esse aliam essentiam : differre est vnā essentiā esse diuersam, & dissimilem al-

F 4 teri.

teri . Itaque licet essentia Petri non sit dissimilis essentia Pauli, non tamen est ipsa essentia Pauli: sed diuiditur ab illa, sicut diuiditur ab essentia Equi, à quo etiam potest dici magis diuidi, si *ly diuidi* significet *differre*, non verò si idem importet, ac *distin-gui*; Quando autem dicitur de Petro, & Paulo, quod vterq; est Homo, id nō est intelligendum ex vi vnus, & eiusdem humanitatis; re vera enim duplex humanitas in vtroq; est; sicut etiā non vna, sed duplex in illis est negatio diuisionis, per quam diuidi non possunt in plures naturas dissimiles, ac proindè in illis non est vna vnitas, sed plures vnitates .

86 In solo igitur intellectu datur Vniuersale, fitq; propriissimè per præcisionem formalem non obiectiuam. Pro quo sciendum

dum est, quando ex duobus Prædicatis identificatis vnum cognoscitur, & alterum non cognoscitur fieri præcisionem obiectiuam, vi cuius vna, & eadē res à parte rei quodammodò diuiditur in duo obiecta, quorum vnum solùm terminat conceptum mentis; Et has præcisiones obiectiuas sicut suo loco impugnabimus, ita pro nunc supponimus in intellectu non dari. Quando autem conceptus mentis fertur quidem in omnia prædicata inuicem identificata, non tamen vnum discernit ab alio; sed indiuisibiliter omnia attingit actu non aduertente discernicula huiusmodi prædicatorum, ac proindè aliquo modo obscuro, & confuso, tunc interuenit præcisio formalis, seu ex parte actus, quam hìc libentissimè admittimus, & vi cuius

asserimus fieri verum, & proprium Vniuersale.

87. Sciendum est etiam obscuritatem præcisionis formalis explicari per hoc, quod actus hoc modo præcisius non discernat suum obiectum ab omni eo, quod non est ipsum, ad differentiam actus expliciti, & clari, qui omnimodè illud distinguit, & ab omni alia re clarissimè segregat. Vndè sequitur cognitionem claram, & confusam non differre ex parte obiecti, cum vtraq; in totam rei entitatem feratur: sed solùm penes maiorem, vel minorem distinctionem eiusdem ab alijs, quæ non sunt ipsum; ideoq; si detur aliqua cognitio, quæ distinguat obiectum ab alia re; sed non ab omni: est quidem aliquo modo clara, sed etiam aliquo modo confusa, vt cum dicimus, *Homo est*

est animal, discernimus Hominem ab inanimatis actu aliquo modo claro; sed non discernimus ab irrationalibus; atque adeò elicimus actum aliquo modo confusum: Quod si deinde dicamus *Homo est animal rationale*, nō concipimus aliquod, quod prius non concipiebamus; sed concipimus illud idem cum maiori claritate, & distinctione. Quare tota diuersitas est ex parte actus secundum diuersum modum cognoscendi quatenus licet vterq; actus habeat idem obiectum nempè Hominē: primus tamen implicitè, & confusè, secundus explicitè, & clarè illud exprimit.

88 Sciendum vltimò ex his manifestissimè sequi, non esse bonam consequentiam, *Nos scimus illud esse animal, & ignoramus esse rationale, ergo aliquid co-*

asserimus fieri verum, & proprium Vniuersale.

87 Sciendum est etiam obscuritatem præcisionis formalis explicari per hoc, quod actus hoc modo præcisius non discernat suum obiectum ab omni eo, quod non est ipsum, ad differentiam actus expliciti, & clari, qui omnimodè illud distinguit, & ab omni alia re clarissimè segregat. Vndè sequitur cognitionem claram, & confusam non differre ex parte obiecti, cum vtraq; in totam rei entitatem feratur: sed solùm penes maiorem, vel minorem distinctionem eiusdem ab alijs, quæ non sunt ipsum; ideoq; si detur aliqua cognitio, quæ distinguat obiectum ab alia re; sed non ab omni: est quidem aliquo modo clara, sed etiam aliquo modo confusa, vt cum dicimus, *Homo est*

est animal, discernimus Hominem ab inanimatis actu aliquo modo claro; sed non discernimus ab irrationalibus; atque adeò elicimus actum aliquo modo confusum: Quod si deinde dicamus *Homo est animal rationale*, nō concipimus aliquid, quod prius non concipiebamus; sed concipimus illud idem cum maiori claritate, & distinctione. Quare tota diuersitas est ex parte actus secundum diuersum modum cognoscendi quatenus licet vterq; actus habeat idem obiectum nempe Hominē: primus tamen implicitè, & confusè, secundus explicitè, & clarè illud exprimit.

88 Sciendum vltimò ex his manifestissimè sequi, non esse bonam consequentiam, *Nos scimus illud esse animal, & ignoramus esse rationale, ergo aliquid co-*

gnoscamus ex parte obiecti, & ali-
 quid non cognoscamus, sicut non
 est bona consequentia, Rusticus
 scit Petrum esse Hominem, & igno-
 rat esse animal rationale: ergo ex
 parte Petri aliquid cognoscit, & a-
 liquid non cognoscit. Quare sicut
 ex hoc solùm infertur Rusticum
 non cognoscere Petrū tota cla-
 ritate, ac proindè nescire expli-
 care illum per voces *animal ra-*
tionale, quæ significant *Homi-*
nem, non utcumque, sed ut clarè
 cognitum; ita similiter quod
 quis apprehendat *animal*, & non
 apprehendat *rationale*, non ori-
 tur ex eo, quod ex parte obiecti
 diuersa cognoscat; sed quia non
 habet conceptum clarum illius,
 explicandum alioquin per vo-
 cem *rationale*, etiam si circa idem
 obiectum habeat conceptū mi-
 nus clarum, qui explicatur per
 vocem *animal*. Non repugnat

autem circa idem omnino obiectum dari cognitionem obscuram simul, & claram, vt patet in re eminus visa, & suo loco probabitur.

89 Ratio autem, cur Vniuersale fiat per præcisionem formalem est, quia per hanc natura fit vna apta esse in pluribus, & prædicari de illis, quatenus concipitur simul cum omnibus indiuiduis confusè acceptis absq; vlla actuali distinctione. Hinc autem accipit illa suam vnitatem per formalem intellectus adunationem, vi cuius distinguibilis adhuc remanet in plura per conceptus clariores. Legatur D. Thomas opusc. 55. vbi agens de cognitione reddente naturam Vniuersalem sic ait, *Eius autem Vniuersalis non est ex eo quod est ex anima, sed quod comparatur ad multa singularia; est enim illa in solo*

19

lo intellectu singularis, & est Vniuersalis in quantum habet rationē unius formæ ad omnia individua, quæ sunt extra animam, prout æqualiter est similitudo omnium. Quibus verbis clarissimè indicat S. Doctor ipsum actum, qui est ex anima, non verò aliquid ex parte obiecti constituere ipsum Vniuersale, & eundem actum esse quid singulare prout est in intellectu, prout verò æqualiter respicit plura constituere verum, & proprium Vniuersale.

90 Neq; Hinc sequitur, quod quando quis diceret, *Petrus est Homo*, faceret hunc sensum, *Petrus est omnis Homo*: licet enim Vniuersale in essendo dicat collectionem omnium individuum; quòad Vniuersale tamen in prædicando, seu in actuali prædicatione existimamus non fieri; sed supponi iam factā præcisio-

tionem formalem, ac proinde interuenire dumtaxat prædicatum particulare correspondens singularitati subiecti tamquam partem aliquam per actualem prædicationem auulsam ab ea multitudine, ex. g. *Homo* prout præcisè conceptus dicit Vniuersale in essendo, & includit confusè saltem omnia indiuidua: at idem *Homo* si actu prædicetur de *Paulo* supponit quidem apprehensam illam multitudinem, seu collectionem; Cæterum ex vi actualis prædicationis, quæ est quædam separatio partium, singulas distinguens, ac segregans amittit Vniuersalitatem illius collectionis, & contrahitur ad singularem rationem correspondentem singularitati ipsius *Pauli* in ea multitudine antea cõtenti, modo ab illa per actualem separationem diuulsi.

91 Similiter nō sequitur, eam prædicationem fore particularem, quia non prædicaret naturam secundum se totam, sed solum secundum aliquam rationē particularem segregatam à cæteris. Siquidem prædicatio Vniuersalis non est illa, qua natura secundum se totam actu prædicatur de quolibet: sed illa, qua prædicatur natura in apprehensione præcedenti concepta ut vniuersalis. Et ratio est, quia actualis prædicatio non est adunatio; sed potius separatio mentalis plurium, ac proinde nō debet prædicare omnes partes, sed vnam, vel aliquas iuxta exigentiam singularitatis, vel pluralitatis subiecti. Et dicitur Vniuersalis, non formaliter, & intrinsecè, sed denominatiuè, & extrinsecè, quatenus natura illa, qua proximè prædicatur de Petro

tro

tro in actu præcedente subiuit simul cum alijs indistinctè cognitionis rationem Vniuersalis.

92 Non sequitur tertio hanc Propositionem *Petrus est Homo*, fore propriissimè identicam, quippè quæ æquivaleret huic, *Petrus est Petrus*. Siquidem propositio identica est illa, cuius prædicatum explicitè idem significat, ac subiectum: vt in exemplo allato *Petrus est Petrus*, & hæc est omninò inutilis, quia nullam clariorem notitiam gignit, quæ per apprehensionem præcedentem habita non sit: At verò cum dicimus *Petrus est Homo* prædicatum huius propositionis est aliquid explicitè distinctum à subiecto, quamvis realiter sit idem cum illo; explicitè enim importat naturã humanam, non quidem omnẽ, sed eam particularem, quæ est in

Pe,

Petro; natura autem humana, quæ est in Petro, quamvis realiter sit ipse Petrus, explicitè tamen est quid diuersum ab ipso; sicut *animal rationale*, quamvis realiter sit idem cum *Homine*: explicitè tamen est quid diuersum ab ipso. Quare hæc propositio *Petrus est Homo* dici nõ potest identica, quia ad hoc non requiritur, quod prædicatum sit quid diuersum realiter à subiecto; cum potius debeãt esse realiter vnum, & idem, sed sufficit, si prædicatum differat à subiecto saltem quòdãd implicitum, & explicitum, vt dictum est.

93 Nõ sequitur quartò idem fore dicere *Petrus est Homo*, ac *Petrus est hic Homo*, *Petrus est quidam Homo*: nam apertissimũ discrimen est inter hoc duplex genus propositionum. Primæ supponunt apprehensionẽ præceden-

cedentem Hominis, & per consequens præcisionem formalem constituentem Vniuersale. Secundæ non supponunt apprehensionem præcisiuam formaliter, sed simpliciter explicant rationem particularē correspondentem signo particulari *hic, quidam, &c.* Ideòq; propositiones primi generis sunt Vniuersales saltem extrinsecè, & denominatiuè: propositiones verò secundi generis sunt intrinsecè particulares, quia & sunt de re singularissima, & eam supponunt singularissimè apprehensam per actum antecedentem, qui si prædicatum in actuali prædicatione affectum est signo particulari, ac demonstratiuo, non nisi cum eodem debuit illud antecedenter apprehendere.

94 Non sequitur quintò falsificatio illius dicti *Terminus idē*

præ-

prædicat, quod significat: id enim
 solum facit hunc sensum, quod
 Terminus debet prædicare id,
 quod significat in actuali prædi-
 catione, non verò id, quod si-
 gnificat extrà actualem prædi-
 cationem; vt patet mille propo-
 sitionibus, quæ quotidie fiunt.
 Quare licèt in actuali appren-
 sione animalis in communi cõ-
 cipiantur à nobis omnia ani-
 malia in confuso vt indistincta
 inter se, etiam illa, quorum dif-
 ferentias ignoramus, non qui-
 dem per species proprias, sed
 per species animalium notorũ,
 à quibus ea non discernimus;
 sicut è duabus Hostijs diuinitùs
 penetratis neutram discernere-
 mus, sed per species confusas
 vtriusq; attingeremus vtramq;.
 Si tamen animal ponatur actu
 in propositione diuersam signi-
 ficationem induit: secundum
 quod

quod exigit subiectum, de quo prædicatur, vt supra.

95 Non sequitur vltimò præcisione formali naturam fieri vnã vnitate solùm extrinsecã, non intrinsecã. Siquidem quando actus confusus cognoscit naturam cum omnib. indiuiduis, & quodammodò ea omnia adunat, duplex interuenire solet vnitas. Prima dicitur in esse cognito per hoc præcisè, quod ea omnia cognoscantur vnico actu, & hæc est vnitas extrinsecã, quæ prouenit etiam ab actu clarissimo, & Deo non repugnat. Secunda dicitur vnitas in ratione Vniuersalis, quatenus talis natura secundùm sua prædicata essentialia non diuiditur in sua plura, sed potius attingitur formaliter, vt quid vnum. Et hæc vnitas, quæ dicitur intrinsecã nõ quidem ipsi naturæ materialiter,

ter,

ter, & specificatiuè sumptæ, sed formaliter, & reduplicatiuè quatenus cognitæ actu confuso, ex vi præcisionis formalis aduenit naturæ Vniuersali, quæ proindè quatenus talis dici potest complexum essentialiter constans ex indiuiduis realibus, & ex actu confuso attingente talia indiuidua: Ex quo sequitur, quod quoties D. Thomas tribuit nomen formæ cognitioni factiue Vniuersalis id intelligendum est non respectu naturæ, sed respectu talis complexi; vt à simili dictum est de Enterationis Chimerico.

96 Optima est diuisio Vniuersalis in quinque Prædicabilia, Genus scilicet, Speciem, Differentiam, Proprium, & Accidens; & desumpta est non ex ipsis naturis, quæ prædicantur, alioquin infinita esset varietas Prædicabilia-

dicabilium, sed ex diuerso modo, quo prædicantur. Cùm igitur Natura possit prædicari de alio vel essentialiter, vel accidentaliter; & si essentialiter, vel tamquam tota essentia, vndè fit Species: vel tamquam pars essentiaè communis, vndè fit Genus, vel tamquam pars essentiaè propria, vndè fit Differentia: si verò accidentaliter, vel tamquam aliquid inseparabile ab essentia, vndè fit Proprium, vel tamquam aliquid commune, & separabile, vndè fit Accidens, manifestè sequitur, sapientissimè factam esse hanc diuisionè, nec quidquam minui, aut addi posse quinque Prædicabilibus: Et quidem ijs addi non potest. Indiuiduum vagum, quia non est verum, & proprium Vniuersale, cùm illi adiungi non possit terminus communis, *Omnis,*
aut

aut *Nullus*, dicendo v.g. *Omnis quidam Homo, nullus quidam Homo*, non *Existencia*, *Subsistentia*, *Ens*, *Bonum*, & cetera transcendentalia, quæ reducuntur, vel ad *Genus*, vel ad *Speciem*; Non denique *Prædicabilia Assumptiua*, quæ ex vi *Incarnationis Dominicæ* quidam asserunt resultare in ijs *Prædicationibus Deus est Homo, Filius Dei est Homo*, in quibus natura substantialis assumpta prædicatur de Persona assumente. Non inquam, concedi possunt hæc nova *Prædicabilia*, quia huiusmodi prædicationes verè dici possunt accidentales *Logicè*, quatenus persona assumpta est omninò extrà conceptū personæ assumentis, & sic spectabunt ad quintum *Prædicabile Logicum*, vel si sint prædicationes essentielles, & substantiales, (vt cōmuniùs volunt Theologi

logi propter vnitatem suppositi) dicendum est id verum esse Physicè, non Logicè, quantumvis enim suppositum sit vnum, semper tamen verum est, quod Persona assumpta est extrà conceptum Personæ assumptis; Nisi velimus ex hoc modo prædicandi re vera agnoscere nouum prædicabile, quod (vt ait P. Auerſa) non ex Philosophia, sed ex doctrina Fidei cognitum nullum est absurdum concedere.

97 Genus est id, quod prædicatur de pluribus differentiis specie in quid. In eo tria considerari solent; Primò perfectio essentialis v. g. quod animal sit substantia corporea, viuens, sensibilibis, &c. Secundo perfectio, quam accipit à speciebus. Tertio Vniuersalitas, quam habet per ordinem ad Species. Quò ad perfe-

G

&io-

tionem intrinsecam, & essentialem conseruari posset in vnica specie: ex.g. in solo Homine conseruari posset tota perfectio intrinseca animalis, quatenus de illo verè prædicaretur, quod sit principium sentiendi. Similiter quòad Vniuersalitatē conseruari posset Genus in vnica specie, dummodò aliæ saltem diuinitus essent possibiles, nam ad Vniuersalitatem non requiritur existentia actualis pluriū, sed sufficit possibilitas eorundem: vt patet in Sole, & Luna, de quibus re vera formari possunt Propositiones Vniuersales. Quòad perfectionem denique, quam Genus accipit à Speciebus non potest cōseruari in vnica tantum earum, quia vna species non potest continere in se differētias essentielles omnium, à quibus omnes illæ perfectio-

nes

nes proueniunt; sunt enim essenti-
tialiter diuersæ, ac proindè in
vna, & eadem specie vniri non
possunt; Propter prædictas ra-
tiones etiam species conseruari
potest in vno indiuiduo; sed vl-
terius etiam quòad perfectio-
nem, quam species accipit ab
indiuiduis. Ratio est, quia tota
perfectio intensiua speciei repe-
ritur in vnico Indiuiduo; neque
enim per differentiam Indiui-
dualem essentia fit magis per-
fecta; alioquin indiuidua eius-
dem speciei differrent in perfe-
ctione intrinseca, quod repu-
gnat. Diximus *perfectio intensiua*,
quia si sumatur species *extensiue*
quòad omnia, quæ includit ex-
trà intellectum sine dubio in
vnico indiuiduo saluari non po-
test, quia vt sic dicit multitudi-
nem indiuiduorum, quæ in vno
esse non potest.

98 Species est id, quod prædicatur de pluribus differentibus numero in quid: pluribus inquam, non actu; sed saltem potentia; qua ratione Sol, & Luna sunt veræ species. Differentia numero sunt ipsa indiuidua, quæ lumi possunt dupliciter. Vel primò intentionaliter, seu Physicè secundùm id, quod habent à parte rei. Vel secuudò intentionaliter secundùm id, quod habent per intellectum. Indiuiduum primo modo sumptum est id, cuius proprietatum collectio his carminibus expressa

*Forma, Figura, Locus, Tempus,
cum Nomine, Sanguis,*

*Patria, sunt septem, quæ non ha-
bet vnus, & alter,*

numquam in alio eadem erit. Indiuiduū autem secundo modo sumptum est id, quod de vno solo particulari prædicatur. Indi-
diui-

diuiduum vagum datur in solo intellectu. Definitur res certa, determinata, ac singularis, quæ ex vi cognitionis proprio termino demonstrari non potest. Attingitur ab intellectu Diuino ex. g. posito quod Deus præcipiat offerri sibi sub disiunctione par Turturum, aut duos pullos Columbarum, cognitio clarissima Dei debet necessariò cognoscere, ad non peccandum contra hoc præceptum requiri vel oblationem Turturum, vel Columbarum. Similiter cognoscit Deus se posse producere Petrum cum hoc, vel illo vbi, hoc, vel illo tempore, &c. ergo in intellectu Diuino dantur indiuidua certa, ac singularia, quæ tamen proprio termino designari non possunt. Siquis autem dicat repugnare Intellectui Diuino disiunctionem. Re-

spondemus hanc duplicem esse. Claram aliam, aliam confusam. Confusa est, quando ex ignorātia nescit quis discernere inter vnum, & alium; vt si quis diceret. Aliquis Sanctus pro memorat. Clara est quæ licet aper- tissimè cognoscat objecta, quia tamen ipsa objecta indetermi- natè requiruntur ad aliquid; ideò sub disiunctione affirmantur, vt patet exemplis allatis. Prima disiunctio Deo repugnat, non secunda.

99 *Differentia est id, quod prædicatur de pluribus differentibus specie in quale quid. Non distinguitur realiter à genere, vt de distinctione inter gradus Metaphysicos probabitur suo loco. Eius variæ diuisiones in communem, propriam, & propriissimam: in genericam, specificam, & indiuidualem; in diuisiuam*

ge-

generis, & constitutiua[m] speciei; in subalternam denique, & infimam ex Doctrina Porphyrij clarissimè habentur integro capite.

100. Proprium pluribus modis accipi potest. Primò pro eo, quod conuenit soli; sed non omni; vt Geometria solius Hominis est, quia nemo est Geometra præter Hominem; sed non quilibet Homo est Geometra. Secundò pro eo, quod conuenit omni; sed non soli; vt sanitas, quæ omnibus hominibus inesse potest, & præterea Animalibus. Tertiò pro eo, quod conuenit omni soli; sed non semper vt canities, quæ conuenit omni, & soli homini; sed tantum in senectute. Quartò denique pro eo, quod conuenit omni soli, & semper: vt risibilitas respectu Hominis. Et hoc constituit

G 4 quar-

quartū Prædicabile distinctum à reliquis, quod nempe prædicatur de pluribus differentibus specie, vel numero in quale accidentale, necessario.

101 Ultimum omnium Prædicabilium est Accidens. Definiri solet, quod potest adesse, & abesse præter subiecti corruptionem. Idq; intelligendum, non de absentia Physica, & reali, sed de Metaphysica saltem, & per Intellectum: Qua ratione etiam Accidentia inseparabilia verè sunt Accidentia: quia licet realiter à subiecto abesse non possint, possunt tamen per intellectum. Essentia Accidentis benè saluatur in aptitudinali inhesionem: ut probabitur in Metaphysica, & pro nunc supponendum est tamquam certissimum ex sacrosancto Mysterio Altaris. Provt autem constituit diuersum

sum Prædicabile à reliquis defini-
niri solet. *Id, quod prædicatur de*
pluribus differentibus specie, vel nu-
mero in Quale accidentale,

contingenter. De Præ-
dicamentis la-
tè in Phi-
lo-
sophia.

(. . .)

G

5

AS-

ASSERTIONVM DIALECTICARVM

Liber Quartus.

DE INTERPRETATIONE.

102

OCES earum, quæ sunt in anima passionum notæ, non habent vim naturalem significandi, sed Mōralem tantum ab extrinseco Hominum consensu, tamquam signa rerum arbitraria, & ad placitum; idq; non est intelligendum de significatione vniuersali, qua ratione præter se ipsas significant etiam

etiam naturaliter ipsum profere-
rentem saltem in communi; ne-
que de vocibus inarticulatis; vt
sunt gemitus, & suspiria, quæ na-
turaliter exprimunt animi affe-
ctus; sed solum de vocibus arti-
culatis, earumq; significatione
propria, & particulari, quæ certè
naturalis esse non potest: cum
non eadem sit apud omnes; vt
dicitur de ijs, quæ sunt à natu-
ra; sed iuxta populorum diuersi-
tatem, eorumq; placita varietur,
quo pacto frequentissimè
etiam variantur pretia, & pecu-
niæ valor solo vulgi, aut Princi-
pis nutu, proinde non natura-
lis.

103; Licet autem similitudinè
quandam, & proportionem ser-
uent cum rebus ipsis particula-
ria vocabula; vt sunt tinnitus,
crocitatio, & id genus; nihilomi-
nus hæc similitudo, & proportio

G 6 non

non est Physica quasi à natura ipsa indita sit ipsis vocibus; alioquin his auditis, Homo cuiuscumque regionis deueniret statim in cognitionem rei occultæ per talem vocem significatæ: sicut audito gemitu, vel suspirio gens quælibet agnoscit internū dolorem; sed est proportio, & similitudo quædam moralis consistens in hoc, quod Homines in prima vocum impositione non temerè, & casu, sed cum rationabili fundamento illas excogitauerint: vt patet in vocibus, mel, asperitas, lenitas, quæ valdè conformantur rebus significatis: iuxtà illud D. Augustini 6. suæ Dialect. *Ipsum lene cum dicimus leniter sonat: quis item asperitatem, vel ipso nomine asperam non iudicet? Mel quàm suauiter gustum res ipsa, tam suauiter nomen tangit auditum.* Idq; prudenti

ti Hominum consilio factum est, qui imposituri nomina rebus aspexere ipsas naturas, ijsq; consimiles voces adinuenerunt, liberi omninò vt opposita prorsus nomina imponerent, si placuisset.

104 Cùm autem in prolatione vocum duo potissimum interueniant; & res ipsa, quæ significatur per talem vocem; vt aurum, flos, Homo: & conceptus Mentis, quo proferens interiùs cognoscit id, quod exteriùs pronunciat, vtrumq; hoc significatur per voces; principaliter quidem, & immediatè res ipsæ; secundariò verò conceptus. Dum enim quis loquitur principaliter res ipsas manifestare vult; vt patet in Mercatore poscente pecuniam, & paupere emendicãte. Secundariò autem, & minus principaliter suos mē-
tis

nis conceptus quatenus audiens cognoscit eum loqui modo diuerso à Psittacis, ac proinde per internos conceptus : quos sanè in particulari nullatenus cognosceret, nisi res ipsas, circa quas versantur primariò perciperet. Cæterùm, si conceptus Mentis principaliter importarentur per voces, plures propositiones essent falsæ: vt si quis diceret *Iudas fuit proditor, Aurum est metallum, Ignis elementum, &c.* fieret sensus, quòd *conceptus Iudæ fuisset proditor, conceptus auri metallum, conceptus ignis elementum, &c.* quæ falsissima sunt, & penè ridicula.

105 Rem optimè explicat Aristoteles in *Elench. c. 1.* docens ideò nos vti nominibus pro rebus tamquam signis, quia fieri non potest, vt res ipsas ferentes disputemus; quemadmodùm faciunt

ij, qui calculis supputant, vel fabis ludunt; quæ verba indicant res ipsas principaliter importari in prolatione vocum, quæ ex eo quòd subrogentur loco conceptuum confirmant magis significationem suam primariam ipsarum rerum; nam sicuti Legatus Gallus subrogatus priori Legato nō hunc, sed Regem suum repræsentat, pro quo vterq; Legatus substituebatur; Ita Voces substitutæ loco conceptuum nō hos, sed res ipsas, pro quibus & voces, & conceptus stant, principaliter importare debent. Hoc autem conuenit etiam ijs vocibus *Intellectio, Cognitio, Conceptus, &c.* licet ab aliquibus excipiantur; vox enim v.g. *Conceptus* duo importat: nempe ipsam entitatem actus, quæ habet rationem rei, licet intra intellectum; & quod Entitas talis actus sit

con-

conceptus loquentis diuersificans locutionem eius à locutione Psittaci. Primum principaliter significant dictæ voces. Secundum consequenter, & secundariò.

106 Scriptura characteribus proprijs alicuius Idiomatis distincta immediatè, & proximè significat voces, mediatè verò, & principaliter res ipsas. Primū patet, tum ex Aristotele hic docente *Scripturas esse signa vocum*. Tum quia legendo scripturam potest quis percipere voces, non res. Tum deniq; quia Homines tacitis oculis delibant paginas scriptas, & sicut percurrunt exaratas dictiones; ita proferunt mente ipsas voces per conceptus internos immediatè excitaras. Secundum etiam ostenditur, quia Finis scripturæ est res ipsa s principaliter notas facere:

vt patet in quotidianis Epistolis de rebus, & negotijs conscriptis. Si quis autem scriptura utatur, vt vel voces suas, vel conceptus principaliter ostendat, id esset per accidens, & non ex primaria institutione, vt in pluribus alijs contingere solet.

107 Hieroglyphicis, numeris, & arbitrarijs notis immediatè res ipsæ significantur. Ratio est, quia modus iste scribendi habet potius rationem picturæ, quàm delineationis vocum, aut litterarum; pictura autem Cæsaris v. g. ipsum Cæsarem immediatè exprimit, non verò voces, quibus ipse Cæsar exprimi solet. Similiter si quis in in codice Hispano scriptum videret inter alias voces Hispanicas numerū 20. statim intelligeret rem ipsam significatam per talem numerum, & tamen nihil sciret de
voce

voce Hispanica, qua talis numerus exprimi solet: ergo signum est numeros, & alia id genus immediatè importare res ipsas, non voces. Quod si quis scriberet hanc vocem *Decem* veniret quidem statim in cognitionem vocis, qua explicatur hic numerus 10: Ex hoc tamen nihil sequitur contra nos; quia cum numeri dupliciter scribi possint vel per litteras extensas, & apices Alphabetarios vt *Decem*, vel per litteras numerales, vt 10. dictum nostrum procedit de numeris secundo modo scriptis, non primo. Idem dicendum est de notis arbitrarijs, quarum aliquæ purè significant voces: vt sunt litteræ compendiaræ, & de ijs non loquimur. Aliæ immediatè exprimunt ipsas res v.g. A, significat Turcam, B, Regem Galliarum, C, Pontificem,

cem,

cem, & similia; de his autem, non de primis; vt supra conclusum est.

108. Voces ergo secundariò faltem, & minus principaliter exprimunt internos actus, quorum ingens multitudo triplici intellectus operatione: Apprehensione scilicet, Iudicio, & Discursu collecta fuit. Prima, modo dicitur simpliciter simplex, & habet pro obiecto simplicissimum Terminum. Modo simplex secundum quid, vt cum attingit integram Propositionem: non enim est imaginandù, quod fiant tres apprehensiones distinctæ in Apprehensione Propositionis prolatæ ab Hæretico v.g. *Deus non est vnus*, quarum Prima terminetur ad subiectum, Secunda ad copulam, Tertia ad Prædicatum; Quia etiam si primò apprehendatur *Deus*, deinde;

non

non

non est; nihilominus Apprehensio copulæ indiuisibiliter attingit vtrumq; extremum: quia copula est essentialis respectus ad illa, & essentialiter est alicuius copula. Neq; obstat, quòd integra Propositio constet ex pluribus vocibus, quasi etiam actus internus, cui ipsæ substituuntur, debeat esse conflatum ex pluribus actibus. Facile enim occurrimus dicendo, non esse necesse, vt omnis compositio, & distinctio, quæ est in vocibus externis, sit etiam in actibus internis: vt patet in actu Iudicij indiuisibiliter attingentis, quæ non nisi per plures voces exprimi possunt. Ad illud autem, quod innuitur, voces substituuntur loco conceptuum, distinguimus. Substituuntur rigorosè, & quòad numerum, itavt quot sunt voces, totidem sint mentis conceptus

negamus. Proportionaliter, & quòad significationem; itavt quælibet vox siue vna, siue plures ad modum vnus, efficiat exterius id, quod interiùs præstant conceptus, concedimus. Instantia est manifesta in Legato, quì substituitur loco Principis non rigorosè; itavt totidem debeant esse Principes, quot Legati; aliquando enim ab vno, & eodem Principe plures mittuntur; sed proportionaliter; itavt, quotcumq; ij sint indiuisibili Legatione eundem Principem repræsentent.

109 Veritatem simplici Apprehensioni omnes concedunt. Quo stante illi denegari non potest opposita falsitas: hæc .n. nihil est aliud, nisi complexum quoddam ex apprehensione, & obiecto, quod in esse reali non sit sicut repræsentatur. Sed quãdo

do simpliciter *Alius Deus, Obi-
mera*, & quodcumque aliud
obiectum impossibile nihil af-
firmando, vel negando verè fit
complexum ex Apprehensione,
& obiecto, quod in esse reali nō
est sicut repræsentatur; ergo &c.
Et sanè si quis apprehendēs Pe-
trum esse Hominem, dicitur ap-
prehendere verum; quidni dice-
tur apprehendere falsum conci-
piens Petrum non esse Hominē,
cum ex duobus contradictorijs
alterum necessariò fit verum, al-
terum, necessariò falsum?

110 Dicunt: Apprehensio vel
habet pro obiecto aliquid rea-
le, vel aliquid fictum. Si aliquid
reale; ergo non est falsum de se
patet. Si aliquid fictum similiter
non est falsa; quia illud fictum
verè repræsentat, eiq; tanquam
obiecto proprio verè confor-
matur. Respondemus hoc argu-
men-

mentum in terminis retorqueri posse in actu Iudicij. Vel enim actus Iudicij affirmans rem impossibilem habet pro obiecto aliquid reale, vel aliquid fictū, si aliquid reale iam non est falsus: ut de se patet. Si aliquid fictum similiter non est falsus; quia illud fictum vere affirmat, & verè conformatur illi tanquam proprio obiecto: Iudiciū enim habens pro obiecto aliquid fictū, & affirmans illud, verè affirmat id, quod habet pro obiecto, ac proinde non est falsus; ergo ex obiectiōne sequitur neque in actu Iudicij dari falsitatem.

III Neque valet disparitas, audita inter disputandum: videlicet actum Iudicij fore falsum; quia Iudicium de se est ordinatum ad affirmandum, ac proinde ad repræsentandam rē prout est à parte rei; id quod non convenit

uenit Apprehensioni simpliciter repræsentati ac proinde attingenti rem, quam ante se habet in intellectu; non inquam, valet hæc disparitas, quia nulla est maior ratio cur Iudicium afirmando debeat necessariò attingere rem prout est à parte rei; Apprehensio verò eandem simpliciter repræsentando non debeat illam attingere prout est à parte rei; cum tam apprehensio, quam Iudicium sint actus essentialiter cognoscitiui tanquam formales imagines obiectorū, quæ in ratione præcisissima Imaginis, & repræsentationis formalis omninò conueniūt, ac proinde, si Iudicium quatenus repræsentatiuum formaliter potest esse falsum quia potest esse imago formalis rei, quæ in esse reali non sit sicut repræsentatur, etiam simplex Apprehensio

po-

poterit esse falsa quia similiter potest esse imago formalis rei, quæ non sit in esse reali sicut repræsentatur. Quod autem Iudicium præter hoc quod est esse formalem imaginem repræsentatiuã rei, dicat etiam affirmationem, vel negationem hoc omnino impertinenter se habet ad veritatem, & falsitatem vt sic; Non enim dignoscitur Veritas, vel falsitas Iudicij ex ratione affirmationis vel negationis, cum possit tam Iudicium affirmatiuum, quam negatiuum esse verum, vel falsum, sed ex ratione conformitatis, vel difformitatis rei in esse reali; ergo signum est quod hæc conformitas, vel difformitas est prædicatum communius, antecedens rationem affirmandi vel negandi, ac proinde ab ea separabile vt contingit in prima Apprehensione.

H

Di-

112 Directè igitur ad Argumentum respondendum est Apprehensionem repræsentantem aliquid fictum vere esse falsam & quando dicitur verè repræsentat illud futura distingui- mus Repræsentat verè, hoc est conformiter ad obiectum in esse reali negamus. Repræsentat vere, hoc est, verum est quod simplex Apprehensio præsentat aliquid fictum difforme sibi in esse reali cōcedimus, & negamus consequentiam: sicut enim cum dicimus *Iudicium verè est falsum* per ly *verè* non fit sensus quod *Iudicium sit verum*; sed quod *verè sit falsum*; ita quando dicitur *Apprehensio verè repræsentat illud fictum* nō fit sensus quod *Apprehensio sit vera*, sed quod *verè sit falsa*. Similiter cum dicitur conformatur illi rei fictæ tamquam proprio obiecto distingui- mus,

con-

conformatur in esse cognito, & in intellectu concedimus, in esse reali, & à parte rei negamus. Hoc autem secundum necessario requireretur ad veritatem illius Apprehensionis: vt pater.

113 Iudicium est vnus simplicissimus actus indiuisibiliter attingens extrema, & vnionem; præsuppositis tamen vt conditionibus sine quibus non Apprehensionibus simplicibus Prædicati, & subiecti, & Apprehensione complexa copulæ. Probatur, quia in eo actu præcisè consistit iudicium mentale, qui determinatè repræsentat identitatem, seu vnionem prædicati cum subiecto v.g. *Hominis cū animali*; nihil enim aliud est dicere: *homo est animal* e.g., nisi quod homo sit vnitus cum animali; sed actus qui attingit identitatem, seu vnionem præ-

H 2 dica-

dicati cum subiecto, v. g: Animalis cum Homine est omnino simplex, & vnicus, quia attingit istam vnionem, & non potest attingi vnio, nisi eodem actu attingatur etiam id, cuius est ista vnio; ergo iudicium est vnus simplicissimus actus.

114 Neq; hinc sequitur, Angelos data hac sententia intelligere enunciando, quippe quibus simplicissimi actus denegari non possunt. Respondemus enim Angelis denegari posse etiam actus simplicissimos, si non conformentur connaturali eorundem cognoscendi modo: Ceterum actus iudicij humani vtpote præsupponens actus apprehensiuos antecedentes non conformatur connaturali modo cognoscendi ipsius Angeli cognoscētis de se obiecta per proprias species nullis præsuppositis

tis Apprehensionibus, ideo Angelis merito denegatur .

115 Similiter non sequitur, saluari non posse quomodo ex vi enunciationis mentalis inducatur actualis distinctio rationis inter ea, quæ realiter sunt indistincta; cum enim distinguere per rationem vnum ab alio, sit cognoscere vnum, & nō cognoscere aliud, iam ipse actus Iudicij; qui indiuisibiliter cognoscit vtrumq; nullam facit distinctionem. Respondemus iudiciū mentale communiter dici compositionem, & licet componi non possint nisi quæ sunt aliquo modo distincta, fortè non est necesse quod distinguantur ex vi illius actus, ex vi cuius componuntur; sed satis est per eum componi extrema distincta nō quidem vt distincta, sed per modum vnius. Ex quo sequitur per

enunciationem mentalem non actu distingui, sed concipi extrema iam distincta per apprehensiones antecedentes. Quod si quis velit, ex vi eiusdē actus, quo componuntur extrema debere aliquo modo distingui; dicendum est huiusmodi distinctionem non consistere in eo quod concipiatur vnum nullo modo concepto altero; sed in eo quod licet concipiatur vtrūque, ex parte amen vnus saltem explicitè non concipiatur illud idem, quod concipitur ex parte alterius; enunciatio enim utpote cognitio non immediata, & intuitiua per proprias species, sed mediata, & abstractiua dependēs à pluribus speciebus, & apprehensionibus necessariò prærequiritis debet illud idem representare, quod per dictas apprehensiones prius representaba-

cabatur, cum autem vna Apprehensio repræsentet Prædicatum vno modo, alia vero apprehensio alio modo repræsentet subiectum, idem dicendum est de iudicio.

116 Neque de absoluta potestate dari potest iudicium affirmatiuum simul, & negatiuum; eiusdē rei alioquin intellectus posset simul assentiri obiecto euidenter falso, & dissentiri obiecto euidenter vero; si enim v.g. dicit *Petrus currit*, iam cursus Petri ei proponitur vt verus; si verò simul & semel diceret *Petrus non currit* iam dissentiretur cursui Petri proposito sibi vt vero quod implicat, sicut implicat, quod persuadeat sibi re vera esse, id quod re vera cognoscit non esse; ideo &c.

117 Dicunt: voluntas potest simul velle, & nolle idem obie-

H 4 tum:

Etum: vt patet ex eo dicto *vult*,
 & non *vult piger*; ergo etiam in-
 tellectus potest simul affirma-
 re, & negare idem obiectum.
 Respondemus negādo Antece-
 dens si loquamur de volitione,
 & nolitione efficaci: vt suo loco.
 Quod si loquamur de volitione,
 & nolitione inefficaci concessio
 Antecedenti negamus conse-
 quentiam: & disparitas est quia
 quando quis inefficaciter vult
 obiectum nō supponitur habe-
 re motiuum, quod omnino de-
 terminet illum ad volēdum; sed
 supponitur habere motiuum
 quoddam mistum, & de se in-
 differens tam ad volitionem,
 quam ad nolitionem inefficacē;
 at verò quando intellectus af-
 firmat aliquid non supponitur
 habere motiuum mistum, & in-
 differēs; alioquin stante hac in-
 differentia motiui nūquam de-
 ter-

ter-

terminatè assentiretur; sed supponitur habere motiium omnino determinans ad assensum, ac proinde nullum locum relinquit ad actum oppositum.

118 Ratio autè huius disparitatis est quia motiua voluntatis sunt bonitas, vel malitia, quæ non consistunt in indivisibili, sed suscipiunt magis, & minus; ideoq; potest dari motiium repræsentans voluntati aliquid tantum malitiæ, & aliquid tantum bonitatis, quæ sit in obiecto, & per consequens actus volitionis inefficacis eo ipso quod non est ex motiuo repræsentante totam bonitatem obiecti, secum compatitur actum oppositum volitionis procedentis similiter ex motiuo, quo non repræsentatur tota malitia eiusdem: sicut motiium ipsum statim ac repræsentat totam bonitatem obiecti

¶ H 5 com-

compatitur secum aliud motiuum non repræsentans similiter totam malitiam. At verò motiua actuum Intellectus sunt veritas, & falsitas, quæ consistunt omninò in indiuisibili, nec suscipere possunt magis, vel minus, & consequenter si repræsentatur intellectui obiectum vt verum, ita ille determinatur ad assentiendum, vt implicet relinquere locum ad actum oppositum.

119 Sed insurgit P. Quietus Contr. 6. de Anima Punct. 3. ratione secundum aliquos satis valida, quæ ex omnibus eius fundamentis ita cõstrui potest. Intellectus cognito obiecto euidenter vero necessario determinatur ad iudicium affirmatiuum; ita vt non possit elicere negatiuum: quia neq; à se ipso, neque à voluntate, neq; ab vlla
causa

causa secunda potest determinari ad tale Iudicium negatiuum, supposito affirmatiuo: sed etiam si Intellectus, neq; à se ipso, neque à voluntate, neque ab vlla causa secunda possit determinari ad Iudicium negatiuum, supposito affirmatiuo; potest tamē determinari à Deo etiam contra naturalem sui exigentiam, ergo repugnantia Iudicij affirmatiui, & negatiui nulla est respectu Dei. Probat Minorem, quia Deus potest producere in quocumq; Intellectu Iudicium affirmatiuum independentem à quacumq; alia causa secunda, alioqui determinante illū quando naturaliter cognoscit, vt omnes supponunt. Tum sic argumentatur: Posito quod intellectus de factō sit in Iudicio negatiuo circa aliquod obiectum, & Deus velit producere in illo

Iudicium affirmatiuum circa
 idem obiectum independenter
 ab omni causa secunda ; nihil
 est , quod obliget Deum ad de-
 struendum in illo intellectu Iu-
 dicium negatiuum anteceden-
 ter elicitedum , aut ad subtrahen-
 dum concursum , quo prius il-
 lud conseruabatur ; quia reuera
 vtrumq; Iudicium est actus po-
 sitiuus, sicut quia calor, & frigus
 in summo, & duæ formæ substā-
 tiales sint duo Entia positiua nō
 est necesse , quod Deus produ-
 cto vno ex his, aliud destruat,
 sed in eodem subiecto, & in ea-
 dem Materia posset conseruare
 vtrumq; : vt constat ex Phycis;
 ergò etiam poterit Deus conser-
 uare in eodē intellectu vtrumq;
 Iudicium , & consequenter de-
 terminare illum ad Iudicium af-
 firmatiuum, ad quod supposito
 negatiuo neque à se, neq; à vo-
 lun-

luntate, neque ab vlla causa secunda poterat determinari.

120 Respondemus intellectu ex vi motiui euidenter veri necessario determinatum ad Iudicium affirmatiuum, neq; à Deo posse determinari ad Iudicium negatiuum. Ratio est, quia Diuina hæc determinatio alio modo nequit intelligi, nisi per hoc, quod Deus per se ipsum producat tale Iudicium negatiuum, relicto in eodem intellectu affirmatiuo, quod destrui deberet: sed implicat Deum producere in aliquo intellectu Iudicium negatiuum relicto affirmatiuo, ideo, &c. Minor probatur, quia dupliciter potest intelligi, Deum producere actum vitalem in alio. Primò itavt talis actus nullo modo illi tribuat suum effectum formalem, nec denominet cognoscentem, sed

præ-

præcisissimè sit in illo tanquam in subiecto obedientiali naturaliter alioquin improportionato: eo modo, quo visus, vel actus Iudicij positus in pariete non denominaret parietem videntem, aut iudicantem, & hoc modo, esto, poni possit à Deo Iudicium simul affirmatiuum, & negatiuum in eodem intellectu, sicut fortè poni possunt in lapide, & de facto ponuntur in voce: at quæstio nostra non procedit in hoc sensu, & ridiculum esset reuocare Difficultatem grauissimam ad has nugas, videlicet, an Deus possit ponere in intellectu hæc duo Iudicia contradictoria, sicut ponere potest in lapide. Secundo modo potest produci à Deo actus vitalis in alio; itavt illi tribuat suum effectum formalem, & verè denominet cognoscentem, quo sensu

con-

constantissimè negandum est posse à Deo produci in eodem intellectu hæc duo Iudicia contradictoria propter virtuales contradictionem in illis inclusam, & in probatione explicatâ, & per consequens neq; à Deo posse determinari intellectum ad Iudicium negatiuum supposito quòd habeat affirmatiuum.

121 Quando autem dicitur Vtrumq; Iudicium est actus positivus. Respondemus ex eo præcisè, quod duo Entia sint positiva non statim inferri posse à Deo quomodocumq; produci vnum ex his absq; eo, quod necessitetur ad destruendum aliud: nam currere, & sedere sunt duo effectus positivi, & tamen neque à Deo simul possunt produci in eodem corpore. Similiter natura Hirci, & natura Cerui sunt duæ positivæ Entita-

tes,

tes, & tamen neq; Diuinitus in vno, & eodem Hircoceruo possunt vniri. Denique præter alia infinita creare, & destruere sunt duæ actiones positivæ, & tamen in vno, eodemque agente pro vno instanti esse non possunt. Ratio est, quia sunt plurimæ essentia rerum, quæ licet positivè in se ipsis virtualiter tamen, & consecutiue dicunt contradictionem; vt sunt omnia Entia rationis Chimerica, quæ quantumvis composita ex naturis positivis, dicuntur tamen virtualiter contradictoria; & ideo neque per Diuinam omnipotentiam produci possunt. Hæc autem virtualis contradictio (vt radicitus tangamus difficultatem) consistit in hoc, quòd licet actus affirmandi, & negandi sint positivæ Entitates, & per consequens non habeant immediatam,

tam, & formalem contradic-
tionem, quæ inter duo positiua esse
non potest: nihilominus verã
contradictio immediata, & for-
malis ex eorũ positione sequa-
tur: vt certè sequeretur si intelle-
ctus eandem rem affirmaret si-
mul, & negaret: quia intellectus
affirmans iudicaret rem esse,
quam verè cognoscit non esse;
negans verò iudicaret rem non
esse, quam verè cognoscit esse.
Rem autem esse, & non esse sunt
immediatè, proximè, ac in ter-
minis ipsis contradictoria.

122 Neq; valet dicere rem
esse ex vi affirmationis, & non
esse ex vi negationis, non esse
contradictionem, quia affirma-
tio, & negatio nihil ponunt in
esse realiter, & Physicè, neque
enim ex eo quòd quis dicat *Petrus currit, Petrus non currit, Pe-*
trus illico à parte rei re, vera cur-
rit,

rit, & re vera non currit; sed solum intentionaliter, & in intellectu, quod nihil est. Respondemus enim, præterquam quod contradictio etiam in intellectu implicat; tam enim contradictoria sunt *esse, & non esse realiter*, quàm *esse, & non esse in intellectu*: ut ex ipsis terminis patet. Respondemus, inquam, sequi etiam contradictionem à parte rei, affirmatio enim, & negatio licet nihil ponant in esse realiter, & Physicè per modum causæ efficientis, & productivæ; ponunt tamen aliquid in esse realiter, & Physicè per modum causæ formalis, & repræsentativæ; quatenus affirmatio, & negatio sunt cognitiones terminatæ ad esse Physicum, & reale, illudq; Physicè, & realiter repræsentant. Et per consequens si hic actus *Petrus currit* termina-

na-

natur ad cursum realem, & alter actus *Petrus non currit* terminatur ad negationem cursus realis iam ex vi horum actuum sequitur contradictio à parte rei cursus, & non cursus Physici, & realis, quod implicat. Ad illud de calore, & frigore in summo, & de duabus formis substantialibus. ex dictis patet responsio: re vera enim possunt esse simul, quia & positivæ Entitates sunt, & nullam dicunt contradictionem, vel virtuales.

123 Veritas, & Falsitas Iudicij, seu Propositionis mentalis non est prædicatum adæquatè intrinsecum ipsi: alioquin Angelus, qui clarissime penetrat essentiam huius Propositionis, v.g. *Petrus cras peccabit*, modò infallibiliter cognosceret veritatem huius actus, & naturaliter prævideret futura libera, quod
ta-

tamen apertissimè est falsum; si-
 quidè præscientia est solius Dei
 iuxta illud, *Annunciate quæ ven-
 tura sunt, & sciemus quia Dei estis
 vos.* Et Ratio ulterius est, quia
 in actu formaliter vero, seu re-
 præsentante obiectum, vt est in
 se duo necessariò consideranda
 sunt. Primum, quòd sit ratio re-
 præsentans formaliter tale, vel
 tale obiectum: idq; cum sit cõ-
 mune tam actui falso, quàm ve-
 ro; quia vterq; est representatio
 formalis sui obiecti: est Prædica-
 tum intrinsecum, & essenziale
 cuilibet actui, qui per suam es-
 sentiam est representatio for-
 malis obiecti. Hæc tamen re-
 præsentatio vt sic præcisè non
 dicitur Veritas, quia etiã actus
 falsus est representatio formalis;
 vt diximus. Secundum, quod sit
 representatio formalis obiecti,
 vt est in se: & in hoc consistit
 con-

conformitas ipsius repræsentationis cum obiecto: estque aliquid extrinsecum actui vero: quia dicit coexistentiam obiecti omninò extrinsecam, vt de se patet. Fauet Aristoteles celebri illo Axiomate, *ex eo quòd res est, vel non est Propositio dicitur vera, vel falsa.* Quibus verbis clarissimè docet Philosophus veritatem Propositionis contingētis non esse prædicatum adæquatè ipsi intrinsecum; sed partim intrinsecum, partim extrinsecum, vt consideranti patebit.

124 Dicunt: Actus verus essentialiter est perfectior actu falso: alioquin posset conuenire Deo tam actus falsus, quàm verus; ergo veritas, & falsitas sunt prædicata adæquatè intrinseca ipsis actibus. Respondemus distinguendo Antecedens Actus verus est perfectior falso perfectione

ne

ne entitatiua, & intrinseca negamus. Perfectione extrinseca, & morali concedimus. Ex quo nihil sequitur contra nos, sicut nec sequitur quod actus falsus posset conuenire Deo; quia licet actus falsus eandem perfectionem habeat entitatiuam, & Physicam, ac actus verus; habet tamen adnexam ignorantiam rerum, quatenus illas repræsentat aliter ac sunt in se, quæ Deo cōuenire non potest.

¶ 25 Instant: si veritas nihil aliud est quàm cognitio, & obiectum sine noua perfectione essentiali se tenente ex parte ipsius cognitionis, sequitur quod veritas cognitionis Diuinæ non sit perfectior veritate cognitionis nostræ; vtraq; enim dicit entitatem actus, & respicit extrinsecè ipsum obiectum: Consequens est falsum; ergo &c. Respon-

Spondemus distinguendo maiorem. Sequitur quod veritas cognitionis Diuinæ non sit perfectior veritate cognitionis nostræ extrinsecè, & Logicè cōcedimus. Intrinsece, entitatiuè, & Physicè negamus. Nullum autem est absurdum quod sicut Deus sub denominatione Logica Regis, vel Domini vt sic præcisè non sit perfectior Rege, vel Domino terreno, dummodo Physice, & entitatiuè infinitam perfectionem in se contineat: Ita neque erit absurdum quod sub hac præcisâ denominatione veri actus Diuinus non sit perfectior humano; dummodo in entitate Diuinorum actuum sit infinita perfectio. Idque etiam clarius explicatur exemplo Hominis, & Formicæ; nam si ex vna parte dentur duo Homines, ex alia duæ Formicæ; illi duo Homi-

mi-

mines non sunt magis perfecti
 duabus Formicis in rationem
 binarij; tam enim illi sunt duo
 Homines, quam iste duæ formi-
 cæ, licet Physice, & entitatiuè
 homines sint longe perfectiores
 Formicis: ita &c.

126 Sequitur hinc, Proposi-
 tionem contingètem semel ve-
 ram eandem numero inuaria-
 tam posse reddi falsam, & è con-
 tra. Probatur tum ex Aristotele
 ubi clarissimè docet hanc Pro-
 positionem *Sortes sedet* esse ve-
 ram ipso sedente, falsam ipso
 surgente. Tum etiam quia si
 quis per integram Horam con-
 tinuaret hanc Propositionem
Petrus currit, & in prima medie-
 tate horæ Petrus curreret in se-
 cunda non curreret iã talis Pro-
 positio modò esset conformis,
 modò difformis suo obiecto,
 quia secundum diuersas partes
 eius-

eiusdem horæ modo respiceret cursum, modo non cursum Petri: ergo modo esset vera, modò falsa. Tum denique quia actus per horam continuatus æquivallet pluribus actibus, qui in eadem hora fieri possunt; sed supposito quod Petrus in vna hora modò currat, modo non currat, & fiant distinctæ propositiones affirmantes cursum Petri, ex illis altera erit vera, altera falsa, ergo idem dicendum est de vnicâ Propositione multis æquivalente.

127 **Obijciunt.** Variato obiecto, variatur & Propositio; sed in dicto casu variatur abiectum nempe cursum Petri; ergo non erit idem actus; sed duplex. Respondemus obiectum cuiuscûque Propositionis dupliciter variari posse *vel in esse rei, vel in esse obiecti* e.g. si Petro viuo quis dicat .

I

cat .

cat. Petrus est *Animal rationale* in hoc casu. Petrus habet & esse rem, & esse obiectum. Si vero Petro mortuo quis dicat *Petrus est animal rationale obiectum* huius propositionis esset variatum *in esse rei*, quia non amplius haberet actualem existentiam; non esset autem variatum *in esse obiecti*; quia illud idem, quod affirmatur de prædicatis essentialibus Petri vivi, affirmatur etiã de prædicatis essentialibus Petri mortui. In casu ergo nostro variatur quidem obiectum *in esse rei*, ac remanet semper idem *in esse obiecti*, ac proinde semper remanet idem actus, qui non nisi ad variationem obiecti reduplicatiuè, vt obiectum est, tolli potest.

128 Obijciunt secundo. *Cursus Petri in secunda medietate horæ ita affirmatur sicut affirma-*
ma-

mabatur antea ; sed antea affirmatus verificabat Propositionem , ergo etiam post. Respondemus distinguendo maiorem affirmatur sicut affirmabatur antea ex parte terminorū concedimus ex parte obiecti consignificati negamus. Propositionis quæ affirmat rem in tempore quamquam directè tempus non exprimat ; indirectè tamen , ut aiunt , consignificat tempus : Unde ista Propositionis *Petrus existit* , etsi nullum instās temporis determinet ; ex modo tamen suo significandi consignificat tempus præsens successivè coexistēs Propositioni : unde idem significat hæc Proposito *Petrus existit* , ac *Petrus habet existentiam coexistentem Propositioni quamdiū duraverit* & quoniam Petrus potest habere existentiam Propositioni in pluribus instātibus

successive, inde fit ex vi illius
 termini *existit* significari quidē
 tempus præsens; sed non deter-
 minatè instans, A, potius quam
 instans, B, Quando ergo dici-
 tur *Petrus existit in instanti, A*, est
 vera propositio quia in instan-
 ti, A, verè est Petrus, at cum con-
 tinuatur eadem Propositio & in
 instanti, B, non est Petrus coexi-
 stēs Propositioni, redditur falsa.

129. Obijciunt 3. In instanti,
 B, non est eadem Propositio;
 sed alia; ergo &c. Probatur An-
 tecedens. Non potest esse eadē
 Propositio, quæ nō habet idem
 obiectū in esse obiecti, sed hæc
 Propositio in instanti, B, non
 habet idem obiectum in esse o-
 biecti, quia in instanti, A, habet
 pro obiecto saltem consignifi-
 cato idem instans, B, quod certe
 in esse obiecti consignificati di-
 stinguitur ab instanti, A, ergo in
 hac

hac Propositione variatur obiectum in esse obiecti. Respondemus negando Antecedens, ad cuius probationem distinguimus Maiorem. Non potest esse eadem Propositio, quæ non habet idem obiectum determinatum in esse obiecti concedimus; quæ non habet idem obiectum indeterminatum negamus. Propositio non potest esse eadem nisi tendat in idem obiectum, quod determinatè respicit: vt suo loco; benè tamen potest esse eadem Propositio, etiam si obiectum indeterminatè, & indirectè significatum non sit idè, & Afferimus huius rei clarissimum exemplum in Propositione ista. *Vnus Homo est in foro*, cuius vnusquisque homo est obiectum indeterminatum; quia nullum Hominem cum determinatione respicit. Verùm hæc

successiue, inde fit ex vi illius
 termini *existit* significari quidē
 tempus præsens; sed non deter-
 minatè instans, A, potius quam
 instans, B, Quando ergo dicitur
Petrus existit in instanti, A, est
 vera propositio quia in instan-
 ti, A, verè est Petrus, at cum con-
 tinuatur eadem Propositio & in
 instanti, B, non est Petrus coexi-
 stēs Propositioni, redditur falsa.

129 Obijciunt 3. In instanti,
 B, non est eadem Propositio;
 sed alia; ergo &c. Probatur An-
 tecedens. Non potest esse eadē
 Propositio, quæ nō habet idem
 obiectū in esse obiecti, sed hæc
 Propositio in instanti, B, non
 habet idem obiectum in esse o-
 biecti, quia in instanti, A, habet
 pro obiecto saltem consignifi-
 cato idem instans, B, quod certe
 in esse obiecti consignificati di-
 stinguatur ab instanti, A, ergo in
 hac

hac Propositione variatur obiectum in esse obiecti. Respondemus negando Antecedens, ad cuius probationem distinguimus Maiorem. Non potest esse eadem Propositio, quæ non habet idem obiectum determinatum in esse obiecti concedimus; quæ non habet idem obiectum indeterminatum negamus. Propositio non potest esse eadem nisi tendat in idem obiectum, quod determinatè respicit: ut suo loco; benè tamen potest esse eadem Propositio, etiam si obiectum indeterminatè, & indirectè significatum non sit idè, & Afferimus huius rei clarissimum exemplum in Propositione ista. *Vnus Homo est in foro*, cuius vnusquisque homo est obiectum indeterminatum; quia nullum Hominem cum determinatione respicit. Verùm hæc

propositio semper est eadem si Petrus sit in Foro, eadem si non sit Petrus, sed Paulus, eadem si loco Pauli sit Franciscus &c. ac proinde mutato quolibet ex ijs propositio remanet eadem quia non tendit in aliquē ex his determinatē; sed indeterminatē Eodē modo propositio *Petrus existit* est eadem intrinsecē invariata etiam si mutetur instās, quod ipsa significat: nam ex vi terminorum non significat hoc instans determinatum potius, quam aliud; sed tātum affirmat coexistentiam obiecti propositionis, quæ cum possit pluribus instantibus coexistere, inde fit per illam nullū determinatē affirmari. Quare hoc fixum hereat tempus esse obiectum indeterminatum propositionis successive significantis instans præses sibi non determinādo ex vi termini.

minorum, sed tantum ex positione sui instans illud, quod deinde determinatè simul cum obiecto verificat.

130 Obijciunt quarto. Tempus est obiectum indeterminatum Propositionis, ergo semper Propositio erit vera, vel semper falsa. Probatur consequentia quia, si hæc Propositio *Petrus currit* nō determinat potius primum instans, quam secundum facit hunc sensum *Petrus in aliquo instanti currit*, & per consequens vera est etiam si secundo instanti non currat. Respondemus ly *indeterminatum* dupliciter sumi posse. Primo sub distinctione; ita ut significet hoc vel illud, & hoc modo tempus non est obiectum indeterminatum propositionis. Secundo abstractivè; ita ut merè in communi se habeat absque eò quod de-

scendat ad vllum particulare determinatum, & hoc sensu tempus est obiectum indeterminatum Propositionis. Neque ex hoc sequitur, Propositionem illam *Petrus currit* semper esse veram etiam in eo instanti, in quo non currit, quia non fit sensus *Petrum currere in aliquo instanti hoc, vel illo*, sed in eo instanti, quodcumq; illud sit, cui ipsa propositio successiuè coexistit, & per consequens cum Propositione coexistat instanti, B, in qua non est cursus, verè redditur falsa.

131 Propositiones de futuro contingenti nullam habent determinatam veritatem, quando à nobis proferuntur. Ita Aristoteles 1. Periherm. c. 6. Vbi expressè docuit, quod duæ propositiones contradictoriæ, v.g. *Navale bellum erit, Navale bellum non erit,*

erit, non sunt determinatè veræ, vel falsæ, sed quasi suspensæ; Undè fortè emanauit dictum illud, De futuris contingentibus nulla datur determinata veritas. Idem docere videtur S. Thomas 1. Periherm. lect. 13. vbi ait; Cùm enim verum hoc significet, vt dicatur aliquid esse, quod est: hoc modo est aliquid verum, quo habet esse: cùm autem aliquid est in præsentì, habet esse in se ipso, & ideo verè potest dici de eo, quod est, sed quamdiu aliquid est futurum, nondùm est in se ipso: Undè relinquitur, quod nullo modo potest de aliquo eorum determinatè dici, quod sit futurum, neque quod sit, vel non sit. Similiter 2. 2. q. 171. art. 3. vbi ait: Vltimus autem gradus est eorum (idest obiectorum) quæ procul sunt ab omnium hominum cognitione, quia in se ipsis non sunt cognoscibilia, vt contingentiæ futura, quorum veri-

tas non est determinata; ergo ex mente D. Thomę futura contingentia nullam habent determinatam cognoscibilitatem, antequam sint, & per consequens nec veritatem. Et sanę, (vt benę discurrit Aristoteles loco citato) si propositiones de futuro contingenti essent determinatę verę, vel falsę tolleretur rebus omnibus contingentia, & omnia necessariõ euenirēt. Si enim hodie determinatę verum est Petrum v.g. cras esse peccaturum: Petrus cras non poterit nõ peccare, ac proindę necessariõ peccabit. Nec respondere possunt Aduersarij hanc determinationem esse consequentem, ac proindę non opponi contingentię, cui opponitur sola determinatio antecedens. Contra enim est, quia si tempore antecedenti, in quo futura nondum

exi-

existunt, daretur eorum determinata veritas, hæc determinatio non posset esse consequens, & ex suppositione existentie eorum, quia in eo tempore antecedenti, in quo nondum sunt, non possunt supponi iam esse: ergo hæc determinatio esset omnino antecedens: ideoq; tolleretur contingentiam.

132 Dicunt: Futura etiam quando non sunt, verè sunt futura: ergo si non habent entitatem, & cognoscibilitatem præsentem, saltem habent futuram. Respondemus ex D. Augustino 10. Confess. c. 17. & 18. quod si respiciamus ad tempus, respectu cuius futurum non est præsens, non nisi abusive dici potest *futurum est*, hoc enim perindè est, ac si dicatur *est erit*, quia scilicet in tempore antecedenti nihil est rei futuræ, nisi negatio: unde

I 6 tunc

tunc non est in se ipso cognoscibile; sed erit cognoscibile quando erit.

133 Dicunt secundò ; Res præteritæ, etiam quando non sunt, habent propriam cognoscibilitatem : ergo idem dicendum est de rebus futuris. Respondemus hoc argumentum nimis probare ; si enim non daretur maius fundamentum ex parte præteritorum, ut sint cognoscibilia, quàm ex parte futurorum inde probaretur, quod sicut Angeli naturaliter cognoscunt præterita, cognoscerent etiam futura. Quare inter præterita, & futura apertissima est disparitas, quia nunquam fieri potest, ut res præterita non sit præterita, sicut aliqua res, quæ non necessariò, sed contingenter futura est, potest non esse futura : ideò licet in tempore subsequenti præ-

præteritum in se ipso nihil sit, atque adeo tunc non possit determinare, vel mouere ad cognitionem sui, potest tamen tunc esse relicta aliqua eius species, vel vestigium, quo determinetur intellectus ad ipsius cognitionem. Vel saltem quia præteritum verè iam extitit in tempore præcedenti fuit iam positum intra latitudinem, & spheram obiecti determinatè cognoscibilis; atque adeo tunc potuit postulare, vel esse conditio, vt etiã tempore subsequenti, quando amplius non est, cognoscatur. At verò res contingenter futura in tempore antecedenti nondum posita est intra spheram obiecti cognoscibilis: quia nondum existit, nondum determinata est ad vnum, neque in se; neq; in causa, & nullum existit vestigium eius: ideò, &c.

134 Sequitur hinc manifesta disparitas inter propositiones de præterito, ac propositiones de futuro: nam cum propositio de præterito consequatur ad obiectum suum, iam in tempore antecedenti necessariò debuit esse facta suppositio existentiae, vel non existentiae rei, quia quando erat tempus antecedens, tunc debuit vel esse res, vel non esse. Undè Propositio de præterito semper dicitur determinatè, aut vera, aut falsa, quia totum, quod includit eius veritas, vel falsitas iam debet esse completum. Propositio autem de futuro antecedit obiectum suum, & ideo non potest in eo tempore iam esse factus realiter sensus compositus, vel suppositio existentiae, aut non existentiae rei; quia nondum adest tempus subsequens, in quo fieri debet hæc suppositio; hinc est,

est, quod in tempore antecedenti propositio neque potest dici determinatè vera, neque falsa.

135 Dicunt Tertiò: Prophetæ, & Christus Dominus per scientiã infusam certissimè futura cognoscebant, & nos etiam per fidem infallibiliter scimus aliqua futura, ergo futura vt futura sunt cognoscibilia. Respondemus distinguendo Antecedens: Prophetæ, & Christus Dominus cognoscebant futura secundariò, & per participationē scientiæ alterius, cui essent Physicè præsentia concedimus. Primariò, & independenter ab omni superiori illuminatione negamus. Prophetæ cognoscebant futura ex reuelatione Diuina, ad quod non erat necesse, vt futura essent determinatè, & actu præsentia ipsis Prophetis; sed satis erat, quod essent actu præsentia

tia Diuinæ scientiæ reuelanti.
 Quare cognitio illa Prophetarū
 erat actu vera, non per ordinem
 ad ipsa obiecta futura, quæ vt-
 potè carentia veritate obiecti-
 ua mouere non poterāt intelle-
 ctum creatum, sed per ordinem
 ad præsentiam, quam habebant
 illa obiecta primariò cognoscē-
 ti nempè Deo; idque commune
 est omnibus cognitionibus su-
 pernaturalibus, siue Propheti-
 cis, siue de Fide, quarum veritas
 non desumitur immediatè per
 ordinem ad coexistētiam obie-
 cti futuri, quæ nulla est, sed per
 habitudinem ad Diuinam sciē-
 tiam reuelantem, cui futura sunt
 realiter præsentia. Et ratio est,
 quia huiusmodi reuelationes su-
 pernaturales sunt participatio
 Diuinæ scientiæ, eamq; necessa-
 riò supponunt tamquam primā
 radicem sui, atq; adeò tamquā

Bis

men-

mensuram propriæ veritatis.

136 Dicunt quartò; ergo propositiones de futuro numquam sunt veræ. Non antequam sit res futura, vt hactenus probatum est; non quando aderit ipsa res futura, quia tunc nō aderit propositio, ergo, &c. Respondemus veritatem propositionis de futuro esse totum aliquod successiuū essentialiter includens duo: nempe essentialiter includens existentiam propositionis existentis tempore antecedenti: & existentiam obiecti futuri in tempore subsequenti. Quare propositio de futuro numquam est vera totaliter, adæquatè, & permanenter. Sed cum sit essentialiter in successione determinatam, & completam veritatem non habet, nisi res ipsa actu ponatur in tempore subsequenti; non quia in tempore subsequenti sit tota veritas, quia in tempo-

re

re subsequenti certè nō est pars intrinseca veritatis, hoc est, propositio, sed quia tunc adest vltimum complementū eius, nempe ipsa positio obiecti.

137 Dicunt quintò: Inter cōtradictoria non datur medium: ergo de quocumq; obiecto, etiā antequam existat, verum esse debet, aut quod est futurum, aut quod non est futurum. Respondemus, illud axioma verificari, quando verificatur, & supponitur subiectum illud, vel conditio, quam necessariò significāt, vel includūt ipsa cōtradictoria. Quod si res aliter se habeat, nec erunt vera contradictoria, nec oportebit alterutrum esse verū, sed erit fallacia similis illi, quæ dicitur de subiecto non supponente. Cū igitur in casu nostro non verificatur, nec supponatur subiectum talium contra-

dicto-

dictoriorum in tempore antecedenti, quia certè in tempore antecedenti non est, nec esse potest existentia obiecti, ut coniuncta cum tempore subsequenti; ideo in tempore antecedenti non fit vera contradictio, ac proindè suspensa remanet veritas, & falsitas illorum actuum, abusiue tantum contradictoriorum.

136 Dicunt vltimò; saltem actus Diuini tendentes in rem futuram sunt determinatissimè veri; ergo, &c. Respondemus respectu Dei nihil esse futurum; quippe qui suis actibus supergreditur omnia tempora; nec quemadmodum in ordine temporalium creaturarum, ita & apud Deum verificari potest, quod nondum sunt, quæ futura sunt; sed potius cum Diuina cognitio
men-

mensuretur *Æternitate*, cui ut
 potè in genere durationis essen-
 tialiter infinitæ, ac indivisibili
 omnia sunt realiter, ac Physicè
 præsentia, habet rationem per-
 fectissimi intuitus, cui tempora-
 liter nihil accedit, dum actu res
 ponitur extrà suas causas. Ideo
 actus Diuini (qui dicuntur ten-
 dere in rem futuram respectu
 nostræ durationis tantùm) sunt
 determinatissimè veri propter
 præsentiam indivisibilem, & in-
 finitam Diuinæ *Æternitatis*, ra-
 tione cuius realem, & Physicam
 coexistentiam habent cum suo
 obiecto. Id, quod propter es-
 sentialem limitationem nostro-
 rum actuum, eorumque neces-
 sariam alligationem temporib.
 creatis de nobis dici non po-
 test. Hæc Theologica licèt, &
 longè plusquam Dialectici or-
 dinis,

dinis, nihilominus in seria
disputatione indigno prorsus
subterfugio locum
non da-
bunt.

(. . .)

AS

ASSERTIONVM DIALECTICARVM

Liber Quintus.

DE SYLLOGISMO.

139

Ripliciter considerari solet, ac debet à Dialecticis Syllogismus. Primò quatenus præcisè est tertia Intellectus operatio diuersa à prima & iuxta hanc considerationem eius essentia consistit in sola conclusione, estque simplicissimus actus formaliter, supponens tantùm, non intrinsicè

secè includens præmissas, sicut
Judicium non includit intrinse-
cè, sed supponit tātūm tres Ap-
prehensiones . Secundo sumitur
amplè, & causaliter, prout signi-
ficat instrumentum quoddam
determinatum intellectus ad
cognoscendum artificiosè; & in
hac acceptance eius essentia nō
includit conclusionem, sed con-
sistit in solis præmissis : Ratio
est, quia nulla causa efficiens in-
trinsecè includit suum effectū,
sed conclusio est effectus Syllo-
gismi sic accepti, ergo Syllogis-
mus sic acceptus non includit
intrinsecè conclusionem, sed
consistit in solis præmissis . Ter-
tio sumitur Syllogismus pro-
priè, completè, & adæquatè,
prout significat opus Logicum
artificiosum, consistens in qua-
dam progressionè, & cursu
mentis ab una veritate ad al-
liam;

liam; & iuxta hanc considerationem verè Logicam intrinsecè includit in sua essentia tum præmissas, tum conclusionem; quia vt sic habet rationem cuiusdam transitus includentis in suo conceptu & terminū à quo, & terminum ad quem, & definitur. *Oratio, in qua quibusdam positus alterum quid à positis necesse est sequi eo quod hæc sint.* In qua definitione certè exprimuntur & præmissæ, & conclusio.

140 Præmissæ in quocunque Syllogismo concurrunt ad conclusionem, non in genere causæ materialis, formalis, aut finalis sed in genere causæ efficientis; non quidem elicitivè, qua ratione nullus actus intellectus potest producere alium actum: sed tanquam ratio agendi, & disposito necessaria se tenens ex parte principij elicitivi nempe

In-

Intellectus, qui licet de se habeat sufficientem virtutem ad recipiendum in se actum conclusionis, non indiget ideo præmissis quæ se teneant ex parte subiecti: nihilominus ad hoc, ut conclusionem eliciat indiget illuminatione præmissarum, non quidem formali, ut opinatus est Arriaga, sed effectiua per species.

141 Positis præmissis necessitatur Intellectus etiam quoad exercitium ad actum conclusionis: Intellectus enim est potentia formaliter necessaria, de cuius ratione est ut positis omnibus requisitis ad operandum, necessario etiam quoad exercitium operetur. Neq; expectare debet Imperium, aut nescio quæ voluntatis licentiam, quasi hæc sit vnum ex necessario prærequisitis ad concludendum. Id

K

enim

enim omnino gratis cōfingitur quia nulla alia potentia necessaria hanc licentiam expectare cogitur à voluntate, vt patet inductione, & præcipuè exemplo oculi, ergo non est cur ipse intellectus eam expectare debeat. Præterea licet absolutè non sit repugnantia, quod voluntas impediatur ab intellectu ab exercitio actus; nihilominus id naturaliter contingere nequit: cū enim ipsa imperare nil possit, quod prius sibi ab intellectu repræsentatum non fuerit vt bonum, nihilque prohibere, quod sibi similiter repræsentatum nō fuerit vt malum, non potest intellectus, dum attētissimè assensum præbet ipsis præmissis, repræsentare volūtati bonitatem suspensionis, vel malitiam assensus conclusionis, ad hoc, vt illam imperet, aut ab ista se retrahat; ideo

ideo &c. Quòd si voluntas dicitur Domina potentiarum, earundem Regina, & huiusmodi: non propterea est imaginandū quod subdat sibi intellectum, quoad omnia eius obiecta; sed ad summum quoad ineuidētia, & obscura, quibus fortè non assentitur nisi ex volūtatis imperio. Ex quo sequitur à voluntate impediri posse intellectum in actuali assensu præmissarum, si fuerint falsæ, inevidentes; &c. at si semel permittat intellectu assentiri præmissis, non poterit voluntas impedire assensum conclusionis, cuius obiectū ex suppositione quod sit connexum cum obiecto præmissarum clarissimè repræsentatur tota evidentia, ideo &c.

142 Similiter ad concludendum non est necessaria cognitio de bonitate illationis distin-

K

2

ca

Et a præmissis; quidquid enim concipitur præstari posse ab huiusmodi cognitione superaddita, sufficientissimè habetur ab ipsis præmissis, quæ identitatem extremorum cū medio immediatè attingunt, & continent in se totam vim mouendi potentiam intellectiuam. Imò talis cognitio de bonitate illationis esset formalissimè ipsa conclusio; quia iudicaret obiectū conclusionis esse idem cum obiecto præmissarum, quod est formalissimè concludere. Experiencia de duobus hominibus altero assentiente, altero non assentiente eidem conclusioni non probat intentum, quia his duobus hominibus non repræsentantur eadem præmissæ formaliter, licet materialiter videantur eadem. Quod si vterq; cum eadem claritate, & effica-
 cita-

citare penetret tales præmissas
vterque his assentietur, & nulla
erit experientia in contrarium.
Cæterum dicant Aduersarij qua-
re ex duobus hominibus habē-
tibus in intellectu easdem præ-
missas, excitetur in vno cog-
nitio de bonitate illationis, in alio
non excitetur, ideo &c.

143 Actus conclusionis non
attingit obiecta præmissarum,
tum quia obiecta præmissarum
non exprimuntur in conclusio-
ne vocali, neque enim particu-
la, ergo significat eam reflexio-
nem mentalem supra præmissas
sed solùm significat illationem
formalem, & realem dependen-
tiam, quam habet conclusio à
præmissis; idq; optimè saluatur
etiamsi conclusio non attingat
earum obiecta, quia vnus actus
dependere ab alio non est vnus
actum attingere obiectum eius;

K 3 sed

sed vel produci per speciē eius, vel excitari ab illo, vt in Libris de Anima. Tum etiam quia ex Philosophis cōmuniter *medius terminus non debet ingredi conclusionem*; ingrederetur autem, si cōclusio attingeret obiecta prēmiffarum, vt patet. Tum denique quia prēmiffæ non sunt ratio formalis quæ, constituēs obiectum conclusionis formaliter in ratione obiecti: eo modo quo ratio coloris constituit albedinem in ratione obiecti visibilis; sed solum sunt ratio formalis, ex qua effectiuè dependet conclusio modo supra explicato; ideoque eodem actu, quo attingitur obiectum conclusionis non est necesse attingantur obiecta prēmiffarum.

144 Neque hinc sequitur nisi conclusio attingat obiecta prēmiffarum, explicari non posse quo-

Quomodo conclusio essentialiter sit conclusio, & diuersæ speciei ab alio actu, qui feratur in idem obiectum materiale e. g. *Omnis Homo est animal, ergo omnis Homo est animal*: Diuersitas enim istorum actuum non bene explicatur per hoc, quòd alter attingat obiecta præmissarum, alter verò non; alioquin cognitiones Diuinæ, & Angelicæ, quæ simul, & semel feruntur in obiecta conclusionis & eorumdem principia, essent formalissimè cōclusiones; sed ideo conclusio est formaliter conclusio, quia est cognitio obiecti nō per se noti, atque adeo exigit procedere ex medio prius cognito cum dependentia à duobus actibus representantibus duo extrema, vt connexa cum aliquo tertio.

144 Secundò nō sequitur ex-

K 4 pli

plicari non posse, quomodo ex tribus actibus existētibus simul in eodem intellectu vnus sit potius conclusio, quam alter; non enim ex his tribus ille est formaliter conclusio, qui attingeret obiecta præmissarum; adhuc enim explicandū remanet quānam ex ijs tribus attingat obiecta præmissarum; sed ille, qui infertur, vel causatur ex alijs, hoc est, fit dependenter à speciebus relictis ab alijs actibus, qui se habeant, tamquam rationes agendi, & formalia determinatiua mouentia, & impellentia intellectum ad tertium actum. Quod si quærant aduersarij, cur ex ijs tribus actibus intellectum determinet, & impellat potius hic actus, quam alter: Respondemus, id esse, non quia hic potius quā alter attingit obiecta præmissarum; adhuc enim queri
 pos-

posset, cur hic attingat obiecta
præmissarum potius quam al-
ter, sed quia est naturalis, &
Physica connexio obiecti huius
actus potius, & nõ alterius cum
obiecto præmissarum. Nõ enim
est imaginandum, quod in in-
tellectu sint plures propositio-
nes, quarum quælibet sit indif-
ferens, vt sit præmissa, vel con-
clusio; sed quotquot datur pro-
positiones mentales, habent na-
turalem ordinem, & dependen-
tiam ad inuicem, quatenus præ-
missæ sunt de notioribus, con-
clusio de minus notis, hæc non
de notis per se, sed de notis ex
vi præmissarum; ille verò de per
se notis, vel aliunde cognitis.
Quare non est liberum intelle-
ctui ludere in suis actibus, &
pro suo arbitratu facere, vt hic
sit conclusio, ille vero præmissa,
sed ex naturali, & Physica con-

nexione obiectorum coordinat
 suos actus, & eorum dependen-
 tiam agnoscit, e.g. si in eodem
 intellectu essent præmissæ de
 rationalitate Petri v.g., de se il-
 latiuæ risibilitatem eiusdem, &
 similiter præmissæ de vitalitate
 eiusdē de se illatiuæ vim intrin-
 secam operandi, non posset vis
 intrinseca operandi inferri ex
 præmissis de rationalitate, neq;
 risibilitas ex præmissis de vitali-
 tate. Cuius rei non alia est ratio,
 nisi quia rationalitas ex se à
 parte rei connexionem habet
 cum risibilitate, non cum vi in-
 trinseca operandi, & è contra,
 ideò, &c.

146 Communissima Diuisio
 Syllogismorum est in Demon-
 stratiuum, Topicum, & Sophi-
 sticum, quorum postremus si
 peccet ex parte formæ non est
 verè Syllogismus, sed dicitur
 Syl.

Syllogismus apparens ; sicut
stannum non est argentum ; sed
argentum apparens. Syllogismus
Topicus intrinsecè constituitur
ex propositionibus probabili-
bus, seu *quæ non habent euidentiã,*
nec certitudinem obiecti ; sed tantum
veri similitudinem quamdam ra-
tionabili motiuo innixam, ideòq;
non necessitant intellectum ad
assensum probabilem sui, licet
ex suppositione, quod intelle-
ctus assentitus fuerit, præmissis
etiam opinatiuis, necessitetur
omnino ad assentiendum con-
clusioni etiam probabili, vt su-
pra. Syllogismus denique De-
monstratiuus omnium perfe-
ctissimus, quippe qui *facit scire*
simpliciter, constare debet præ-
missis veris, non tamen veriori-
bus conclusione, primis item,
immediatis, prioribus, notiori-
bus, &c. vt fusè apud Aristote-

24 K 6 lem.

lem. In Demonstratione vitio-
 sus est circulus formalis, & vni-
 formis, qui dici etiam solet *Pe-
 titio principij*, quando nimirum
 fit regressus ad idē eodē modo
 cognitum, quo antea, non tamē
 vitiosus est circulus materialis,
 & difformis, qui dici etiam solet
Regressus Demonstratiuus, quan-
 do intellectus reuertitur ad idē
 diuerso modo cognitum ac an-
 tea. De forma, & figura Syllogi-
 stica his omnibus communi ni-
 hil speciale dicendum occurrit,
 nisi quòd tribus Aristotelicis
 nullo modo adijcienda est

quarta figura Galeni

laboratura sem-

per mor-

bo

insanabili.

§.§

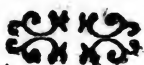
AS

ASSERTIONVM DIALECTICARVM

Liber Sextus.

DE SCIENTIA, ET
OPINIONE.

145

Emōstrationis effectus est scientia, Syllogismi probabilis opinio, Sophistici error, seu falsitas. Scientia verè datur in nobis, vt patet tum ex multis principijs per se notis,
*Omne totum est maius sua parte,
Quodlibet est, vel nō est: Nihil potest*

K 7 simul

simul esse, & non esse : tum etiam ex naturali appetitu sciendi, quem Deus, & natura nihil facientes frustra indiderunt hominibus . Tum ex Apostolo ad Rom. 5. docēte *Ex-creaturis euidenter cognosci Creatorem* . Tum denique quia, qui negant dari scientiam, iam putant se habere scientiam de hoc, quod est scientiam non dari, idq; se euidentissimè cognoscere dicunt, & absq; vlla dubitatione confirmant . Non consistit autem in pura reminiscencia, vt volebat Plato : sed, si de habituali sit sermo, *Est habitus mentis per frequentationem similium actuum genitus in anima inclinans potentiam intellectuam ad cognitiones certas, & euidentes* : si verò sermo sit de actuali, *Est cognitio certa, & euidens rei necessariæ per propriam causam* .

148 *Scientia Habitualis est qua-*

qualitas realiter distincta à speciebus intelligibilibus. Tū quia species requiruntur ex parte obiecti, vel propter impropor-tionem, vel propter distantiam eius: habitus autem requiritur ex parte potentiae, ad quam iu-uandam, & perficiendam suapte natura ordinatus est. Tum quia species est simpliciter necessa-ria ad actum, habitus solūm se-cundūm quid. Tum quia positis speciebus, adhuc intellectus est indifferens ad benè, vel malè iu-dicāndum de obiecto, cum multi benè apprehendant, qui tamen malè iudicando errant. Tum deniq; quia Bruta habent spe-cies, nō habitus: illæ nullum ha-bent contrarium, his contrariā-tur habitus erroris; ideo, &c. Quod si petatur ratio in contra-rium à Christo Domino, qui per solas species processu temporis

ac-

acquisitas dicebatur sciens: Respondemus hinc potius retorqueri argumentum : cum enim Christus Dominus in instāti sue conceptionis habuerit omnes scientias infusas, utiq; hæ distinguebātur à speciebus, quas processu temporis acquirebat. Cæterum non improbabiler defendunt Theologi, Christum Dominū processu temporis non modo acquisivisse species ; sed etiam habitum scientiæ experimentalis, iuxta illud Luc. 2. *Iesus autem proficiebat etate, & Sapientia coram Deo, & Hominibus.*

149 Scientia totalis non est vnus simplex habitus, sed conflatur ex partialibus habitibus iuxta diuersitatem actuum specie distinctorum: isti autem partiales habitus nullā habēt vnionem Physicam inter se; sed moralem tantum partim inuen-
tam

tam arbitrio Philosophorū, partim ex quodam naturali ordine ipsorum actuum, & habituum, ratione cuius ex his potius, quā ex alijs vna totalis scientia conflatur. Et ratio est, quia ex vna parte habitus partiales diversissimi specie nullam vnionem Physicā inter se habent; ex alia verò plurima sunt, quæ moraliter vnita faciunt quid vnum: vt est multitudo Hominum in vno exercitu, Domorum in vna Ciuitate, Ciuitatum in vno Regno, & similia: sicut autem hæ Ciuitates, & nō aliæ constituunt hoc Regnum ex vi vnionis moralis: ita hi habitus, & non alij moraliter vniti constituere possunt hanc scientiam totalem. Similiter ex vna parte solent aliqui habitus ab vno Auctore admisceri vni scientiæ, & ab alio alteri, e.g. Physici, & Astronomi de
motu

motu, & natura Cœlorum prohibito agunt: Logici, & Physici de actibus nostri intellectus; & recentiores (licet immeritò redarguantur) Theologicas quaestiones spargunt in tota Philosophia; ex alia verò sunt plurimæ cognitiones, quæ ex propria natura ducunt ad alias notitias, e. g. cognitio totius iuuatur cognitione partium, cognitio proprietatum deseruit ad cognitionem essentiæ; cognitio vnius contrarij ad cognitionem alterius, &c. ergò hæc vniò Moralis partialium habituum partim à Philosophorū beneplacito, partim à natura ipsa coordinante, plures notitias habita fuit.

150 Inter scientias totales sunt quæ versantur circa materiam Vniuersalem; & quæ versantur circa materiam particularem, e. g. Geometria versatur
circa

circa lineam, *Perspectiua circa lineam visualem*, *Arithmetica circa numerum* *Musica circa numerum sonorum*. *Scientia Vniuersalis* dicitur *subalternans*, *Particularis* verò *subalternata*; *subalternari* enim nihil est aliud, quàm *vnun collocari sub altero*, vt dicitur de *Propositionibus*; & per consequens *subalternatio scientiarum* erit *connexio*, & *dependentia vnus scientiæ ab alia*. Non omnis autem *connexio* sufficit ad hanc *subalternationem*; sed ea tantùm, quæ has *conditiones* admittit. *Prima conditio* est, vt *scientia subalternata* sua *principia* accipiat à *subalternante* *secunda conditio* est, vt *subalternata* *obiecto subalternantis* *differentiam aliquam accidentalem* superaddat.

151 *Opinio*, quæ est *effectus Syllogismi probabilis*, est *assensus*
ali-

alicuius Propositionis vel ex terminis, vel ob medium probabile nõ satis firmus cum formidine parvis opposita. Hæc autem formido duplex est. Alia dicitur formalis, & actualis, quæ est ipse actualis timor, & suspicio, quod res aliter se habere possit. Alia virtualis, & radicalis, quæ non consistit in aliquo actuali timore, aut dubitatione; sed in eo quod assensus elicitus ex parte obiecti, vel mediij non omnino solidi, & firmi ita se habeat, ut ei non repugnet subesse falsũ. Prima nõ requiritur ad actũ opinionis. Secũda sufficit: sunt enim plurimæ opiniones in Philosophia v. g. efficacibus argumentis cõfirmatæ, quas defendimus absque vlllo timore, & formidine actuali, & alij eadem constantia sine vlla hæsitacione defendunt opinionem oppositam. Id quod Aristoteles etiam

etiam innuit. 7. Ethic. c. 3. vbi ait
*Nonnulli ex his, quæ opinantur, non
ambigunt; sed certo se scire existi-
mant, & paulo infra Qui nihilo
minorem ijs, quæ opinantur, quam
alij ijs, quæ sciunt, fidem adhibent.*
Quibus verbis docet Philoso-
phus posse stare actum opinio-
nis sine actuali formidine; ;
ideo &c.

152 Quærunt postremo hoc
loco Dialectici, an in eodem
intellectu simul esse possint
scientia, & opinio. Et quidem
quoad habitus vix dubium esse
potest; nullam enim habent cõ-
trarietatem ad inuicem, sed ad
sũmũ sũt habitus disparati. Præ-
terquam quod si non repugnãt
in eodem subiecto habitus vir-
tutis, & vitij: vt patet in Homine
emendante vitia præterita per
habitus virtutum, & nihilomi-
nus experiente propensionem ad
sce-

scelus antiquum, non est cur habitus scientiæ, & opinionis, quæ minorem oppositionem habent in eodem intellectu esse non possint: similiter vix dubium est inter recētiores, an quoad actus possint esse simul scientia, & opinio; id enim ferè omnes affirmant positis diuersis medijs, & seclusa actuali formidine: quia actus opinionis, & scientiæ non opponuntur contradictoriè; vterque enim vel affirmat, vel negat idem, neque contrariè, quia scientiæ non contrariatur opinio, sed nescientia, & error; neque priuatiuè, quia opinio nō dicit priuationem scientiæ, & vterque est actus positivus; sed opponuntur solummodò disparatè, eo modo quo opponuntur calor, & albedo, simplex apprehensio, & Iudicium. Hæc autem oppositio non impedit

coe-

coexistentiam : vt patet.

153 Maior difficultas est de opinione includente actualem formidinem, an scilicet esse possit simul cum scientia in eodem intellectu : existimamus nullam esse in hoc repugnantiam ; quia opinio cum formidine radicali stat simul cum scientia ; ergo etiam cum formidine actuali. Consequentia probatur, quia formido actualis id tantum superaddit opinioni radicaliter formidolosę, vt faciat illam actu attingere motiuum formidandi sed sciens potest simul, & semel attingere duo motiua scientificum, & formidolosũ ; ergo &c. Dicunt quando intellectus per actum euidentem cognoscit existentiam obiecti non potest per alium actum dubitare de eadẽ existentia ; iudicaret enim simul idem obiectũ posse esse, & posse

se

se non esse; quod implicat; ergo.&c. Respondemus actualem formidinem opinionis non esse Iudiciū distinctum ab ipso actu opinionis; opinio enim, & eius formido realiter sunt vnum & idem. Quare si Petrus ex. g. ex litteris amici intelligat Regem armari: Ad hoc vt cum actuali formidine id credat, non est necesse, quod iudicet Regem armari, & non armari, sed sufficit si habeat vnicum Iudicium per se tale, vt directè affirmet Regē armari; indirectè vero iudicet nondum plane sibi constare, an armetur. Hoc autem quod est indirectè iudicare nondum sibi constare an Rex armetur non est nouum Iudicium contradicens assensui opinatiuo; sed est ipsa opinio per se, & essentialiter minus firma, quam esset alia opinio, quæ tantum directè iudica-

dicaret obiectum esse, non aduertendo in suo motiuo formali existentiam obiecti sibi non constare. In forma igitur negamus sequelam & facile retorquemus argumentum contra Aduersarios, qui saltem concedere debent in intellectu opinionem cum actuali formidine quando non adest sciētia, & tamen in hoc casu non sequitur ea contradictio, vt de se patet.

154 In confirmationem horum omniaum asserimus vltimō vnum, & eundem actum indiuisibilem posse simul esse scientiam, & opinionem positis diuersis motiuis. Ratio est quia vnus, & idem indiuisibilis actus potest sequi ex motiuo euidenti, & probabili; ergo erit simul scientia, & opinio. Consequentia patet, quia actus, q. procedit ex motiuo euidenti est scientia, qui

qui vero ex motiuo probabili est opinio; sed in nostro casu vnus, & idem actus procederet ex motiuo euidēti, & probabili; ergo vnus, & idem actus esset scientia, & opinio. Antecedens verò probatur quia: si quis assē- tiretūr huic propositioni, *Luna est minor Sole* simul & semel quia Luna in Ecclypsi non potest tegere totum solem, & quia est vicinior terræ, eliceret vnicū actum formaliter scientificum, & opinatiuum; non enim est maior ratio cur hæc duo motiua diuisim proposita sint causa duorum actuum, & non possint esse causa vnius, & eiusdem indiuisibilis actus, si simul, & semel proposita memoria retineantur: cum præsertim nulla in hoc appareat vel leuis repugnantia, cui tamen, si inter disputandum occurrerit, sicut & argu-

De Scientia, & Opin. 247

argumentis omnibus, quæ fient
contra has Dialecticas Affir-
tiones publicè respondebi-
mus.

F I N I S.

182

18

182